

KONINKRIJK BELGIË

Federale Overheidsdienst
Buitenlandse Zaken,
Buitenlandse Handel en
Ontwikkelingssamenwerking

Evaluatie van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking

SES-DBE / Nr 4/2008 / EVALUATIE VAN DE WET VAN 25 MEI 1999 BETREFFENDE DE BELGISCHE INTERNATIONALE SAMENWERKING

Ontwikkelingssamenwerking

Dienst Bijzondere Evaluatie Ontwikkelingssamenwerking

Egmont • Karmelietenstraat 15, B-1000 Brussel • www.diplomatie.be • www.dgos.be • ses-dbe@diplobel.fed.be

Wettelijk depotnr: 0218/2008/47

december 2008

Dienst Bijzondere Evaluatie
Ontwikkelingssamenwerking

.be

Evaluatie van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking

U.C.Louvain - Département de droit public
U.C.Louvain - Département des Sciences
de la Population et du Développement

K.U.Leuven - Hoger Instituut voor de
Arbeid

De Dienst Bijzondere Evaluatie verzekert de conformiteit van dit evaluatieverslag met het bestek. De evaluatie werd begeleid door een stuurcomité in Brussel.

De meningen in dit document zijn gestaafde meningen van de Dienst van de Bijzondere Evaluator en van zijn consultants, doch ze reflecteren niet noodzakelijk de positie van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking.

Leuven, 14 juli 2008

© FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
December 2008

Grafische vormgeving: Sandra Fernández Bernardo, Dienst Communicatie FOD

Drukwerk: Drukkerij FOD

Evaluation nr S4/2008/04

Wettelijk depot: 0218/2008/47

Dit document is tevens beschikbaar in pdf-formaat op de hierbij ingesloten CD-ROM, op de websites www.diplomatie.be of www.dgos.be, of bij de Dienst Bijzondere Evaluatie.

Inhoudstafel

Inhoudstafel	3
1 Inleiding	5
1.1 Doel van de evaluatie	5
1.2 Methodologie en beperkingen van de evaluatie	5
1.2.1. Methodologie	5
1.2.2. Grenzen en beperkingen van de studie	6
2 Voornaamste vaststellingen	9
2.1 Ontstaanscontext, inwerkingtreding en hervormingen van de Wet van 25 mei 1999	9
2.1.1 Ontstaanscontext van de Wet van 25 mei 1999	9
2.1.2 Inwerkingtreding van de Wet van 1999	10
2.1.3 De hervormingen van de Wet van 25 mei 1999	12
2.2 Over het bestaan van de Wet	13
2.3 Over de algemene inhoud van de Wet	13
2.3.1 De Belgische Technische Coöperatie (BTC)	14
2.3.2 Het Belgisch Overlevingsfonds (BOF)	14
2.3.3 De Belgische Investeringsmaatschappij voor de Ontwikkelingslanden (BIO)	15
2.3.4 De FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	15
2.4 Over het toepassingsgebied van de Wet	15
2.5 Over de inhoud en uitvoering van de Wet	17
2.5.1 Definitie van de doelstellingen (art. 3)	17
2.5.2 Strategienota's	18
2.5.3 Geografische concentratie van de directe bilaterale samenwerking (art. 6)	18
2.5.4 Sectorale concentratie van de directe bilaterale samenwerking (art. 7)	24
2.5.5 Thematische concentratie van de directe bilaterale samenwerking (art. 8)	28
2.5.6 Concentratie van de multilaterale samenwerking (art. 9)	30
2.5.7 Indirecte bilaterale samenwerking (art. 10 en 11)	34
2.5.8 Bescherming tegen de techniek van de aasgierfondsen (art. 11 <i>bis</i>)	38
2.5.9 Relevantie en evaluatie (art. 4 en 5)	38
2.6 Over de evolutie van de nationale en internationale context	39
2.6.1 Methodologische opmerkingen	39
2.6.2 Op nationaal vlak	40
2.6.3 Op internationaal vlak	42

3 Conclusies en aanbevelingen	51
3.1 Centrale vraag: moet de Wet van 1999 worden herzien?	51
3.2 Aandachtspunten in geval van herziening	51
3.2.1 Proces	52
3.2.2 Toepassingsgebied	52
3.2.3 Type wet	52
3.2.4 Inhoud	53
3.2.5 Harmonisatie van de praktijken	57
Bijlagen	59
Bibliografie	93

1 Inleiding

Deze evaluatie van de Wet van 25 mei 1999¹ betreffende de Belgische internationale samenwerking werd uitgevoerd in opdracht van de Dienst Bijzondere Evaluatie van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (bestek nr. S04/2008/1). De evaluatie werd toevertrouwd aan drie universiteitsteams: het Département des Sciences de la Population et du Développement en het Département de droit public van de Université Catholique de Louvain en het Hoger Instituut voor de Arbeid van de Katholieke Universiteit Leuven. De evaluatie vond plaats tussen half maart en half juli 2008. Het huidig verslag werd opgesteld door Bénédicte Fonteneau (HIVA/K.U.Leuven) en Sarah Koval (Département de droit public en Département des Sciences de la Population et du Développement/U.C.Louvain) onder de leiding van de Professoren Patrick Develtere (HIVA/K.U.Leuven), Frédéric Lapeyre (Département des Sciences de la Population et du Développement/U.C.Louvain) en David Renders (Département de droit public/U.C.Louvain) en met de medewerking van Thierry Amougou (Département des Sciences de la Population et du Développement/U.C.Louvain) en Jessica Wyckmans (K.U.Leuven).

1.1 Doel van de evaluatie

De referentietermen van deze evaluatie zijn integraal opgenomen in bijlage 1. De belangrijkste doelstelling van deze evaluatie is om de Wet van 1999 kritisch tegen het licht te houden, gelet op de ontwikkelingen die zich sinds 1999 hebben voorgedaan in de Belgische en internationale ontwikkelingspraktijken, en voorstellen te doen om de wet te actualiseren.

1.2 Methodologie en beperkingen van de evaluatie

1.2.1. Methodologie

De methodologische nota met betrekking tot deze evaluatie werd opgenomen in bijlage 2.

De evaluatie bestond uit vier fasen:

1. een nauwkeurig beeld schetsen van de Wet van 25 mei 1999 in zijn huidige toestand.
2. een inventaris opstellen van de nationale en internationale feiten en handelingen die zich hebben voorgedaan tussen de uitvaardiging van de Wet van 25 mei 1999 en nu.

¹ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 1 juli 1999.

3. bepalen in welke mate deze feiten en handelingen sinds 25 mei 1999 afwijken van de Wet van 25 mei 1999 zoals die op dit ogenblik geldt.

4. evalueren of en in welke mate de Wet van 25 mei 1999 eventueel moet worden gewijzigd.

De voornaamste informatiebronnen zijn een documentaire analyse (wetgeving, statistieken, evaluaties, enquêtes, wetenschappelijke literatuur vermeld in de bibliografie in bijlage 8) en gesprekken met actoren die hebben bijgedragen tot de formulering van de Wet van 1999 en actoren die rechtstreeks/onrechtstreeks betrokken zijn bij de Wet van 1999 (lijst van ondervraagde personen in bijlage 5). Voor de interviews werd gebruik gemaakt van een gespreksleidraad (bijlage 4). Wij waren eveneens aanwezig op de gezamenlijke hoorzittingen van de Commissies voor de Buitenlandse Betrekkingen en voor de Landsverdediging van de Senaat en van de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen van de Kamer, gehouden in het kader van een reflectie over het wettelijk kader van Ontwikkelingssamenwerking. Wij woonden ook de Staten-Generaal van de Ontwikkelingssamenwerking bij op 14 en 15 mei 2008, georganiseerd op voorstel van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking.

1.2.2. Grenzen en beperkingen van de studie

De evaluatie van een wet over de internationale samenwerking is een complexe oefening die moet worden begrensd.

Een wet evalueren, is niet hetzelfde als een specifiek beleidsdomein of een specifieke sector evalueren. De uitvoeringsvoorwaarden voor deze evaluatie lieten een dergelijke analyse trouwens niet toe. Op welke manier de relevantie van de Wet van 1999, zijn aangepastheid aan de huidige context en zijn inhoud ook worden beoordeeld, dit vertelt niets over de doeltreffendheid of de relevantie van de Belgische samenwerking.

In het kader van deze evaluatie werd ons ook gevraagd om te onderzoeken in welke mate de Wet van 1999 is aangepast aan de hedendaagse ideeën rond ontwikkelingssamenwerking, zowel op Belgisch als op internationaal vlak. In onze analyse hebben wij geprobeerd de woorden van de ondervraagde personen en de officiële inhoud van de internationale teksten getrouw weer te geven. De inhoud van deze officiële teksten of de paradigma's die er aan de basis van liggen, weerspiegelen niet noodzakelijk de standpunten en waardeoordelen van de leden van het evaluatieteam.

Andere bijzonderheid van deze evaluatie is het toepassingsgebied van de Wet van 1999. Inderdaad, kenmerkend voor deze wet is dat hij niet uitdrukkelijk bepaalde centrale instrumenten van de Belgische hulp bestrijkt (in het bijzonder de BTC en de BIO). Ook hier zijn wij bij het onderwerp van onze evaluatie gebleven, de Wet van 1999, met het risico om onvoldoende onderzoekselementen bij te dragen.

Vanuit juridisch standpunt, omdat de evaluatie gericht is op de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, kon het onderzoek niet het gehele normatieve instrument bestrijken dat de Belgische internationale samenwerking omkadert, maar wij analyseren wel de Wet op zich, de Koninklijke Besluiten die zijn uitvoering verzekeren en de instrumenten die tijdens de interviews werden vernoemd en die konden worden besproken binnen de toebedeelde tijd.

Voor de waardering van de uitvoering van de Wet, baseerden wij ons voornamelijk op verschillende bestaande studies of statistische bronnen (voornamelijk DGOS, Evaluatieverslagen en OESO). Wij vermelden systematisch uit welke bronnen de gegevens afkomstig zijn, evenals de analyse die ervan

werd gemaakt. Deze details zijn belangrijk want, ook al sluiten de trends op elkaar aan, de interpretaties verschillen naargelang wat wordt gezien als overheidssteun voor ontwikkeling, als directe bilaterale overheidssteun voor ontwikkeling of als directe bilaterale overheidssteun voor ontwikkeling als de exclusieve verantwoordelijkheid van de Minister bevoegd voor Ontwikkelingssamenwerking.

Tot slot was het interessant geweest om bij de beoordeling van de Wet van 1999, en dan vooral voor de uitvoering ervan, een vergelijking te maken met de situatie in andere donorlanden. Het zou ook zinvol en logisch zijn geweest om bij deze waardering rekening te houden met de perceptie en analyse van de landen die Belgische hulp ontvangen. In beide gevallen lieten de uitvoeringsvoorwaarden voor deze evaluatie, meer bepaald de termijnen opgelegd door de Dienst Bijzondere Evaluatie, dit dubbel internationaal perspectief niet toe.

2 Voornaamste vaststellingen

2.1 Ontstaanscontext, inwerkingtreding en hervormingen van de Wet van 25 mei 1999

2.1.1 Ontstaanscontext van de Wet van 25 mei 1999

Op 6 november 1997², keurt de Kamer van Volksvertegenwoordigers een Verslag van 8 juli 1997 goed, over de opvolging van de problemen bij het Algemeen Bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking. Het verslag beveelt uitdrukkelijk de invoering van een organieke wet voor ontwikkelingssamenwerking aan³.

De Wet van 25 mei 1999⁴ werd aangenomen als een gevolg van wat men een crisis binnen ontwikkelingssamenwerking mag noemen. De Wet paste in een breder perspectief van hervorming van de sector.

De actoren die wij hebben ondervraagd en die hebben meegewerkt aan de opstelling van de Wet van 25 mei 1999 voegen hieraan toe dat de sector van de hervorming vooral meer stabiliteit en professionalisme van de actoren verwachtte, om te verhinderen dat de werking werd aangedreven door "enthousiaste bevliegingen" zonder logisch verband met de behoeften van de ontwikkelingslanden. Men verwachtte ook dat er een eind zou komen aan bepaalde uitwassen in de relaties met de privésector met winstoogmerk en aan de verwarring tussen Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Handel.

In wezen, zeggen ze, was de Wet slechts een deel van een proces dat al in gang was gezet onder Erik Derijcke, Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking van 1991 tot 1995 (periode waarin de VLIR/UOS en de CUD/CIUF werden opgericht) en voortgezet door Reginald Moreels, Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking van 1995 tot 1999 (periode waarin het Koninklijk Besluit van 18 juli 1997⁵ werd aangenomen, betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en van hun federaties, en van de Wet van 20 december 1998⁶ tot oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" (BTC) in de vorm van een vennootschap van publiek recht, bevoegd voor de uitvoering van het beleid inzake ontwikkelingssamenwerking). In die tijd, zeggen de actoren die aan de basis lagen van de Wet van 1999, zagen velen ontwikkelingssamenwerking als een "middel" in dienst van andere doelen (handel, diplomatie). Het kabinet streefde naar een ontwikkelingssamenwerking die meer *demand-driven* was en legde meer nadruk op begrippen als toe-eigening en partnerschap.

Volgens de toenmalige actoren riep de inhoud van de Wet van 1999 niet echt veel tegenkantingen op, omdat de oprichting van de BTC en de toepasselijke

² Opvolging van de problemen in het Algemeen Bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1996-1997, nr. 1123/2.

³ Opvolging van de problemen in het Algemeen Bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking, Verslag opgemaakt in naam van de Bijzondere Commissie, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1996-1997, nr. 1123/1, pp. 220-221.

⁴ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 1 juli 1999.

⁵ K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 27 augustus 1997.

⁶ Wet van 21 december 1998 betreffende de oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 30 december 1998.

regels voor de ngo's, die in die tijd het felst bediscussieerd waren, al waren bekrachtigd, respectievelijk met een Wet en met een Koninklijk Besluit. In het algemeen kan men stellen dat de Wet van 25 mei 1999 brede steun genoot, zowel vanuit de sector zelf als vanuit de politieke partijen.

Wat de naam van de wet ("internationale samenwerking") betreft, leggen de actoren uit dat men voor deze term koos omdat die meer respect toonde voor de partnerlanden, in de mate dat ze ook onze eigen ontwikkeling (die van de landen uit het noorden) omvat.

Ten slotte melden de toenmalige actoren dat de Wet van 99 op het allerlaatste ogenblik werd opgesteld en gestemd, net voor het eind van de legislatuur. Volgens hen verklaart dit waarom de afgekondigde wet niet echt een "afgewerkt product" was en waarom bepaalde artikelen – met name die over de multilaterale en indirecte bilaterale samenwerking – in zekere mate "kunst- en vliegwerk" zijn.

2.1.2 Inwerkingtreding van de Wet van 1999

De inwerkingtreding van de Wet van 1999 is in verschillende stappen gebeurd.

Artikel 12 bepaalde dat de inwerkingtreding zou plaatsvinden met een Koninklijk Besluit.

Artikel	Datum inwerkingtreding	Bepaling die de inwerkingtreding vastlegt
Art. 1 Algemene bepalingen	/	/
Art. 2 uitgezonderd 6° Definities	/	/
Art. 2, 6° Definitie van de indirecte bilaterale samenwerking	3/1/2001	Programmawet van 2 januari 2001, art. 82.
Art. 3 Definitie van de doelstellingen	/	/
Art. 4 Criteria voor relevantie	/	/
Art. 5 Externe evaluatie	/	K.B. van 17 februari 2003 houdende de oprichting van een dienst "Bijzondere Evaluatie van de Internationale Samenwerking".
Art. 6, § 1 Geografische concentratie	31/8/2000	K.B. van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 2.

(keuze van de landen)		
Art. 6, § 2 Geografische concentratie (strategienota's)	9/2/2001	K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en van de artikelen 7 en 8 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 7.
Art. 7 Sectorale concentratie	9/2/2001	K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en van de artikelen 7 en 8 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 7.
Art. 8 Thematische concentratie	9/2/2001	K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en van de artikelen 7 en 8 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 7.
Art. 9 Multilaterale samenwerking	18/5/2000	K.B. van 7 april 2000 tot vastlegging van de procedure en de modaliteiten voor het selecteren van de "internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking", in de zin van artikel 9 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 6.
Art. 10, eerste lid NGO's	3/4/2002	K.B. van 25 april 2002 tot uitvoering van artikel 12 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 1.
Art. 10, tweede lid Federaties van ngo's	3/1/2001	Programmawet van 2 januari 2001, art. 82.
Art. 11 Andere partners	1/1/2003	K.B. van 23 december 2002 tot uitvoering van artikel 11 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 10.

Art. 11bis. Aasgierfondsen	26/5/2008	Wet van 6 april 2008 die ertoe strekt de inbeslagneming of de overdracht te verhinderen van overheidsgeld bestemd voor de internationale samenwerking, met name via de techniek van de aasgierfondsen en Wet van 31 mei 1961 betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen, art. 4.
-----------------------------------	-----------	---

Het is duidelijk dat er niet voor alle bepalingen een Koninklijk Besluit is dat de datum van hun inwerkingtreding vastlegt, en dat de inwerkingtreding van de oorspronkelijke bepalingen van de Wet van 25 mei 1999 gespreid werd over een periode van vier jaar.

2.1.3 De hervormingen van de Wet van 25 mei 1999

De Wet van 1999 werd vier keer hervormd.

	Wijzigende bepaling	Voorwerp van de hervorming
2001	Programmawet van 2 januari 2001, <i>B.S.</i> , 3 januari 2001 en <i>Erratum</i> , <i>B.S.</i> , 13 januari 2001.	<p>Wijziging van artikel 2: de relatie met de partners van de indirecte bilaterale samenwerking wordt niet langer louter conventioneel maar opgenomen in een reglement</p> <p>Wijziging van artikel 7: de sectorale concentratie wordt een "hoofdzakelijke" concentratie</p> <p>Wijziging van artikel 10: de criteria met betrekking tot de federaties van ngo's zullen worden vastgelegd door de Koning.</p> <p>Wijziging van artikel 11: het begrip andere partners van de samenwerking wordt verduidelijkt.</p>
2005	Wet van 19 juli 2005 tot wijziging van artikel 8 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, met betrekking tot de aandacht voor de kinderrechten, <i>B.S.</i> , 7 september 2005.	Wijziging van artikel 8: het thema "respect voor de kinderrechten" wordt toegevoegd.
2006	Wet van 20 juli 2006 houdende	Wijziging van artikel 10: de ngo's worden

	diverse bepalingen, <i>B.S.</i> , 28 juli 2006.	niet langer uitgekozen maar erkend.
2008	Wet van 6 april 2008 die ertoe strekt de inbeslagneming of de overdracht te verhinderen van overheidsgeld bestemd voor de internationale samenwerking, met name via de techniek van de aasgierfondsen, <i>B.S.</i> , 16 mei 2008.	Toevoeging van een artikel 11 <i>bis</i> : alle fondsen bestemd voor de officiële Belgische ontwikkelingshulp worden niet vatbaar voor beslag, noch voor overdracht.

Twee van deze hervormingen – die van 2001 en van 2006 – waren vooral gericht op de bepalingen van de Wet met betrekking tot de actoren van de indirecte bilaterale samenwerking.

2.2 Over het bestaan van de Wet

Alle ondervraagde actoren zijn het erover eens dat het bestaan van een wet op zich positief is: een permanent juridisch kader, doelstellingen, strategieën en principes zorgen voor een betere basis voor de interventies. Bovendien zorgt het feit dat er een wet bestaat ervoor dat de wetgevende instellingen over meer controlemogelijkheden beschikken.

Tot dan toe was geen enkele wettelijke bepaling specifiek gericht op ontwikkelingssamenwerking en, voor zover wij weten, beschikken slechts vier andere landen (Zwitserland, Italië, Spanje en Oostenrijk) over een specifieke wetgeving terzake⁷.

We willen hier toch opmerken dat de ondervraagden vaak de inhoud van de Wet of van zijn toepassingsgebied niet precies kenden. Men kan bijgevolg stellen dat de actoren het over het algemeen eens zijn met de inhoud van de Wet, maar dat zij vooral de symboliek van zijn bestaan waarderen en niet zozeer op de hoogte zijn van elk detail van zijn bepalingen.

2.3 Over de algemene inhoud van de Wet

Globaal bekeken verdeelt de Wet van 25 mei 1999 de samenwerking in drie categorieën - directe bilaterale samenwerking, multilaterale samenwerking en indirecte bilaterale samenwerking - en legt hij voor elk van deze samenwerkingsmethodes de basisprincipes vast.

Sommige actoren vinden de basisprincipes zoals ze in de Wet worden omschreven te vrijblijvend, maar verkiezen toch die soepelheid boven een doorgedreven technocratisering.

Wanneer we de Wet van 25 mei 1999 lezen, valt het op dat hij nauwelijks verwijst naar de toenmalige internationale verbintenissen, tenzij naar de

⁷ Austrian Federal Act on Development Cooperation (2002) including its Amendment (2003), Engelse vertaling (niet-officiële versie), http://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/bmeia/media/2-Aussenpolitik_Zentrale/EZA_englisch/269_joint_act.pdf (19 juni 2008); ley 23/1998, de 7 de julio, de Cooperación Internacional para el Desarrollo, *BOE*, n° 162, 8 juli 1998, http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=1998/16303 (7 juli 2008); legge 26 febbraio 1987, Nuova disciplina della cooperazione dell'Italia con i Paesi in via di sviluppo, *Gazz. Uff.*, n. 49, 28 februari 1987, http://www.governo.it/Presidenza/DICA/ottopermille/aggiornamento/legge_49_87.pdf (7 juli 2008); loi fédérale suisse du 19 mars 1976 sur la coopération au développement et l'aide humanitaire internationales, *Recueil officiel du droit fédéral*, 1977, p. 1352, *Recueil systématique*, n° 974.0.

omschrijvingen van de OESO en de criteria van het DAC om te bepalen welke landen ontwikkelingslanden zijn⁸.

En hoewel de doelstelling van 0,7% van het BNI en het principe van ontkoppeling van de steun twee belangrijke elementen waren in de geesten van de actoren van die tijd, is hierover niets te vinden in de Wet van 25 mei 1999.

Ten slotte komen ook bepaalde belangrijke hefboomen voor ontplooiing van de ODA niet voor in de Wet. Toch verwijzen verschillende teksten tot instelling van institutionele actoren en instrumenten voor de federale ODA naar de Wet van 25 mei 1999 of zijn richtlijnen. Hierna vermelden wij de vier voornaamste hefboomen die niet in de Wet staan.

2.3.1 De Belgische Technische Coöperatie (BTC)

De Wet van 21 december 1998⁹ richt de Belgische Technische Coöperatie op, die belast is met "de uitvoering van het beleid inzake ontwikkelingssamenwerking, zoals bepaald door het regeeringslid bevoegd voor Ontwikkelingssamenwerking, en van ontwikkelingsopdrachten in partnerlanden, krachtens de overeenkomsten gesloten met rechtspersonen van Belgisch, buitenlands of internationaal publiek recht"¹⁰. Deze wet is ouder dan de Wet van 25 mei 1999 en verwijst er dus niet naar.

Sinds 2005 bepaalt de Wet echter dat de BTC is belast met de organisatie van de vrijwillige dienst bij de Ontwikkelingssamenwerking. De vrijwillige dienst wordt uitgevoerd in een van de concentratielanden en de personen die in dit kader zijn gerekruteerd, kunnen worden toegewezen aan de opvolging van, of geïntegreerd in, programma's of projecten rond de sectorale of thematische concentratie bedoeld in de Wet van 25 mei 1999¹¹.

Artikel 9 van de statuten van de Belgische Technische Coöperatie¹², dat er het sociaal oogmerk van vastlegt, verwijst dan weer naar de prioritaire doelstellingen van de Belgische internationale samenwerking en naar de geografische, sectorale en thematische concentratie, maar niet uitdrukkelijk naar de Wet van 25 mei 1999.

2.3.2 Het Belgisch Overlevingsfonds (BOF)

De Wet van 9 februari 1999¹³ regelt het Belgisch Overlevingsfonds, dat wordt beheerd door de Minister die bevoegd is voor Ontwikkelingssamenwerking¹⁴ en dat bedoeld is om voedselzekerheidsprogramma's te financieren. Tegelijk met de oprichting van dit Fonds werd het Overlevingsfonds Derde Wereld afgeschaft¹⁵.

⁸ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 2, 3° en 4.

⁹ Wet van 21 december 1998 betreffende de oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 30 december 1998.

¹⁰ Wet van 21 december 1998 betreffende de oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 30 december 1998, art. 2, 1°.

¹¹ Wet van 21 december 1998 betreffende de oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 30 december 1998, art. 9ter ingevoegd door de programmawet van 27 december 2005, *B.S.*, 30 december 2005.

¹² K.B. van 15 februari 1999 tot uitvoering van artikel 13 van de wet van 21 december 1998 tot oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht - Belgische Technische Coöperatie, naamloze vennootschap van publiek recht met sociaal oogmerk - Statuten, *B.S.*, 27 februari 1999.

¹³ Wet van 9 februari 1999 tot oprichting van een Belgisch Overlevingsfonds, *B.S.*, 27 februari 1999.

¹⁴ Wet van 9 februari 1999 tot oprichting van een Belgisch Overlevingsfonds, *B.S.*, 27 februari 1999, art. 3.

¹⁵ Wet van 3 oktober 1983 houdende de oprichting van een "Overlevingsfonds Derde Wereld" ter uitvoering van de resoluties van de Senaat en van de Kamer van Volksvertegenwoordigers over het manifest van de Nobelprijswinnaars tegen uitroeiing door hongersnood en over de bijdrage die België aan die akte moet leveren, *B.S.*, 20 oktober 1983.

Die wet bepaalt dat projecten die gericht zijn op een van de concentratielanden van de directe bilaterale samenwerking de voorkeur krijgen¹⁶, zonder echter uitdrukkelijk te verwijzen naar de Wet van 25 mei 1999 omdat die van latere datum is dan de wet tot oprichting van het Belgische Overlevingsfonds.

2.3.3 De Belgische Investeringsmaatschappij voor de Ontwikkelingslanden (BIO)

De Wet van 3 november 2001¹⁷ voorziet in de oprichting van een Belgische Investeringsmaatschappij voor de Ontwikkelingslanden.

Die wet bepaalt uitdrukkelijk dat de BIO de criteria voor ontwikkelingsrelevantie moet respecteren, zoals gestipuleerd in artikel 4 van de Wet van 25 mei 1999. Tegenstrijdige beslissingen kunnen worden opgeschort door een van de regeringscommissarissen, en vervolgens geannuleerd door het regeringslid dat belast is met de begroting of met ontwikkelingssamenwerking¹⁸.

2.3.4 De FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Het Koninklijk Besluit van 8 maart 2002¹⁹ richtte de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking op, die uitdrukkelijk de opdracht kreeg om de internationale ontwikkelingssamenwerking te organiseren en uit te werken overeenkomstig de Wet van 25 mei 1999²⁰. Op die manier is de Wet een belangrijk referentie-instrument voor die FOD.

2.4 Over het toepassingsgebied van de Wet

Artikel 2 van de Wet van 25 mei 1999 omschrijft de Belgische internationale samenwerking, en dus meteen het toepassingsgebied ervan.

Het betreft: "het beleid en de acties van de Belgische staat inzake directe bilaterale, multilaterale en indirecte bilaterale ontwikkelingssamenwerking"²¹. De Wet definieert de directe bilaterale samenwerking als de "programma's of projecten in een partnerland, gefinancierd door de Belgische Staat op basis van een overeenkomst tussen beide landen"²². Vervolgens wordt de indirecte bilaterale samenwerking gedefinieerd als "de samenwerking, die gefinancierd of medegefinancierd wordt door de Belgische Staat op basis van een overeenkomst met een derde, die geen buitenlandse staat of internationale organisatie is, en die instaat voor de uitvoering van de programma's of projecten, op basis van een reglementair stelsel van subsidiëring of op basis van een overeenkomst"²³. Ten slotte is er de multilaterale samenwerking, die bestaat uit de "programma's of projecten gefinancierd door de Belgische Staat en uitgevoerd door een internationale organisatie en Belgische bijdragen aan internationale organisaties

¹⁶ Wet van 9 februari 1999 tot oprichting van een Belgisch Overlevingsfonds, *B.S.*, 27 februari 1999, art. 6. Het bleek uit de lopende parlementaire hoorzittingen dat deze voorkeur inhield dat 80% van de fondsen diende te worden toegewezen aan concentratielanden.

¹⁷ Wet van 3 november 2001 tot oprichting van de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden en tot wijziging van de wet van 21 december 1998 tot oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een naamloze vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 17 november 2001.

¹⁸ Wet van 3 november 2001 tot oprichting van de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden en tot wijziging van de wet van 21 december 1998 tot oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een naamloze vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 17 november 2001, art. 5 en 8.

¹⁹ K.B. van 8 maart 2002 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *B.S.*, 15 maart 2002.

²⁰ K.B. van 8 maart 2002 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *B.S.*, 15 maart 2002, art. 2, 2°.

²¹ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 2, 1°.

²² Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 2, 5°.

²³ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 2, 6°.

voor hun ontwikkelingsprogramma's of
-projecten²⁴.

De Wet van '99 doelt op de bijdragen van de Belgische federale staat, met uitsluiting van de gemeenschappen en gewesten. De wettermen regelen formeel alle acties en bijdragen van de FOD, voor zover die betrekking hebben op "programma's en projecten in een partnerland [in de betekenis die de Wet verleent aan deze begrippen], gefinancierd door de Belgische Staat, op basis van een overeenkomst tussen beide landen"²⁵. Uit de interviews kwam naar voren dat men destijds het begrip "internationale samenwerking" invoerde om de term "ontwikkeling" te doen verdwijnen. Sommige actoren vatten dit echter ook op als een mogelijkheid om de acties van de Belgische Staat voor de begunstigden van onze samenwerking inclusiever te maken.

De internationale samenwerking zoals die omschreven staat in de Wet dekt niet alle ODA zoals gedefinieerd door het DAC²⁶. Verschillende zaken die een invloed hebben op de ODA, staan niet uitdrukkelijk beschreven in het toepassingsgebied van de Wet van 25 mei 1999. Tijdens de interviews gaf men volgende voorbeelden van budgetlijnen die onder de ODA vallen en niet uitdrukkelijk gekoppeld zijn aan de principes van de Wet van 25 mei 1999²⁷:

- Preventie, dringende hulp, herstelhulp op korte termijn en humanitaire hulp aan ontwikkelingslanden;
- Conflictpreventie, vredesopbouw;
- Intrestbonificatie²⁸;
- Leningen van Staat tot Staat²⁹.

Sommige van deze lijnen zijn ingeschreven in het budget van ontwikkelingssamenwerking maar worden niet of niet uitsluitend beheerd door de Minister die bevoegd is voor Ontwikkelingssamenwerking³⁰. Zoals sommige respondenten benadrukten, is dit onderdeel van de Wet een bron van verwarring.

In een ruimer kader bleek ook dat alleen de actoren die rechtstreeks betrokken zijn bij de directe bilaterale samenwerking en voor een deel ook de actoren van de multilaterale en indirecte bilaterale samenwerking³¹ zich geïnteresseerd voelen door de Wet. Het lijkt alsof de Wet van '99 wordt opgevat als bedoeld voor de acties van de DGOS en de BTC, maar niet voor acties van andere diensten binnen de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking of van andere FOD. Vooral voor de andere FOD wordt de vraag rond het toepassingsgebied van de Wet actueel, aangezien in de voorbije jaren hun bijdragen aan de ODA fors zijn toegenomen (van 38 miljoen euro in 2004 naar bijna 90 miljoen in 2006³²).

²⁴ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 2, 7°.

²⁵ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 2, 5°.

²⁶ Voor een definitie van het begrip: OESO – Directie ontwikkelingssamenwerking – Comité voor ontwikkelingshulp, *Directives pour l'établissement des rapports statistiques au CAD, DCD/DAC* (2007) 34, 6 april 2007, <http://www.oecd.org/dataoecd/6/41/38507939.pdf>, p. 12.

²⁷ Voor een lijst van de budgetposten: http://www.dgos.be/NL/statistieken/ODA_BE_kanaal_2003-2007.xls (18 juni 2008).

²⁸ Een intrestbonificatie is een interventie door Finexpo die ten doel heeft de aan exportkredieten gekoppelde rentevoet aanzienlijk te verminderen en de rente gedurende de aflossingstermijn te stabiliseren. De intrestbonificaties kunnen met of zonder gift zijn (FOD Financiën – FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *FINEXPO – Jaarverslag 2006*, p. 29).

²⁹ Een lening van Staat tot Staat is een lening (aan erg gunstige voorwaarden) door de Belgische Staat aan ontwikkelingslanden met het oog op de concessionele financiering van de export van Belgische uitrustingsgoederen en aanverwante diensten. Sinds 2002 zijn de leningen van Staat tot Staat voor de Minst Ontwikkelde Landen ongebonden (FOD Financiën – FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *FINEXPO – Jaarverslag 2006*, pp. 36-37).

³⁰ Men denkt hierbij meer bepaald aan de leningen van staat tot staat waarvan de toekenning onderworpen is aan het raadgevend advies van FINEXPO.

³¹ Verderop in de tekst komen wij terug op het bijzonder geval van de indirecte actoren.

³² Statistieken van de officiële Belgische overheidshulp 2003-2007 (voorlopige cijfers) - (geraadpleegd op 12 juni 2008).

2.5 Over de inhoud en uitvoering van de Wet

Om erachter te komen of de Wet van 25 mei 1999 nog relevant is, of eventueel moet worden herzien, vonden wij het zinvol enkele gegevens en beoordelingen over zijn uitvoering op te nemen. Hiervoor hebben wij ons voornamelijk geconcentreerd op een van de centrale principes van de Wet, met name de concentraties (geografisch, sectoraal en thematisch) die worden opgelegd aan de directe bilaterale samenwerking. Bij elk onderdeel vermelden wij uit welke bronnen de gegevens afkomstig zijn. Daarnaast hebben wij gepoogd, in mindere mate en minder diepgaand, om een onderzoek te doen naar de uitvoering van andere bepalingen van de Wet. Het betreft de evaluatie, de multilaterale samenwerking en de indirecte bilaterale samenwerking.

2.5.1 Definitie van de doelstellingen (art. 3)

Artikel 3 van de Wet van 25 mei 1999 omschrijft het hoofddoel van de Belgische internationale samenwerking als "de duurzame menselijke ontwikkeling, te realiseren door middel van armoedebestrijding, op basis van het concept "partnerschap" en met inachtneming van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie"³³.

Dat doel werd gedefinieerd vanuit de vaststelling "dat de landen die in mensgerichte sectoren hebben geïnvesteerd ook die landen zijn die de grootste vooruitgang hebben gemaakt volgens de *Menselijke Ontwikkelingsindex* (HDI) van de Verenigde Naties (UNDP)"³⁴.

Bovendien moet de Belgische internationale samenwerking in dit kader bijdragen tot "de algemene doelstelling van ontwikkeling en versterking van de democratie en van de rechtsstaat met inbegrip van het principe van goed bestuur, alsook tot het respecteren van de menselijke waardigheid, van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden, met een bijzondere aandacht voor het bestrijden van elke vorm van discriminatie omwille van sociale, etnische, religieuze, levensbeschouwelijke redenen dan wel op basis van het geslacht"³⁵.

Daarnaast krijgt de federale samenwerking ook de opdracht om "de synergie te bevorderen met de samenwerking vanwege de gemeenten, de provincies, de gewesten, de gemeenschappen en Europa, met de bedoeling er uitbreidende effecten van te verkrijgen die op termijn voordelig zijn voor de bevolkingsgroepen die de bijstand genieten"³⁶.

Ten slotte moet de Belgische internationale samenwerking "de socio-economische en socio-culturele ontwikkeling en de versterking van het maatschappelijk draagvlak in de partnerlanden helpen bevorderen" en "de Belgische publieke opinie sensibiliseren"³⁷.

De geïnterviewden konden zich vinden in die doelstellingen. Door van armoedevermindering een doelstelling van ontwikkelingssamenwerking te maken, kwam ook een eind aan de debatten over een centraliseren van de samenwerking op de economische ontwikkeling van de partnerlanden en werd resoluut gekozen voor een ontwikkelingssamenwerking die zich richt op het lot van de armste groepen.

³³ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 3.

³⁴ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Memorie van toelichting, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 5.

³⁵ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 3, al. 2.

³⁶ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 3, al. 3.

³⁷ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 3, al. 4.

De doelstelling om hieraan 0,7% van het BNI te besteden, staat in een wettekst uit 2002³⁸. Artikel 10 van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit luidt immers: "De algemene toelichting bij het budget bevat meer bepaald: (...) 6° een solidariteitsnota, waarin de regering verduidelijkt welke maatregelen zij voorziet opdat, volgens een jaarlijks volgehouden stijging, de middelen die worden ingezet voor de Belgische officiële ontwikkelingshulp, in overeenstemming met de richtsnoeren van het Comité voor ontwikkelingshulp van de OESO, uiterlijk vanaf 2010 ten minste 0,7% van het Bruto Nationaal Inkomen zullen bedragen." Verschillende actoren achten het nuttig om dit principe ook te integreren in een wet die specifiek de samenwerking behandelt.

2.5.2 Strategienota's

Artikelen 6, § 2, 7, § 2 en 8, § 2 van de Wet bepalen dat er strategienota's moeten worden opgesteld voor de partnerlanden, de sectoren en de thema's. De nota's worden elke vier jaar geëvalueerd en verzonden naar de Voorzitters van Kamer en Senaat³⁹.

De "doelstelling van die strategienota's is het aanreiken van geschikte instrumenten die tevens aangepast zijn aan de specificiteit van de activiteiten van de Belgische internationale samenwerking. Ze beschrijven op een technische en gedetailleerde manier de strategie en middelen welke door de Belgische internationale samenwerking moeten worden gerealiseerd, om een efficiënte opvolging en controle mogelijk te maken"⁴⁰.

De strategienota's moeten voor advies worden voorgelegd aan de federale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling⁴¹ en aan de Commissie Vrouwen en Ontwikkeling⁴². De procedure en uitwerkingsmodaliteiten van de strategienota's zijn vastgelegd in het Koninklijk Besluit van 17 september 2000⁴³, evenals hun minimuminhoud⁴⁴.

Op 31 augustus 2002 dienden de eerste strategienota's te worden overhandigd aan de Voorzitters van de Kamer van Volksvertegenwoordigers en van de Senaat⁴⁵.

Onze bevindingen over de uitvoering van deze instrumenten staan in het deel over de concentraties van de directe bilaterale samenwerking waar door de strategienota's⁴⁶ zich op richten.

2.5.3 Geografische concentratie van de directe bilaterale samenwerking (art. 6)

Artikel 6, § 1 van de Wet legt vast dat de directe bilaterale samenwerking moet gericht zijn op maximum 25 landen of regionale organisaties van landen, in

³⁸ Programmawet I van 24 december 2002, *B.S.*, 31 december 2002, art. 458 dat artikel 10 van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit aanvult met een 6°.

³⁹ K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en artikelen 7 en 8 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 9 februari 2001, art. 6.

⁴⁰ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Memorie van Toelichting, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 11.

⁴¹ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 1 juli 1999, art. 6, 7 en 8, § 2, al. 2.

⁴² K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en artikelen 7 en 8 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 9 februari 2001, art. 3.

⁴³ K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en artikelen 7 en 8 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 9 februari 2001.

⁴⁴ K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en artikelen 7 en 8 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 9 februari 2001, art. 2.

⁴⁵ K.B. van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 31 augustus 2000, art. 2. ; K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel, § 2 en van de artikelen 7 en 8 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 9 februari 2001, art. 5 en 7.

⁴⁶ De strategienota's werden geraadpleegd op de website van DGOS op 6 mei 2008 maar worden er op dit ogenblik niet meer gepubliceerd.

zoverre de programma's zijn bedoeld voor alle lidstaten van die organisaties. Die 25 geografische eenheden zijn de partners van de directe bilaterale samenwerking.

De lijst met partners wordt gekozen middels een in Ministerraad overlegd Koninklijk Besluit, op basis van door de Wet vastgelegde criteria.

Het Verslag aan de Koning dat voorafging aan de keuze van de eerste lijst van partnerlanden verduidelijkt dat "voor de landen die niet tot de groep van partnerlanden behoren, er niettemin nog steun mogelijk is via andere kanalen (multilaterale samenwerking, indirecte samenwerking, humanitaire hulp, ...).

De directe bilaterale samenwerking (...) met landen die niet geselecteerd werden als partnerland wordt geleidelijk afgewerkt zoals voorzien in de betreffende overeenkomsten. Alle juridische verbintenissen die daaruit voortvloeien, zullen worden gerespecteerd"⁴⁷.

a. Het principe van de geografische concentratie

De overgrote meerderheid van ondervraagden staat achter het principe van de geografische concentratie. Sommigen plaatsten echter ook kanttekeningen bij de concentraties, omdat die niet altijd zorgen voor continuïteit of voorspelbaarheid van de hulp voor de partnerlanden. In dit verband merken wij ook op dat tot voor kort geen enkele uitstapstrategie (*exit strategy*) systematisch werd uitgewerkt.

b. Aantal partnerlanden van de directe bilaterale samenwerking

Het aantal concentratielanden neemt af. Vanuit de vaststelling dat er meer dan 40 begunstigde landen waren⁴⁸, legde de Wet van 1999 voor de concentratie een maximum vast van 25 landen of regionale organisaties. Sinds 2004 is deze lijst beperkt tot 18.

	Wetsontwerp (1998)⁴⁹		KB van 26 juni 2000⁵⁰		KB van 26 januari 2004⁵¹
Afrika					
1	Zuid-Afrika	1	Republiek Zuid-Afrika	1	Zuid-Afrika
		2	Democratische volksrepubliek Algerije	2	Algerije
2	Angola				
3	Benin	3	Republiek Benin	3	Benin

⁴⁷ Verslag aan de Koning voorafgaand aan het K.B. van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 31 augustus 2000.

⁴⁸ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking - Memorie van toelichting, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 5.

⁴⁹ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Commentaar bij de artikelen, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 15.

⁵⁰ K.B. van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 31 augustus 2000.

⁵¹ K.B. van 26 januari 2004 tot wijziging van het Koninklijk Besluit van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 19 mei 2004.

4	Burkina Faso	4	Burkina Faso		
5	Burundi	5	Republiek Burundi	4	Burundi
6	Congo (DRC)	6	Democratische Republiek Congo	5	Democratische Republiek Congo
7	Ivoorkust	7	Republiek Ivoorkust		
8	Ethiopië	8	Federale democratische republiek Ethiopië		
9	Kenia				
10	Mali	9	Republiek Mali	6	Mali
11	Marokko	10	Koninkrijk Marokko	7	Marokko
		11	Republiek Mozambique	8	Mozambique
12	Niger	12	Republiek Niger	9	Niger
13	Oeganda	13	Republiek Oeganda	10	Oeganda
14	Rwanda	14	Rwandese republiek	11	Rwanda
		15	Republiek Senegal	12	Senegal
15	Tanzanië	16	Verenigde republiek Tanzania	13	Tanzanië
16	Tunesië				
17	Regio van de SADC	17	Southern African Development Community (SADC)		
Midden-Oosten					
18	Palestijnse gebieden	18	Palestijnse gebieden	14	Palestijnse gebieden
Azië					
		19	Volksrepubliek Bangladesh		
19	Cambodja	20	Koninkrijk Cambodja		
20	Laos	21	Volksrepubliek Laos		
21	Filippijnen				
22	Viëtnam	22	Socialistische republiek Viëtnam	15	Viëtnam
Latijns-Amerika					
23	Bolivië	23	Republiek Bolivië	16	Bolivië
24	Ecuador	24	Republiek Ecuador	17	Ecuador
25	Peru	25	Republiek Peru	18	Peru

c. De zeven selectiecriteria voor de geografische concentratie

Artikel 6, §1 van de Wet bepaalt zeven selectiecriteria voor de concentratielanden.

1° De graad van armoede van het partnerland, gemeten op basis van het peil van de socio-economische ontwikkeling, van de menselijke ontwikkelingsindex en van de menselijke armoede-index.

2° De relevante en actuele ervaring van de Belgische internationale samenwerking met betrekking tot het partnerland.

3° De inspanningen die het partnerland levert met het oog op zijn socio-economische ontwikkeling.

4° De inachtneming door het partnerland van het principe van goed bestuur.

5° De aanwezigheid van een crisissituatie in het partnerland waarvoor de Belgische internationale samenwerking op het internationale forum een rol kan spelen in het oplossen van het conflict en het voorkomen van verder geweld.

6° De graad van regionale integratie van het partnerland in het kader van de regionale samenwerking.

7° Het voeren door de overheden van het partnerland van een politiek ter wegwerking van discriminaties en van een beleid gericht op gelijke kansen.

Die criteria worden algemeen beoordeeld⁵².

Over de manier waarop de selectiecriteria voor partnerlanden worden toegepast, brachten de gesprekken en het onderzoek het volgende naar voren. Oorspronkelijk (in 1999) werd de oefening andersom gemaakt: men wist in welke landen België zijn activiteiten concentreerde en stelde criteria op die daarmee overeenstemden, aldus sommige respondenten.

Later bleek dat de criteria niet strikt werden toegepast. Ook al werd onder Staatssecretaris Boutmans een inspanning gedaan om de keuze van partnerlanden te rechtvaardigen op basis van de criteria (het Verslag aan de Koning dat voorafging aan het Koninklijk Besluit van 26 juni 2000⁵³ vermeldt de manier waarop de selectiecriteria, zoals bepaald door de Wet, werden toegepast bij de selectie van 2000), werd deze benadering niet meer uiteengezet bij de goedkeuring van het Koninklijk Besluit van 26 januari 2004⁵⁴.

Over het algemeen erkent men dus dat de keuze politiek bepaald bleef. Dezelfde opmerking werd geformuleerd in 2005, in een evaluatie van de directe bilaterale samenwerking door Ecorys & South Research: "Ondanks de duidelijke selectiecriteria is het niet altijd voor iedereen duidelijk waarom bepaalde landen zijn geselecteerd als prioriteitsland voor de Belgische bilaterale ontwikkelingssamenwerking en andere niet. Vanuit het oogpunt van armoedebestrijding is bijvoorbeeld niet goed te verklaren waarom België is gebleven in Vietnam, maar is weggegaan uit Laos en Cambodja. Andere politieke overwegingen kunnen hierbij een rol gespeeld hebben"⁵⁵. Zo zijn zeven van de 18 huidige concentratielanden geen lage-inkomenslanden, d.w.z. met een BNP/inwoner ≤ US\$ 905⁵⁶ (Ecuador, Palestijnse Gebieden, Algerije, Zuid-Afrika, Marokko, Peru, Boliviaë).

Er rijzen ook vragen bij het criterium voor "de relevante en actuele ervaring van de Belgische internationale samenwerking met betrekking tot het partnerland".

⁵² Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Commentaar bij de artikelen, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 15.

⁵³ Verslag aan de Koning voorafgaand aan het K.B. van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 31 augustus 2000.

⁵⁴ K.B. van 26 januari 2004 tot wijziging van het koninklijk besluit van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 19 mei 2004.

⁵⁵ ECORYS Nederland BV en South Research Belgium – België, *Evaluatie van de directe bilaterale ontwikkelingssamenwerking – 1999-2005*, Rotterdam, Federale Overheidsdienst voor Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, België – Dienst Bijzondere Evaluatie van de ontwikkelingssamenwerking, 22 december 2006, p. 92.

⁵⁶ Atlas-methode, Wereldbank.

Betekent dit dan dat België niet kan tussenkomen in een land waar het geen enkele ervaring heeft?

Sommige actoren stellen zich vragen bij de toepassing van een criterium - in wezen evolutief – als “de inachtneming door het partnerland van het principe van goed bestuur”. De facto stelt het Verslag aan de Koning dat dit criterium, vanaf de eerste selectie, pragmatisch zal worden toegepast als uitsluitingscriterium voor extreme gevallen.

Sommige respondenten vinden het ook zinvoller om andere criteria te gebruiken, zoals de capaciteit van de begunstigde landen om hulp aan te nemen en te waken over de diversifiëring van de hulpportefeuille. Dit kan gebeuren door een aanwezigheid te behouden in zg. “proeflanden”, waar donoren experimenteren met nieuwe concepten en modaliteiten voor steun.

Algemeen kunnen we stellen dat de lijst met criteria in art. 6, §1 werd geleverd zonder “gebruiksaanwijzing”. De criteria worden algemeen beoordeeld, wat bij de keuze heel wat manoeuvreerruimte biedt. Dit roept verschillende vragen op: Hoeveel criteria moeten er worden gecumuleerd? Wegen sommige criteria meer door dan andere?

d. De geografische strategienota's

Minstens vier strategienota's werden niet gerealiseerd (Benin, Marokko, Mozambique, Niger). De nota Algerije werd aangekondigd in de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 9 oktober 2007 maar wij konden die nota niet inkijken. Bijna de helft van de nota's werden iets na datum uitgewerkt en geen enkele werd herzien.

Tijdens de interviews waren de ondervraagden het er vrijwel unaniem over eens dat de nota's slechts zelden worden gebruikt en dat de betrokken landen geen controlerecht hadden op de uitwerking ervan (wat het Koninklijk Besluit van 17 september overigens ook niet voorziet). In een gezamenlijke evaluatie uitgevoerd door de DFID, in het kader van de evaluatie door de evaluatiediensten van de Europese Unie van de 3C van het Verdrag van Maastricht, beoordeelt men strategische landennota's van verschillende Lidstaten, waaronder België (meer in het bijzonder met de nota Tanzanië). Het verslag⁵⁷ stelt voor om de strategienota's⁵⁸ te rangschikken naar type: *Traditional CSP*, *Working document CSP*, *Minimal CSP* and *Outdated CSP*. Net als de strategienota's van de andere onderzochte landen (Denemarken, Zweden, Duitsland en Spanje), bleken de Belgische nota's van het traditionele type te zijn. Het werd duidelijk dat dit type nota niet echt bijdraagt tot samenwerking en complementariteit, terwijl het *Working Document CSPs* en het *Minimal CSPs* veel meer zorgen voor een open debat met het partnerland⁵⁹. Het feit dat er op Europees vlak landennota's bestaan die dezelfde functie vervullen als de Belgische strategienota's, versterkt het idee dat in de toekomst het principe van de geografische strategienota's moet worden opgegeven.

e. Methodologische opmerkingen

Bij de beoordeling van het effect van de Wet op de geografische concentratie dient men een aantal zaken in het achterhoofd te houden. Allereerst vertonen

⁵⁷ Evaluation services of the European Union, Triple C Evaluations N 3 - Evaluating co-ordination and complementarity of country strategy papers with national development priorities, Maastricht, aksant, 2006.

⁵⁸ Zie Bijlage 6 voor de omschrijving van elk type nota.

⁵⁹ Evaluation services of the European Union, Triple C Evaluations N 3 - Evaluating co-ordination and complementarity of country strategy papers with national development priorities, Maastricht, aksant, 2006, p. 14.

de cijfers een "vertragingseffect" doordat alle projecten werden uitgevoerd voor 1999 en verder doorlopen na dat jaar. Daarnaast omvatten de jaarbedragen die worden geïnvesteerd in de landen die directe bilaterale hulp ontvangen ook de schuldkwijtscheldingen aan landen (partners en niet-partners).

f. Het effect van de geografische concentratie van de directe bilaterale hulp

Als we de directe bilaterale samenwerking evalueren⁶⁰, zien we een geleidelijke maar gedeeltelijke concentratie van de hulp. Het aandeel van de uitgaven in de huidige niet-partnerlanden daalde van 48% in 2001 naar 26% in 2004. Wanneer we de schuldkwijtscheldingen buiten beschouwing laten, daalt het aandeel van 43% in 2001 naar 30% in 2004.

In de *ranking* van donorlanden staat België voor de concentratielanden sinds 1999 in de top 10. Volgende evoluties werden vastgesteld:

- een stijging voor 7 concentratielanden (Algerije, Benin, Burundi, Peru, Senegal, Zuid-Afrika),
- een daling voor 4 concentratielanden (DRC, Mozambique, Rwanda, Viëtnam),
- status quo voor een land (Niger).

Ondanks deze vooruitgang, dient te worden opgemerkt dat het aandeel van België als donorland bescheiden blijft, Centraal-Afrika inbegrepen. In 2002-2003 ontvingen de partnerlanden in deze regio gemiddeld meer dan 60% van de "hulp gestort door België"⁶¹. Uit de evaluatie van de directe bilaterale samenwerking⁶² blijkt dat er slechts een beperkt aantal landen is waar België meer dan 5% van alle hulp vertegenwoordigt (bijv. DRC, Rwanda, Burundi en Ecuador). In sommige landen bedraagt dit aandeel minder dan 1% (Algerije, Palestijnse Gebieden, Viëtnam, Oeganda en Mozambique). In slechts zes partnerlanden behoort België tot de tien belangrijkste donoren (DRC, Burundi, Rwanda, Benin, Marokko en Ecuador). In de meeste partnerlanden is België dus een vrij bescheiden donor met een relatief beperkte financiële bijdrage.

Het evaluatieverslag van de directe bilaterale samenwerking onderstreept ook dat het effect van de concentratie beperkt is. In 2005-2006 bedroegen de Belgische inspanningen in DRC slechts 15% van het totaalbedrag dat werd besteed door België en de donoren die in de *ranking* hoger staan dan België. In Burundi is dit 14%, in Rwanda slechts 3,2% en in Benin amper 2%.⁶³ In een aantal landen staat België in de top 10 van donorlanden maar vertegenwoordigt de Belgische hulp maar een fractie van de fondsen die worden toegekend door de grootste donoren.

Ten slotte wijst het evaluatieverslag van de directe bilaterale samenwerking ook op de geografische versnippering van de activiteiten binnen een partnerland. Zo is België in Congo in alle regio's actief.

⁶⁰ ECORYS Nederland BV en South Research Belgium – België, *Evaluatie van de directe bilaterale ontwikkelingssamenwerking – 1999-2005*, Rotterdam, Federale Overheidsdienst voor Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, België – Dienst Bijzondere Evaluatie van de ontwikkelingssamenwerking, 22 december 2006, p. 39.

⁶¹ Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005, p. 32.

⁶² ECORYS Nederland BV en South Research Belgium – België, *Evaluatie van de directe bilaterale ontwikkelingssamenwerking – 1999-2005*, Rotterdam, Federale Overheidsdienst voor Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, België – Dienst Bijzondere Evaluatie van de ontwikkelingssamenwerking, 22 december 2006.

⁶³ Bron: http://www.oecd.org/countrylist/0,3349,fr_2649_33721_25602317_1_1_1_1,00.html (8 juli 2008).

2.5.4 Sectorale concentratie van de directe bilaterale samenwerking (art. 7)

Artikel 7 van de Wet van 25 mei 1999 bepaalt dat de directe bilaterale samenwerking zich moet concentreren op vijf hoofdsectoren.

Die concentratiesectoren zijn:

1° Basisgezondheidszorg met inbegrip van reproductieve gezondheidszorg.

2° Onderwijs en vorming.

3° Landbouw en voedselzekerheid.

4° Basisinfrastructuur.

5° Conflictpreventie en maatschappijopbouw met inbegrip van ondersteuning van de eerbied voor de menselijke waardigheid, de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

a. Methodologische opmerkingen

Het is niet eenvoudig om een duidelijk beeld te krijgen van de sectoren waarin België een bijdrage levert: de Wet van 25 mei 1999 geeft een heel algemene definitie voor de sectoren en de definities zijn ook niet altijd verenigbaar met de codes van het DAC⁶⁴. De multisectorale samenwerking (meer bepaald de acties gekoppeld aan de territoriale decentralisatie) is ook niet gemakkelijk te definiëren. Robrecht Renard (2008) merkt op dat de Belgische gegevens moeilijk te integreren zijn in internationale vergelijkingen omwille van conceptuele en empirische moeilijkheden⁶⁵.

Bovendien maken de jaarlijkse rapporten van het DGOS melding van andere sectoren dan degene naar waar de wet verwijst. Dit bemoeilijkt de monitoring van de uitvoering van de wet van 1999⁶⁶.

b. Het principe van de sectorale concentratie

De meeste ondervraagde actoren vinden sectorale concentratie nuttig.

c. De keuze van sectoren

Over het algemeen vinden de ondervraagden dat de sectoren van de Wet een afspiegeling zijn van sectoren waar België al actief in was voor 1999 en waarmee het al ervaring had, in meerdere of mindere mate naargelang het geval.

⁶⁴ ECORYS Nederland BV en South Research Belgium – België, *Evaluatie van de directe bilaterale ontwikkelingssamenwerking – 1999-2005*, Rotterdam, Federale Overheidsdienst voor Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, België – Dienst Bijzondere Evaluatie van de ontwikkelingssamenwerking, 22 december 2006, p. 44.

⁶⁵ RENARD, R., "Should Belgian aid be more focused", ondersteuning van de tussenkomst op de Staten-generaal van de ontwikkelingssamenwerking Brussel, Egmontpaleis, 2008, http://www.dgos.be/documents/assises/Robrecht_Renard.ppt (25 juni 2008).

⁶⁶ We merken op dat de *peer review* van de OESO (Development Assistance Committee – OECD, *Peer Review – Belgium*, OECD, 2005), die gebaseerd is op de gegevens van het memorandum 2001-2004 (DGOS, Memorandum van België voorgesteld aan het Development Assistance Committee, 2001-2004, juni 2005), een andere analyse verschaft dan degene die we hier voorstellen.

d. De sectorale strategienota's

Alle sectorale nota's zijn klaar; de meeste binnen de vooropgestelde termijn, andere met lichte vertraging. Geen enkele nota werd herzien.

Uit de gesprekken blijkt dat deze nota's, die men over het algemeen van goede kwaliteit vindt, door de betrokken actoren toch niet echt worden beschouwd als referentiedocumenten.

De evaluatieverslagen voor de gezondheids- en opleidingssector geven rond de nota's een aantal opmerkingen, die als volgt zijn samen te vatten:

Voor wat betreft de gezondheidssector⁶⁷:

- De relevantie van de nota wordt in twijfel getrokken,
- De nota wordt weinig gebruikt door de betrokken actoren,
- Het toepassingsgebied van de strategienota is onduidelijk,
- De nota zorgt niet voor een grotere interne coherentie van de interventies van de Belgische ontwikkelingssamenwerking,
- Het strategisch karakter van de nota wordt in vraag gesteld: "*Laat ze werkelijk toe om keuzes te maken, meer in het bijzonder volgens de contexten (overgang, fragiele landen)?*"

Voor wat betreft de educatiesector⁶⁸:

- De nota heeft een algemeen karakter en is gedeeltelijk voorbijgestreefd sinds 2002,
- De nota wordt weinig gebruikt door de betrokken actoren,
- De relevantie van de nota wordt in twijfel getrokken door de indirecte actoren (onduidelijkheid van het toepassingsgebied),
- Alle stakeholders moeten worden betrokken bij een vernieuwing van de strategienota en de vernieuwde nota moet voor alle sleutelactoren nuttig operationeel advies bieden.

Dat die laatste aanbevelingen, zowel voor de gezondheids- als voor de educatie sector, niet aan dovemansoren waren gericht, blijkt uit het feit dat nieuwe nota's werden uitgewerkt. De nieuwe nota's (conceptueel kader genoemd voor de gezondheidssector) onderscheiden zich van de strategienota's zoals die werden voorzien door de Wet en het Koninklijk Besluit van 17 september 2000, doordat men bij de opstelling ervan gebruik heeft gemaakt van een ruim expertisenetwerk binnen en buiten de DGOS en doordat men rekening hield met de resultaten van de sectorale evaluaties opgesteld door de DGOS⁶⁹.

e. Het effect van de sectorale concentratie van de directe bilaterale hulp

De volgende tabellen, gebaseerd op gegevens van het DGOS en voorgebracht door de Dienst Bijzondere Evaluatie, tonen het budget van de directe bilaterale hulp dat aan elk van de vijf prioritaire sectoren uit de wet van 1999 (art. 7 §1) werd toegewezen.

⁶⁷ Health Research for Action, Evaluation thématique – Evaluatie van de gezondheidssector van de Belgische ontwikkelingssamenwerking, Belgische ontwikkelingssamenwerking, december 2005.

⁶⁸ Education for Change en South Research, Thematische evaluatie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking in de educatie sector – Eindrapport, Belgische Ontwikkelingssamenwerking, augustus 2007.

⁶⁹ Be-cause Health, Conceptueel kader voor de Belgische samenwerking in gezondheidszorg: "Investeren in gezondheid voor een beter welzijn», Brussel, december 2007, http://www.itg.be/becausehealth/uploads/20080131_149741106_cadreconceptuelcooperationsanté.pdf (25 juni 2008). Voor de onderwijssector is het proces nog bezig.

Tabel 1 : Aandeel van de vijf prioritaire sectoren in de budget bilaterale directe ontwikkelingshulp (Statistieken DGOS; analyse van de Dienst Bijzondere Evaluatie).

Prioritaire sectoren	Uitgaven 1998	Uitgaven 1999	Uitgaven 2000	Uitgaven 2001	Uitgaven s 2002	Uitgaven 2003	Uitgaven 2004	Uitgaven 2005	Uitgaven 2006	Uitgaven 2007	TOTAAL/SEC TOR
Totaal basisinfrastructuur (incl. water)	6388928	9254667	10992202	12961575	8967064	14146189	12685245	19191994	34965223	28086608	157639694
Totaal conflictpreventie en maatschappijopbouw	312099	1019587	1186709	2119739	441730	760635	1990054	3611896	1385005	2236430	15063884
Totaal Gezondheidszorg	19207561	22620522	28833742	27497535	24777514	21582013	18363715	36279731	42561424	50665134	292388892
Totaal Landbouw/Voedselze kerheid	12992131	13506419	18946934	19485110	17158045	12918658	12773632	19811377	23220479	19409388	170222174
Totaal Onderwijs	6156427	4870110	8528590	9178295	17482628	15983451	19351057	18104270	28667619	33115070	161437516
Eindtotaal per jaar	45057146	51271306	68488177	71242254	68826981	65390946	65163703	96999268	130799749	133512630	796752160
Aandeel in het totaalbudget bilaterale directe ontwikkelingshulp	60,72%	54,33%	61,59%	55,59%	63,03%	52,32%	63,99%	53,97%	62,58%	69,41%	60,13%

Tabel 2 : Aandeel van elke sector in de totale besteding van de Belgische bilaterale hulp aan de vijf prioritaire sectoren (Statistieken DGOS; analyse van de Dienst Bijzondere Evaluatie).

Prioritaire sectoren	Uitgaven 1998	Uitgaven 1999	Uitgaven 2000	Uitgaven 2001	Uitgaven s 2002	Uitgaven 2003	Uitgaven 2004	Uitgaven 2005	Uitgaven 2006	Uitgaven 2007	TOTAAL /SECTOR
Totaal basisinfrastructuur (incl. water)	6388928	9254667	10992202	12961575	8967064	14146189	1268524 5	19191994	34965223	28086608	157639694
% t.o.v. totaal van de 5 sectoren	14,18%	18,05%	16,05%	18,19%	13,03%	21,63%	19,47%	19,79%	26,73%	21,04%	19,79%
Totaal conflictpreventie en maatschappijopbouw	312099	1019587	1186709	2119739	441730	760635	1990054	3611896	1385005	2236430	15063884
% t.o.v. totaal van de 5 sectoren	0,69%	1,99%	1,73%	2,98%	0,64%	1,16%	3,05%	3,72%	1,06%	1,68%	1,89%
Totaal Gezondheidszorg	19207561	22620522	28833742	27497535	2477751 4	21582013	1836371 5	36279731	42561424	50665134	292388892
% t.o.v. totaal van de 5 sectoren	42,63%	44,12%	42,10%	38,60%	36,00%	33,00%	28,18%	37,40%	32,54%	37,95%	36,70%
Totaal Landbouw/Voedselzekerheid	12992131	13506419	18946934	19485110	1715804 5	12918658	1277363 2	19811377	23220479	19409388	170222174
% t.o.v. totaal van de 5 sectoren	28,83%	26,34%	27,66%	27,35%	24,93%	19,76%	19,60%	20,42%	17,75%	14,54%	21,36%
Totaal Onderwijs	6156427	4870110	8528590	9178295	1748262 8	15983451	1935105 7	18104270	28667619	33115070	161437516
% t.o.v. totaal van de 5 sectoren	13,66%	9,50%	12,45%	12,88%	25,40%	24,44%	29,70%	18,66%	21,92%	24,80%	20,26%
Eindtotaal per jaar	45057146	51271306	68488177	71242254	6882698 1	65390946	6516370 3	96999268	130799749	133512630	796752160

We merkten eerder op dat de prioritaire sectoren uit de wet van 1999 reeds voor 1999 grotendeels domeinen waren waarop België zich sterk concentreerde, zowel wat betreft toegekende bedragen als in termen van ervaring. Tabel 1 toont dat de Belgische bilaterale hulp alsmear meer wordt geconcentreerd in de vijf prioritaire sectoren. Niet enkel neemt het aandeel van de sectoren in de bilaterale directe hulp toe, maar ook het totaalbedrag.

Gezondheidszorg blijft de sector waarin België de meeste financiële middelen investeert, gevolgd door landbouw/voedselzekerheid, onderwijs en basisinfrastructuur (deze drie ontvangen ongeveer eenzelfde bedrag). Alhoewel het relatieve aandeel van elke sector in het totale budget van alle 5 prioritaire sectoren jaarlijks varieert, kunnen we toch een aantal besluiten trekken. Het aandeel van basisinfrastructuur blijft relatief stabiel, terwijl de aandelen voor gezondheidszorg, landbouw/voedselzekerheid eerder afnemen. De aandelen van onderwijs en conflictpreventie en maatschappijopbouw nemen dan weer eerder toe.

In 2005 vestigde het evaluatierapport van de directe bilaterale samenwerking⁷⁰ de aandacht op de sectorale versnippering per land. Met uitzondering van Niger, was België vooral actief in vier of meer sectoren in de landen in het Zuiden. Het huidige beleid (Gedragscode van de EU) dat een concentratie op twee sectoren per land propageert volgend, levert België op dit ogenblik inspanningen om om tot een grotere sectorale concentratie te komen in elk land met als uitzondering DR Congo, Rwanda en Burundi.

2.5.5 Thematische concentratie van de directe bilaterale samenwerking (art. 8)

Artikel 8 van de Wet van 25 mei 1999 bepaalt voor de directe bilaterale samenwerking een concentratie op sectoroverschrijdende thema's.

Die concentratiethema's zijn:

1° Het op een evenwichtige wijze rechten en kansen geven aan vrouwen en mannen.

2° Respect voor het milieu.

3° De sociale economie.

4° Eerbied voor de rechten van het kind.

a. Methodologische opmerkingen

De budgettaire toewijzing is moeilijk te evalueren omwille van het transversaal karakter van de thema's en omdat de thema's vaak vervat zitten in programma's en projecten zonder dat ze er het hoofddoel van zijn⁷¹.

⁷⁰ ECORYS Nederland BV en South Research Belgium – Belgique, *Evaluation de la Coopération bilatérale directe au développement – 1999-2005*, Rotterdam, Service Public Fédéral des Affaires étrangères, Commerce Extérieur et Coopération au développement, Belgique - Service de l'Évaluation spéciale de la coopération au développement, 22 décembre 2006, p. 93.

⁷¹ Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005.

Voor zover wij weten, heeft België bovendien geen *monitoring* systeem om de evolutie van de thematische concentratie te evalueren. Noch de jaarverslagen van de DGOS, noch het memorandum van België aan het DAC in 2005 geven details over deze transversale thema's en hun uitvoering in kwantitatieve termen.

Wij beperken ons tot enkele vermeldingen over het effect van de genderconcentratie. Die vermeldingen moeten echter met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd aangezien er verschillen zijn in de gebruikte indicatoren (voornamelijk tussen de DAC sectorcode *Support to women's equality organisations and institutions* en de code *equality policy marker*, die het *gender sensitive* gedeelte van het budget meet).

b. Het principe van de thematische concentratie

Het principe van de thematische concentratie wordt door de geïnterviewde personen niet in vraag gesteld. Voor sommigen is de term "transversale bekommernissen" meer geschikt om een echte transversale aanpak te garanderen.

c. De keuze van de thema's

De ondervraagden stellen de thema's niet in vraag, maar ze zijn het erover eens dat de sociale economie gemakkelijker te benaderen is vanuit een sectorale dan vanuit een thematische invalshoek. Bij de drie oorspronkelijk door de Wet voorziene thema's, moet men ook het thema van de kinderrechten voegen, in de Wet opgenomen onder minister Verwilghen, en het thema HIV/AIDS dat onderwerp was van een transversale benadering⁷² zonder in de Wet vermeld te zijn. Voor sommige ondervraagden moeten gebieden als maatschappijopbouw of conflictpreventie worden opgenomen als transversale bekommernissen en niet als sectoren.

d. De thematische strategienota's

De strategienota's werden opgesteld voor de drie thema's van de Wet. De beleidsnota van minister Verwilghen over de kinderrechten wordt door de ondervraagden beschouwd als een strategienota⁷³. Geen van deze thematische nota's werd herzien. Hoewel de thematische concentratie alleen gericht is op de directe bilaterale samenwerking, werden bepaalde thematische strategienota's (met name die over gender) opgesteld rekening houdend met de andere kanalen voor hulp.

e. Het effect van de thematische concentratie van de directe bilaterale hulp

Uit de evaluatie van de directe bilaterale samenwerking en het *peer review* van de OESO blijkt dat een transversale benadering weinig voorkomt. Dit is misschien te wijten aan de aard van bepaalde thema's (de sociale economie wordt de ene keer beschouwd als sector, de andere keer gekoppeld aan de privésector). Een andere oorzaak is mogelijk een te beperkte ervaring met

⁷² FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking - Algemeen Bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking, Beleidsnota - De Belgische bijdrage aan de internationale strijd tegen HIV/AIDS, maart 2006.

⁷³ Op 9 april 2008 werd de neerlegging van een strategische nota "kinderrechten" aangekondigd in de Kamer en de nota is nu gepubliceerd: Federale overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *Strategienota - Eerbied voor de Rechten van het Kind in Ontwikkelingssamenwerking*, DGOS, <http://www.diplomatie.be/nl/pdf/rechtenkindnl.pdf> (25 juni 2008).

thema's en een gebrek aan continuïteit. Uit het peer review van het DAC⁷⁴ blijkt dat België binnen de BTC en de DGOS ervaring heeft opgedaan met thema's, maar dat deze ervaring nog ontoereikend is (bijvoorbeeld: binnen de DGOS is slechts één persoon verantwoordelijk voor de opvolging van de genderkwestie). Uit de interviews blijkt overigens dat het, op het vlak van personeelsbeheer, moeilijk is om gespecialiseerde profielen te behouden voor de thema's voorzien door de Wet.

In kwantitatieve termen liepen, volgens België⁷⁵, de activiteiten die strikt zijn toe te wijzen aan het thema gelijkheid man-vrouw op tot 1,8 miljoen EUR in 2003, of 0,19% van het totaal van de hulp zonder schuldwijschelding. Dit betekent een stijging tegenover 2001 (0,15%) maar een daling tegenover 2002 (0,26%). De markering "gelijkheid man-vrouw" die België gebruikt in de aangifte aan het DAC (met uitzondering van de gegevens overgemaakt door de federale entiteiten) geeft iets gunstiger resultaten: meer dan 10% van de hulp aan de sector bevolking/gezondheid en fertiliteit is gericht op de gelijkheid man-vrouw, wat het geval is voor 5 tot 10% van de hulp voor basisonderwijs en voor minder dan 5% van de hulp voor basisgezondheidszorg en water en sanering.

Voor de thema's gender en milieu, blijkt uit het *peer review* van de OESO dat: "stappen moeten worden gezet om te garanderen dat transversale beleidslijnen, in het bijzonder het beleid voor gelijkheid man-vrouw, waar België bijzondere aandacht aan schenkt, meer worden weerspiegeld in de programma's. Dit impliceert een nieuwe manier van denken, ondersteund door passende richtlijnen, aangepaste technische middelen, coherente uitvoeringsmechanismen en relevante opvolgingsinstrumenten"⁷⁶.

Deze aanbeveling weerspiegelt goed wat ook uit de interviews naar voren kwam, namelijk de noodzaak om te herdefiniëren hoe een transversaal beleid moet worden uitgevoerd.

2.5.6 Concentratie van de multilaterale samenwerking (art. 9)

Artikel 9 van de Wet van 25 mei 1999 concentreert de multilaterale samenwerking op een twintigtal internationale organisaties, waarvan de doelstellingen "samenvallen met de prioriteiten, bepaald door de Wet"⁷⁷.

Het Koninklijk Besluit van 7 april 2000⁷⁸ bepaalt de selectiecriteria voor de internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking (IPMS) en voegt nieuwe selectiecriteria toe.

De IPMS ontvangen "vrijwillige en herhaalde bijdragen van de multilaterale samenwerking"⁷⁹.

a. De selectiecriteria voor de IPMS

Artikel 9 van de Wet stipuleert vier criteria⁸⁰.

⁷⁴ Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005.

⁷⁵ Creditor reporting system – OESO, *Activités d'aide visant l'égalité homme-femme*, Parijs, OESO, 2005.

⁷⁶ Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005, p. 46.

⁷⁷ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Memorie van toelichting, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 5.

⁷⁸ K.B. van 7 april 2000 tot vastlegging van de procedure en modaliteiten voor het selecteren van de "internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking", in de zin van artikel 9 van de wet van 25 mei 1999 met betrekking tot de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 18 mei 2000.

⁷⁹ K.B. van 7 april 2000 tot vastlegging van de procedure en de modaliteiten voor het selecteren van de "internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking", in de zin van artikel 9 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 18 mei 2000, art. 1.

1° De algemene doelstellingen van deze internationale organisatie moeten aansluiten bij deze van de Belgische internationale samenwerking.

2° De actiedomeinen dienen overeen te stemmen met een of meerdere prioritaire sectoren of thema's van de directe bilaterale samenwerking.

3° Een planmatige aanpak die een evaluatie van de aanwending van de bijdragen van de multilaterale samenwerking toelaat, volgens de modaliteiten vastgesteld door de Koning.

4° De bijdragen dienen coherent te zijn met de steun die eventueel door andere actoren van de ontwikkelingssamenwerking aan de internationale organisatie wordt gegeven, teneinde het geheel der financieringen in het kader van de internationale samenwerking te harmoniseren, met inachtneming van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie voorzien door de wet.

Het Koninklijk Besluit van 7 april 2000 voegt hier criteria aan toe.

1° De IPMS worden gekozen uit:

- de gespecialiseerde intergouvernementele organisaties;
- de fondsen en programma's van de Verenigde Naties;
- de internationale onderzoeksinstituten;
- het Internationaal Comité van het Rode Kruis (ICRK)⁸¹.

2° Er wordt ook rekening gehouden met:

- hun werking;
- hun functie van katalysator van het internationale ontwikkelingsbeleid of met hun normatieve functie en
- met hun coördinatierol⁸².

⁸⁰ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Commentaar bij de artikelen, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 20.

⁸¹ K.B van 7 april 2000 tot vastlegging van de procedure en de modaliteiten voor het selecteren van de "internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking", in de zin van artikel 9 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 18 mei 2000, art. 1.

⁸² K.B van 7 april 2000 tot vastlegging van de procedure en de modaliteiten voor het selecteren van de "internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking", in de zin van artikel 9 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 18 mei 2000, art. 2.

b. De geselecteerde IPMS

	KB van 27 april 2000⁸³		KB van 2 april 2003⁸⁴		KB van 9 mei 2008⁸⁵
1	Office for the Coordination of Humanitarian Aid (OCHA)	1	Office for the Coordination of Humanitarian Aid (OCHA)	1	Office for the Coordination of Humanitarian Aid (OCHA)
2	Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR)	2	Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR)	2	Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR)
3	Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)	3	Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)	3	Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR)
4	International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)	4	International Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)		
5	Internationaal Rode Kruiscomité (ICRC)	5	Internationaal Rode Kruiscomité (ICRC)	4	International Committee of the Red Cross (ICRC)
6	International Labour Organization (ILO)	6	International Labour Organization (ILO)	5	International Labour Organization (ILO)
7	Internationale Organisatie voor Migratie (OIM)			6	Internationale Organisatie voor Migratie (OIM)
		7	The World Conservation Union (IUCN)		
8	Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO)	8	Food and Agriculture Organization (FAO)	7	Food and Agriculture Organization (FAO)
9	United Nations Joint Programme on HIV/AIDS (UNAIDS)	9	United Nations Joint Programme on HIV/AIDS (UNAIDS)	8	United Nations Joint Programme on HIV/AIDS (UNAIDS)
10	United Nations Population Fund (UNFPA)	10	United Nations Population Fund (UNFPA)	9	United Nations Population Fund (UNFPA)
11	United Nations Centre for Human Settlements (UNCHS/HABITAT)	11	United Nations Centre for Human Settlements (UNCHS/HABITAT)		

⁸³ K.B. van 27.04.00 tot vastlegging van de internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking, *B.S.*, 16.06.00.

⁸⁴ K.B. van 2 april 2003 tot vastlegging van de internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking, *B.S.*, 2 april 2003.

⁸⁵ K.B. van 9 mei 2008 tot vastlegging van de internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking, nog niet gepubliceerd op dit ogenblik (14 juni 2008).

12	United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)	12	United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)		
13	United Nations Children's Fund (UNICEF)	13	United Nations Children's Fund (UNICEF)	10	United Nations Children's Fund (UNICEF)
14	United Nations Development Fund for Women (UNIFEM)	14	United Nations Development Fund for Women (UNIFEM)	11	United Nations Development Fund for Women (UNIFEM)
15	United Nations Development Programme (UNDP)	15	United Nations Development Programme (UNDP)	12	United Nations Development Programme (UNDP)
16	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)	16	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)	13	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)
17	United Nations Environment Programme (UNEP)	17	United Nations Environment Programme (UNEP)	14	United Nations Environment Programme (UNEP)
18	United Nations Capital Development Fund (UNCDF)	18	United Nations Capital Development Fund (UNCDF)	15	United Nations Capital Development Fund (UNCDF)
19	VN Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR)	19	VN Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR)	16	VN Hoog Commissariaat voor de Vluchtelingen (UNHCR)
20	Wereldbank (WB)	20	Wereldbank (WB)	17	Wereldbank (WB)
21	Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)	21	Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)	18	Wereldgezondheidsorganisatie (WHO)
		22	Trust Fund for Technical Cooperation - World Trade Organization (WTO)		
22	West African Development Bank (WADB)	23	West African Development Bank (WADB)		
				19	Global Fund to fight AIDS, Tuberculosis and Malaria (GFATM)
				20	Wereldvoedselprogramma
				21	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees (UNRWA)

c. Het effect van de concentratie van de multilaterale samenwerking

Het aantal IPMS neemt geleidelijk af. In dit verband willen we erop wijzen dat de Wet spreekt over de bijdragen van België, terwijl het Koninklijk Besluit spreekt over de vrijwillige en herhaalde bijdragen van België.

d. Het principe van de concentratie van de multilaterale samenwerking

In het algemeen staan de ondervraagden achter het principe.

e. De keuze van IPMS

In 5 gevallen op 23 worden vrijwillige bijdragen gecombineerd met verplichte bijdragen. Meer bepaald bedroeg voor de betreffende organisaties het aandeel van de vrijwillige bijdragen in 2006 tussen 13,5% (Wereldbank) en 68,5% (FAO) (Voor de overige: WGO: 51%; UNESCO: 25% ; ILO 49%)⁸⁶.

f. De toepassing van de selectiecriteria

Alle organisaties waar België vrijwillige bijdragen aan schenkt, voldoen over het algemeen aan de eerste drie criteria⁸⁷. De geselecteerde organisaties voldoen ook aan de selectiecriteria vastgelegd door het Koninklijk Besluit van 7 april 2000. Wat betreft de criteria waarvoor het Koninklijk Besluit verduidelijkt dat er « rekening mee zal worden gehouden » (werking, functie van katalysator en coördinatierol), willen we doen opmerken dat enkele van de organisatiefiches in het "Gele Boek"⁸⁸ sommige van deze criteria vermelden, evenals de Belgische deelname aan de opvolging/evaluatie, maar dat wij nergens aanwijzingen vonden (noch in de documenten, noch tijdens de interviews) dat er met al deze criteria systematisch rekening wordt gehouden. Net als bij de andere criteria in de Wet (meer bepaald voor de selectie van partnerlanden), kan men zich afvragen hoe er rekening wordt gehouden met de criteria, bij gebrek aan een precieze toepassingsmethode.

2.5.7 Indirecte bilaterale samenwerking (art. 10 en 11)

In de artikelen 10 en 11 van de Wet van 25 mei 1999 worden de basisregels voor de indirecte bilaterale samenwerking vastgelegd.

De geografische, sectorale en thematische concentraties van de Wet gelden niet voor de indirecte bilaterale samenwerking, zodat die organisaties hun onafhankelijkheid kunnen behouden⁸⁹.

De wet onderscheidt niet-gouvernementele organisaties (artikel 10) en andere partners (artikel 11).

a. Methodologische opmerkingen

De indirecte bilaterale samenwerking wordt geregeld door de Wet maar ook door verschillende Koninklijke Uitvoeringsbesluiten. Onze analyse concentreert zich op de Wet en zijn uitvoering. Andere uitvoeringsbepalingen die de indirecte actoren

⁸⁶ Algemeen bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking, Overzicht van de bijdragen aan de internationale organisaties – Periode 2001-2006, DGOS, augustus 2007.

⁸⁷ Wij konden dit niet nagaan voor het vierde criterium.

⁸⁸ Algemeen bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking, Overzicht van de bijdragen aan de internationale organisaties – Periode 2001-2006, DGOS, augustus 2007.

⁸⁹ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Verslag namens de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/5, pp. 12 en 26; Wetsontwerp betreffende de internationale Belgische samenwerking, Verslag namens de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, *Parl. St.*, Senaat, gew. zit. 1998-1999, nr. 1309/4, p. 8.

beheren, worden alleen vermeld. De invloed van de Wet op de indirecte bilaterale samenwerking werd niet kwantitatief beoordeeld.

b. Over de harmonisatie tussen directe en indirecte actoren

Uit de gesprekken bleek dat de DGOS, evenals de huidige Minister, de acties van directe en indirecte actoren meer willen harmoniseren. Die harmonisatie zou tot uiting kunnen komen door bepaalde principes van de concentratie van de directe bilaterale samenwerking toe te passen voor de indirecte actoren. In 2005 adviseerde het *peer review* van het DAC in het bijzonder om te bekijken "in welke mate de indirecte hulp, rekening houdend met het belang ervan, meer kan worden verbonden aan het zoeken naar meer geografische gerichtheid"⁹⁰.

Dit voorstel was onderwerp van heel wat discussie (binnen de DGOS en met de actoren van de indirecte samenwerking) rond de uitvoeringsmodaliteiten van een dergelijke harmonisatie. De ngo's (vooral 11.11.11) waren van mening dat de uitvoeringsbepalingen en -modaliteiten voor ngo's buiten de wet moesten blijven. De ngo's willen ook dat een eventuele nieuwe wet de eigenheid en autonomie van de indirecte actoren vermeldt. Voor wat harmonisatie betreft, zeggen de ngo's (11.11.11) dat ze openstaan voor dialoog, maar zij vinden dat in eerste instantie de harmonisatie tussen ngo's onderling moet worden bevorderd en dat een harmonisatie tussen directe en indirecte actoren niet op elk domein uitvoerbaar is.

c. De niet-gouvernementele organisaties (ngo's)

Artikel 10 bepaalt de erkenningsprocedure⁹¹ voor niet-gouvernementele organisaties en legt de basiscriteria vast. De Wet verleent aan de Koning de bevoegdheid om de erkenningsprocedure en -modaliteiten te bepalen⁹².

Met uitzondering van de overeenstemming met de doelstellingen en de aandacht voor de door de Wet vastgelegde relevantiecriteria, werden alle criteria in de Wet van 25 mei 1999 al vermeld in artikel 3 van het Koninklijk Besluit van 18 juli 1997⁹³.

Dit Koninklijk Besluit installeerde een financiering op basis van vijfjarenplannen⁹⁴ die jaarlijks in een concrete vorm worden gegoten door een actieplan⁹⁵ en regelde de erkenning en de subsidiëring van de ngo's en federaties van ngo's.

In 2001 werd artikel 10 van de Wet van 25 mei 1999 aangevuld met een tweede alinea, zodat de Wet uitdrukkelijk was gericht op de federaties van ngo's⁹⁶ en, op het ogenblik dat de eerste vijfjarenplannen van ngo's moesten worden geëvalueerd, kwam het Koninklijk Besluit van 8 april 2002⁹⁷ met een eerste reeks aanpassingen.

⁹⁰ Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005, p. 13.

⁹¹ Het woord "uitgekozen" werd vervangen door het woord "erkend" door artikel 184 van de wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen, *B.S.*, 28 juli 2006.

⁹² K.B. van 8 april 2002 tot wijziging van het K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 30 april 2002.

⁹³ K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 27 augustus 1997.

⁹⁴ K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 27 augustus 1997, art. 8.

⁹⁵ K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 27 augustus 1997, art. 9.

⁹⁶ Programmawet van 2 januari 2001, *B.S.*, 3 januari 2001 en *Erratum*, *B.S.*, 13 januari 2001, art. 79.

⁹⁷ K.B. van 8 april 2002 tot wijziging van het K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 30 april 2002.

Het Koninklijk Besluit van 14 december 2005 zorgde voor een volledige hervorming van de erkenningsprocedure voor ngo's. Naast de eenvoudige erkenning werd een programma-erkenning ingevoerd, die recht geeft op financiering van een meerjarenprogramma⁹⁸. De eenvoudige erkenning wordt verleend voor een termijn van 5 jaar terwijl de programma-erkenning wordt toegekend voor een termijn van 10 jaar⁹⁹.

Het Koninklijk Besluit van 24 september 2006¹⁰⁰ legde vast voor welke projecten en programma's erkende ngo's subsidies konden ontvangen. Artikel 9 van dit Besluit en het Ministerieel Besluit van 30 mei 2007¹⁰¹ leggen een geografische concentratie vast voor projecten, niet voor programma's, een concentratie die geldt voor de concentratielanden van de directe bilaterale samenwerking, maar ook verder gaat.

Het Koninklijk Besluit van 7 februari 2007¹⁰² regelt de erkenning en subsidiëring van de federaties van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties. Er wordt één federatie erkend per taalrol¹⁰³.

Artikel 10 van de Wet van 25 mei 1999 legt negen selectiecriteria vast, die worden verduidelijkt in het Koninklijk Besluit van 14 december 2005 en waar de verlening van de eenvoudige erkenning aan is onderworpen¹⁰⁴:

1° Het feit van opgericht te zijn onder de vorm van een vzw of vennootschap met sociaal oogmerk.

2° De ontwikkelingssamenwerking als belangrijkste maatschappelijk doel hebben.

3° Het feit om

- een nuttige en actuele ervaring te hebben in één of meerdere activiteitendomein(en), vastgesteld door de Koning, en dit aantonen door neerlegging van activiteitenrapporten over de werking van de laatste drie jaar

- bereid zijn om zich te onderwerpen aan een evaluatie van haar werking overeenkomstig de procedure ingesteld door de Koning.

4° Een planmatige aanpak hebben die voortvloeit uit een meerjarenprogramma en die tevens een financieel plan inhoudt dat opgesteld is overeenkomstig de modaliteiten vastgesteld door de Koning.

5° Autonoom zijn, overeenkomstig de modaliteiten vastgesteld door de Koning.

6° De continuïteit van haar werking kunnen verzekeren, overeenkomstig de voorwaarden vastgesteld door de Koning.

⁹⁸ K.B. van 14 december 2005 betreffende de erkenning van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 30 december 2005.

⁹⁹ K.B. van 14 december 2005 betreffende de erkenning van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 30 december 2005, art. 6.

¹⁰⁰ K.B. van 24 september 2006 betreffende de subsidiëring van programma's en projecten voorgelegd door de erkende niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 6 oktober 2006.

¹⁰¹ Ministerieel Besluit van 30 mei 2007 tot uitvoering van het Koninklijk Besluit van 24 september 2006 betreffende de subsidiëring van programma's en projecten voorgelegd door de erkende niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 13 juni 2007.

¹⁰² K.B. van 7 februari 2007 voor de erkenning en betoelaging van de Federaties van de niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 22 februari 2007.

¹⁰³ K.B. van 7 februari 2007 voor de erkenning en betoelaging van de Federaties van de niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 22 februari 2007, art. 3.

¹⁰⁴ K.B. van 14 december 2005 betreffende de erkenning van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 30 december 2005.

7° Een meerderheid van leden in de bestuursorganen hebben die de Belgische nationaliteit bezitten.

8° Activiteiten uitvoeren overeenkomstig de doelstellingen van de Belgische internationale samenwerking en zulks rekening houdend met de criteria van ontwikkelingsrelevantie.

9° Een transparante boekhouding voeren.

De programma-erkenning wordt verleend op basis van meer precieze criteria vastgelegd door het Koninklijk Besluit van 14 december 2005 en door een onafhankelijke expertise¹⁰⁵.

De website van DGOS vermeldt 135 erkende Belgische niet-gouvernementele organisaties¹⁰⁶.

d. De andere partners

Artikel 11 bepaalt de concentratie van de indirecte bilaterale samenwerking op partners van de ontwikkelingssamenwerking andere dan de ngo's, volgens een procedure en modaliteiten vastgesteld door de Koning en twee minimumcriteria: een planmatige aanpak en overeenkomst met de doelstellingen en criteria voor ontwikkelingsrelevantie vastgelegd door de Wet.

De Wet richt zich op "publiekrechtelijke maatschappijen, groeperingen, verenigingen of instellingen, in het bijzonder de gemeenschappen, de gewesten, de provincies en de gemeenten, en op privaatrechtelijke maatschappijen [andere dan ngo's]"¹⁰⁷.

Het Koninklijk Besluit van 23 december 2002¹⁰⁸ legt alleen de selectieprocedure vast voor de provincies, de vzw's en de instellingen van openbaar nut. Het betreft hier dus een gedeeltelijke uitvoering van artikel 11.

Volgens het Verslag aan de Koning dat aan dit Koninklijk Besluit voorafging, kunnen "de subsidiëring van punctuele en projectgebonden activiteiten [en] de subsidiëring van de programmagerichte samenwerking met andere partners [dan deze bedoeld door het Koninklijk Besluit] gefinancierd worden of blijven op basis van een specifieke budgetallocatie in de jaarlijkse begrotingswet"¹⁰⁹.

Het statuut van "partner van de indirecte bilaterale samenwerking" wordt toegekend voor onbepaalde duur, tenzij de organisatie gedurende drie opeenvolgende jaren geen subsidies ontvangt of behoudens intrekking van het statuut¹¹⁰.

Het Koninklijk Besluit van 23 december 2002 koos 11 organisaties uit als "partner van de indirecte bilaterale samenwerking" door eenvoudige goedkeuring van de in 2003 uit te voeren of lopende programma's, op voorwaarde dat hun programma werd goedgekeurd door de Minister¹¹¹. Hoewel het Koninklijk Besluit van 23 december, art. 6, § 3 bepaalt dat de toekenning van het statuut zal

¹⁰⁵ K.B. van 14 december 2005 betreffende de erkenning van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 30 december 2005, art. 3-5.

¹⁰⁶ http://www.dgos.be/nl/actoren/indirect_samenwerking/index.html (18 juni 2008).

¹⁰⁷ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 1 juli 1999, art. 11.

¹⁰⁸ K.B. van 23 december 2002 tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 20 januari 2003.

¹⁰⁹ Verslag aan de Koning voorafgaand aan het K.B. van 23 december 2002 tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 20 januari 2003.

¹¹⁰ K.B. van 23 december 2002 tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 20 januari 2003, art. 7-8.

¹¹¹ K.B. van 23 december 2002 tot uitvoering van artikel 11 van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 20 januari 2003, art. 9.

worden gepubliceerd in een Koninklijk Besluit, vinden wij nergens een dergelijke publicatie terug.

Naar ons weten zijn er ook nog de systemen van overeenkomsten met de Belgische Staat, van inschrijving in de jaarlijkse begrotingswet en van indiening van subsidieaanvragen beoordeeld op grond van administratieve richtlijnen. Die systemen vormen strikt genomen geen uitvoering van artikel 11 maar zijn ook niet in tegenspraak met de termen van de Wet.

2.5.8 Bescherming tegen de techniek van de aasgierfondsen (art. 11bis)

Artikel 2 van de Wet van 6 april 2008 voegde aan de Wet van 25 mei 1999 een artikel 11bis toe, dat ertoe strekt de inbeslagneming of de overdracht te verhinderen van overheidsgeld bestemd voor de internationale samenwerking, met name via de techniek van aasgierfondsen. Dit artikel luidt als volgt: "De bedragen en de goederen bestemd voor de Belgische internationale samenwerking, alsmede de bedragen en goederen bestemd voor de overige Belgische officiële ontwikkelingshulp – andere dan die van de Belgische internationale samenwerking – zijn niet vatbaar voor beslag, noch voor overdracht."¹¹².

Naar de vorm, staat deze bepaling niet op een relevante plaats in de wet, aangezien ze werd tussengevoegd in het deel over de indirecte bilaterale samenwerking en wel onder de titel "Andere partners" terwijl ze in feite gericht is op alle goederen bestemd voor de internationale samenwerking.

2.5.9 Relevantie en evaluatie (art. 4 en 5)

Artikel 4 van de Wet legt voor de bepaling van de ontwikkelingsrelevantie zes basisprincipes vast, die worden gemeten aan de hand van criteria die zijn vastgelegd door het DAC en waarmee de Belgische internationale samenwerking rekening moet houden:

- 1° Versterking van de institutionele en beheerscapaciteit.
- 2° Economische en sociale impact.
- 3° Technische en financiële leefbaarheid.
- 4° Efficiëntie van de geplande uitvoeringsprocedure.
- 5° Aandacht voor de gelijkheid tussen mannen en vrouwen.
- 6° Respect voor bescherming of vrijwaring van het leefmilieu.

Artikel 5 van de Wet installeert externe evaluatie-instrumenten om de criteria voor ontwikkelingsrelevantie te beoordelen. Oorspronkelijk was een evaluatie van alle ODA voorzien¹¹³ maar de parlementaire debatten brachten aan het licht dat er een bevoegdheidsprobleem is van de federale wetgever tegenover de gefedereerde entiteiten. Nochtans betreft de externe evaluatie niet alleen de "Belgische internationale samenwerking" maar ook de "Belgische officiële

¹¹² Wet van 6 april 2008 die ertoe strekt de inbeslagneming of de overdracht te verhinderen van overheidsgeld bestemd voor de internationale samenwerking, met name via de techniek van de aasgierfondsen, *B.S.*, 16 mei 2008, art. 2.

¹¹³ Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/1, p. 40, Persbericht van de ministerraad van 19 december 1997, <http://www.residencepalace.be/archive/19971219/403413/?lang=nl> (25 maart 2008).

ontwikkelingshulp van de Belgische Staat – andere dan die van de Belgische internationale samenwerking”¹¹⁴.

Het Koninklijk Besluit van 17 februari 2003¹¹⁵ richtte de dienst “Bijzondere Evaluatie van de Internationale Samenwerking” op.

Uit de gesprekken kwam naar voren dat deze dienst voor externe evaluatie (bedoeld door de Wet) goed werkt. Ze werkt samen met de interne Dienst voor Evaluatie van de DGOS. Beide diensten realiseren tal van evaluaties¹¹⁶ die worden gepubliceerd op hun respectievelijke websites¹¹⁷. De Dienst Bijzondere Evaluatie vindt dat zij volledig onafhankelijk kan functioneren (voor wat betreft de keuze van evaluaties en de toegang tot de informatie) maar dat er nog inspanningen kunnen worden gedaan op het gebied van wisselwerking met het Parlement en op personeelsgebied (samenstelling van de Dienst).

Uit een snel overzicht van de evaluaties gevoerd door de Dienst Bijzondere Evaluatie blijkt dat zij gebruik maakt van de *DAC Principles for Evaluation of Development Assistance*.

Maar ondanks het gegeven dat er tal van evaluaties worden opgesteld, is men het erover eens dat de evaluatiecultuur binnen de ontwikkelingssector, en dan vooral binnen de DGOS, beter kan. Vooral het feit dat er nauwelijks rekening wordt gehouden met de evaluatieresultaten bij de oriëntatie van de acties verdient meer aandacht. Het aanwenden van transversale expertisenetwerken (zie sectorale concentratie) bij de opstelling van sectorale nota’s (gezondheid, educatie) wordt dan weer beschouwd als een positieve stap in die richting.

Een nieuw element op evaluatiegebied (nieuw t.o.v. de Wet van 1999 en nieuw op internationaal vlak) is de wil om over te schakelen op een resultaatgericht beleid. Deze wil wordt uitgedrukt door het bestuur¹¹⁸ en gewenst door de ondervraagde actoren, waarbij die laatste ook vermoeden ook dat een dergelijke managementstijl een serieuze uitdaging is voor een bestuur en een sector die daar nauwelijks op zijn voorbereid en amper voor zijn uitgerust.

2.6 Over de evolutie van de nationale en internationale context

2.6.1 Methodologische opmerkingen

Binnen het tijdsbestek waarin deze evaluatie diende te worden opgesteld, was het niet doenbaar om systematisch alle nationale en internationale evoluties in ontwikkelingssamenwerking nader te onderzoeken. Daarom hebben wij ons geconcentreerd op die zaken die in de documenten en tijdens de interviews het meest in het oog sprongen.

¹¹⁴ Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, art. 5. Zie ook: Koninklijk besluit van 17 februari 2003 houdende oprichting van een dienst “Bijzondere Evaluatie van de Internationale Samenwerking”, *B.S.*, 19 februari 2003, art. 2, § 1, 1°; wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Wijzigingen en verslag opgesteld in naam van de commissie voor buitenlandse betrekkingen, *Parl. St.*, Kamer, gew. zit. 1998-1999, nr. 1791/4, p. 2 en nr. 1791/5, pp. 20-22; 25-26.

¹¹⁵ K.B. van 17 februari 2003 houdende de oprichting van een dienst “Bijzondere Evaluatie van de Internationale Samenwerking”, *B.S.*, 19 februari 2003.

¹¹⁶ Volgens de ondervraagden is de taakverdeling de volgende: de Dienst Bijzondere Evaluatie staat in voor de evaluaties van beleidslijnen, processen en impact/land. De interne dienst voor evaluatie neemt de sectorale evaluaties op zich en die voorzien in het beheerscontract van het BTC.

¹¹⁷ Voor de interne dienst: http://www.dgos.be/nl/dgos/opvolging_evaluatie/evaluatierapporten.html (23 juni 2008); voor de Dienst Bijzondere Evaluatie: <http://www.diplomatie.be/nl/FOD/dbe/detail.asp?TEXTID=75247> (23 juni 2008).

¹¹⁸ FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007, p. 16.

2.6.2 Op nationaal vlak

a. Gegevens van de nationale context

Een aantal algemene bepalingen, geldig voor alle overheden, maken deel uit van de beperkingen die de activiteit van de interveniërende overheden inzake samenwerking omlijnen. We vermelden hier de beperkingen die tijdens de interviews werden genoemd. We willen er in dit verband ook aan herinneren dat de staatsbegroting jaarlijks is¹¹⁹.

De controle door de Inspecteur van Financiën

Krachtens artikel 19 van het Koninklijk Besluit van 16 november 1994¹²⁰, zijn de budgettaire beslissingen van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking onderworpen aan een controle door een Inspecteur van Financiën, die ter beschikking wordt gesteld van het regeringslid dat bevoegd is voor ontwikkelingssamenwerking.

Dit regeringslid heeft meer bepaald tot taak om een voorafgaand advies voor te leggen over de voorstellen waarvan "de verwezenlijking rechtstreeks of onrechtstreeks een financiële weerslag kan hebben"¹²¹ behoudens de uitzondering voorzien in artikel 15 van het Koninklijk Besluit van 16 november 1994.

De regels met betrekking tot overheidsopdrachten

De Belgische Staat, en in het bijzonder de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, evenals de BTC en de BIO, zijn, wanneer ze optreden als verwerper, onderworpen aan de regels voor overheidsopdrachten.

De uitgaven voor overheidsopdrachten moeten gebeuren in naleving van de principes van concurrentie, forfait en verstrekte en aanvaarde diensten.

De procedureverplichtingen, voor het grootste deel vooropgesteld op het niveau van de Europese Unie, zijn op dit ogenblik vastgelegd door de Wet van 24 december 1993¹²² tot de inwerkingtreding van de Wet van 15 juni 2006¹²³.

De administratieve uitvoering, toegelaten zowel door de Inspecteur van Financiën als door het Rekenhof, bestaat erin dat de Belgische regels voor overheidsopdrachten worden toegepast wanneer het BTC de samenwerking uitvoert in regie, en dat de plaatselijke regels worden toegepast wanneer de uitvoering plaatsvindt in medebeheer met de plaatselijke partners.

Sommige actoren schuiven naar voren dat de administratieve beperkingen een betere afstemming op de praktische behoeften belemmeren, en ook dat het vaak moeilijk is om bepaalde procedures toe te passen tegenover partnerlanden. Die beperkingen die wegen op bepaalde actoren hebben overigens het voorwerp uitgemaakt van een opmerking bij het *peer review* van het DAC, dat de

¹¹⁹ Grondwet, art. 174.

¹²⁰ K.B. van 16 november 1994 betreffende de administratieve en begrotingscontrole, *B.S.*, 17 januari 1995.

¹²¹ K.B. van 16 november 1994 betreffende de administratieve en begrotingscontrole, *B.S.*, 17 januari 1995, art. 14, 2°.

¹²² Wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor de aanneming van werken, leveringen en diensten, *B.S.*, 22 januari 1994.

¹²³ Wet van 15 juni 2006 betreffende de overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor de aanneming van werken, leveringen en diensten, *B.S.*, 15 februari 2007.

mogelijkheid oppert om zich te beperken tot een *ex post* controle voor bepaalde uitgavecategorieën inzake samenwerking¹²⁴.

b. Evoluties binnen de nationale context

Bepaalde evoluties binnen de nationale wetgeving werden ook aangehaald als van invloed op de context waarbinnen de Belgische internationale samenwerking plaatsvindt.

De bevoegdheden van gemeenschappen en gewesten

In 1999 was de gewone wetgever van mening dat de synergie moest worden bevorderd met de "samenwerking vanwege de gemeenten, de provincies, de gewesten, de gemeenschappen en Europa".

De institutionele hervorming van 2001 en de invoering van een artikel 6ter in de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980¹²⁵ hield in dat er uiterlijk tegen 1 januari 2004 criteria moesten worden opgesteld die de bevoegdheden tussen federale staat, gemeenschappen en gewesten moesten aflijnen. Deze bepaling werd tot op heden niet uitgevoerd en is tijdelijk onuitvoerbaar geworden¹²⁶. Het zal overigens moeilijk zijn om de bevoegdheden voor dit gebied op te splitsen, en het zal bijzonder lastig zijn om criteria vast te stellen die de coherentie en doeltreffendheid van de samenwerking niet op het spel zetten¹²⁷. Bovendien blijkt uit de interviews een unanieme kritiek op de idee van een opsplitsing van ontwikkelingssamenwerking, in een tijd waarin de versnippering van de hulp al in vraag wordt gesteld door het harmonisatieprincipe.

In 2003 was de Raad van State overigens al van mening dat de federale staat, de gemeenschappen en gewesten beschikken over parallelle bevoegdheden voor ontwikkelingssamenwerking. "Zo zullen de gemeenschappen en de gewesten door de uitoefening van hun bevoegdheid inzake ontwikkelingssamenwerking de uitoefening van de federale bevoegdheid inzake ontwikkelingssamenwerking niet mogen dwarsbomen. Aangezien het om parallelle bevoegdheden gaat, geldt hetzelfde overigens ook voor de uitoefening van de federale bevoegdheid t.a.v. de uitoefening van de bevoegdheid van de gemeenschappen en gewesten [onder voorbehoud van het controlemechanisme inzake de afsluiting van verdragen voorzien in artikel 81 van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen]"¹²⁸.

Voor het overige hebben de gefedereerde entiteiten een aantal bepalingen aangenomen die de ontwikkelingssamenwerking regelen¹²⁹ en vermelden we nog dat Vlaanderen vanaf nu deze materie regelt via een kaderdecreet¹³⁰.

De Raad van State heeft herinnerd aan de ruimte die kan worden vrijgemaakt voor de overleg- en samenwerkingsmechanismen voorzien in hoofdstuk II van

¹²⁴ Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005, p. 72.

¹²⁵ Bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen, *B.S.*, 3 augustus 2001, art. 6.

¹²⁶ Voor een samenvatting van de op dat vlak overwogen pistes voor 2004: J.-C. WILLAME, "Polycarpe et la coopération au développement", *A.P.T.*, 2002, pp. 228-234.

¹²⁷ Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005, pp. 11-12, pp. 26-28.

¹²⁸ Ontwerp van decreet betreffende de microfinanciering in ontwikkelingslanden door middel van waarborgverlening aan ontwikkelingsfondsen, Advies van de Raad van State, *Parl. St. VI. Parl.*, VI. Parl., gew. zitting 2003-2004, nr. 2098/1, pp. 35-36. Zie ook: ontwerp van kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking, *Parl. St. VI. Parl.*, VI. Parl., gew. zitting 2006-2007, nr. 1033/1, pp. 28-29.

¹²⁹ Met name het samenwerkingsakkoord van 1 juli 2002 tussen het Waalse Gewest, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de oprichting van de Conseil Wallonie-Bruxelles de la coopération internationale, *B.S.*, 8 mei 2003.

¹³⁰ Kaderdecreet van 22 juni 2007 met betrekking tot de ontwikkelingssamenwerking, *B.S.*, 14 augustus 2007.

titel II van de wet van 9 augustus 1980 ter hervorming van de instellingen, met het oog op samenhang in de uitvoering van de parallelle bevoegdheden¹³¹.

Rapporteringsmechanismen

Er werd voorzien in verschillende rapporteringsmechanismen, elk specifiek voor een bepaalde problematiek.

De Wet van 14 juni 2005¹³² bepaalt dat de regering elk jaar in de federale Wetgevende Kamers een rapport zal indienen "over de stadia die bereikt werden om de Millenniumdoelstellingen inzake ontwikkeling te realiseren".

De Wet van 12 januari 2007¹³³ stipuleert dat de regering per legislatuur aan de federale kamers twee verslagen voorlegt, over de integratie van de gelijkheid man-vrouw in het federale beleid en specifiek op het gebied van ontwikkelingssamenwerking.

Over het algemeen blijkt uit de interviews dat het veelvoud aan rapporteringsmechanismen de opvolging kan bemoeilijken voor het Parlement en een zware belasting vormt voor de administraties.

2.6.3 Op internationaal vlak

a. Methodologische opmerkingen

Heel wat internationale dynamieken en teksten zijn van die aard dat ze de Belgische internationale samenwerking kunnen beïnvloeden. Eerst geven wij een overzicht van de teksten die belangrijk waren bij de totstandkoming van een nieuw paradigma voor ontwikkelingssamenwerking¹³⁴, maar wij geven geen overzicht van alle internationale verbintenissen die België afsloot en die eventueel de ontwikkelingssamenwerking beïnvloeden, noch van de Belgische verbintenissen voor de financiering van internationale organisaties.

Vervolgens analyseren wij (meer bepaald op basis van de gesprekken) de voornaamste elementen van het nieuw paradigma, zodat hiermee rekening kan worden gehouden bij een eventuele herziening van de Wet.

b. Kenmerkende teksten in de totstandkoming van een nieuw paradigma voor ontwikkelingssamenwerking

¹³¹ Ontwerp van decreet betreffende de microfinanciering in ontwikkelingslanden door middel van waarborgverlening aan ontwikkelingsfondsen, Advies van de Raad van State, *Parl. St. VI. Parl.*, VI. Parl., gew. zitting 2003-2004, nr. 2098/1, p. 36.

¹³² Wet van 14 juni 2005 betreffende de follow-up van het optreden van de regering op het stuk van de Millenniumdoelstellingen inzake ontwikkeling, *B.S.*, 14 juli 2005.

¹³³ Wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen, *B.S.*, 13 februari 2007, art. 5 § 1.

¹³⁴ Volgens ons drukken niet alle teksten de juridische wil uit om zich te binden en moeten ze dus worden beschouwd als niet-juridische overeenkomsten. Zij maakten overigens niet het voorwerp uit van een goedkeuringswet. Dit doet niets af aan de verplichting van België om alle algemene internationale verbintenissen na te leven die zij afsluit – met name op het gebied van milieu – in het kader van haar samenwerkingsbeleid. Over het onderscheid tussen resoluties, verdragen en niet-juridische overeenkomsten: J. VERHOEVEN, *Droit international public*, Brussel, Larcier, 2000, pp. 356-357 en 371-373.

Verenigde Naties			
2000	De Millenniumverklaring aangenomen op 8 september 2000.	Een resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 8 september 2000 ¹³⁵ gewijd aan de aanvaarding van de Millenniumverklaring die een reeks resoluties bevat op het gebied van ontwikkeling.	Streefcijfers voor vermindering van de armoede.
	De indicatoren van de millenniumdoelstellingen inzake ontwikkeling effectief op 8 september 2003.	De millenniumdoelstellingen worden uit de Millenniumverklaring gehaald en leggen een programma vast dat geconcentreerd is op 18 verschillende doelgroepen en 8 doelstellingen. Aan elke doelgroep worden indicatoren toegekend ¹³⁶ . Deze tekst doet dienst als referentie bij de bepaling van nationale doelstellingen.	
2002	De Consensus van Monterrey goedgekeurd tijdens de internationale Conferentie voor ontwikkelingsfinanciering, op 22 maart 2002.	Een resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 9 juli 2002 ¹³⁷ heeft de Consensus de Monterrey aangenomen, ontstaan tijdens een internationale Conferentie voor ontwikkelingsfinanciering.	Ontwikkelingsfinanciering.

¹³⁵ Résolution adoptée par l'Assemblée générale, Déclaration du Millénaire, A/RES/55/2 (2000).

¹³⁶ Millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling, http://unstats.un.org/unsd/mifre/pdf/mdglist_f.pdf (5 mei 2008).

¹³⁷ Resolutie aangenomen door de Algemene Vergadering, internationale Conferentie voor ontwikkelingsfinanciering, A/RES/56/210 B (2002).

2002	De Verklaring van Johannesburg over duurzame ontwikkeling evenals het Implementatieplan van de Wereldtop voor duurzame ontwikkeling aangenomen op 4 september 2002.	Deze teksten werden aangenomen door de Wereldtop voor duurzame ontwikkeling ¹³⁸ .	Duurzame ontwikkeling.
Internationale fora			
2003	De Verklaring van Rome over harmonisatie van 25 februari 2003.	Deze tekst is het resultaat van een Forum van Hoog Niveau georganiseerd te Rome op 24 en 25 februari 2003 ¹³⁹ .	Harmonisatie.
2004	Het gezamenlijk Memorandum van Marrakech van 5 februari 2004.	Het gezamenlijk Memorandum van Marrakech is het resultaat van de Tweede internationale rondetafelconferentie over resultaatgericht beleid ¹⁴⁰ .	Resultaatgericht beleid.
2005	De Verklaring van Parijs over de doeltreffendheid van de hulp, van 2 maart 2005.	Deze tekst is het resultaat van een Forum van Hoog Niveau georganiseerd te Parijs op 2 maart 2005 ¹⁴¹ .	Doeltreffendheid van de hulp: <ul style="list-style-type: none"> - toe-eigening door de partnerlanden, - afstemming tussen donorlanden en partnerlanden, - harmonisatie tussen de donorlanden onderling en - resultaatgericht beheer en wederzijdse verantwoordelijkheid.

¹³⁸ Rapport van de Wereldtop voor duurzame ontwikkeling in Johannesburg (Zuid-Afrika), 26 augustus - 4 september 2002, A/CONF. 199/20.

¹³⁹ Tekst te raadplegen op: http://www1.worldbank.org/harmonization/romehlf/Documents/languages/FR%20-%20Rome_Declaration.pdf (23 juni 2008).

¹⁴⁰ www.mfdr.org (5 mei 2008).

¹⁴¹ Tekst te raadplegen op: <http://www.oecd.org/dataoecd/53/38/34579826.pdf> (23 juni 2008).

Europese Unie¹⁴²			
2005	De Europese Consensus inzake ontwikkeling van 2005.	Een gezamenlijke verklaring van de Europese Raad, de vertegenwoordigers van de Lidstaten, het Europese Parlement en de Europese Commissie voor het ontwikkelingsbeleid van de Europese Unie ¹⁴³ .	Ontwikkelingsbeleid.
2006	Het Actieplan voor de doeltreffendheid van de hulp van 2006.	Een Mededeling van de Commissie getiteld "Meer, beter en sneller helpen" ¹⁴⁴ .	Meer, beter en sneller helpen.
2007	Gedragscode van de EU over de verdeling van het werk inzake ontwikkelingsbeleid, goedgekeurd door de Raad op 15 mei 2007.	Het betreft richtlijnen goedgekeurd door de Raad en de vertegenwoordigers van de Lidstaten ¹⁴⁵ .	Taakverdeling in het ontwikkelingsbeleid. Deze code beveelt aan om de activiteiten binnen een land op een beperkt aantal sectoren te concentreren (regel 1).
2007	De Top EU-Afrika van Lissabon van 8 en 9 december 2007.	Deze top heeft geleid tot het aannemen van een "gezamenlijke strategie", een "actieplan 2008-2010" en de Verklaring van Lissabon ¹⁴⁶ .	Gezamenlijke strategie.

¹⁴² Ontwikkelingssamenwerking wordt behandeld in artikel 177 tot 181 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap.

«In het kader van hun onderscheiden bevoegdheden werken de Gemeenschap en de lidstaten samen met derde landen en met de bevoegde internationale organisaties. (...)» (art. 181, § 1 van het VEG).

Deze documenten worden aangenomen met het oog op de vereenvoudiging van de samenwerking.

De samenwerking met derde landen en de humanitaire hulp worden behandeld in artikel 208 tot 214 van het Verdrag over de werking van de Europese gemeenschap na de inwerkingtreding van het Verdrag van Lissabon.

¹⁴³ Gezamenlijke verklaring van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de Lidstaten, verenigd binnen de Raad, van het Europees Parlement en van de Commissie voor het ontwikkelingsbeleid van de Europese Unie, genoemd "De Europese consensus", *J.O.C.E.*, nr. C46 van 24 februari 2006.

¹⁴⁴ Mededeling van de Commissie van 2 maart 2006, getiteld: "EG-bijstand: meer, beter en sneller helpen" [COM(2006) 87 definitief – Niet gepubliceerd in het officieel journaal], <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0087:FIN:NL:PDF> (5 mei 2008).

¹⁴⁵ EU-gedragscode inzake complementariteit en taakverdeling in het ontwikkelingsbeleid, Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, in het kader van de raad bijeen van 15 mei 2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/07/st09/st09558.nl07.pdf> (5 mei 2008).

¹⁴⁶ Te raadplegen op: http://ec.europa.eu/development/services/events/eu-africa-summit-2007/index_en.cfm?CFID=159728&CFTOKEN=32471209&jsessionid=2430b44a2b2c546b1d1e# (23 juni 2008).

c. Algemene verenigbaarheid van de Wet met de evolutie van de internationale context

Wanneer we de elementen en begrippen uit de verschillende teksten vergelijken met de Wet van 1999, stellen we geen grote onverenigbaarheid vast. In zekere mate kan men zelfs stellen dat de Wet van 1999 toen al paste binnen een internationale beweging om ontwikkelingssamenwerking te hervormen en om de doeltreffendheid ervan te verbeteren. Bijgevolg lijkt de Wet niet voorbijgestreefd ten opzichte van de huidige evoluties, hoewel hij bepaalde begrippen die sindsdien zijn opgedoken, niet verduidelijkt. In de marge van de letter van de Wet van 1999, heeft de DGOS *ad hoc* middelen gevonden om aan te sluiten op het nu heersende paradigma (zie het derde beheerscontract van de BTC¹⁴⁷ over de begrippen partnerschap en toe-eigening of het Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp van de DGOS¹⁴⁸).

Uit de interviews blijkt dat de meerderheid van respondenten vindt dat de Wet niet ronduit in tegenspraak is met de principes van de internationale teksten en dat men strategieën heeft geïnstalleerd om zich te kunnen aanpassen aan de nieuwe paradigma's.

Indien de Wet zou moeten worden herzien, is een meerderheid van respondenten het erover eens dat de principes uit deze teksten (meer bepaald: toe-eigening, overeenstemming, harmonisatie, resultaatgericht beleid, wederzijdse verantwoordelijkheid, taakverdeling) uitdrukkelijk zouden moeten worden vermeld, maar dat het niet nodig is om de teksten te vermelden waaruit ze afkomstig zijn, omdat deze conjunctureel en snel voorbijgestreefd zijn. Er bestaat geen eensgezindheid over het feit of een wet al dan niet rekening moet houden met de Millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling. Sommigen beschouwen deze doelstellingen als achterhaald of vinden dat ze niet alle problemen van de ontwikkelingslanden weergeven.

d. Analyse van de centrale begrippen van het nieuwe paradigma voor samenwerking

Hieronder geven wij een overzicht van enkele belangrijke nieuwe begrippen in het internationaal gedachtegoed (gedeeltelijk overgenomen uit de Verklaring van Parijs) en brengen aandachtspunten aan voor een eventuele nieuwe wetgeving en voor het Belgisch instrument voor ontwikkelingssamenwerking.

Toe-eigening

De Verklaring van Parijs (§ 14 en 15) bevat een verbintenis tot toe-eigening, d.w.z. dat de partnerlanden doeltreffend het leiderschap op zich zullen nemen bij de definitie en de uitvoering van hun beleid en hun ontwikkelingsstrategieën, en bij de coördinatie van de acties ten gunste van ontwikkeling. Deze definitie richt zich hoofdzakelijk op de dimensie "beleid" ("*Wie controleert?*"). Als we de redenering verder doortrekken, zou men zo onderscheid kunnen maken tussen de wettelijke dimensie ("*Wie is eigenaar?*") en de kosten/baten dimensie ("*Wie geniet, eventueel, van de voordelen?*" en "*Wie betaalt de rekening als de zaken*").

¹⁴⁷ K.B. van 5 augustus 2006 houdende instemming met het derde beheerscontract tussen de Belgische Staat en de naamloze vennootschap van publiek recht met sociaal oogmerk "Belgische Technische Coöperatie", *B.S.*, 27 september 2006.

¹⁴⁸ FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007, p. 16.

slecht uitdraaien?)¹⁴⁹. De Gedragscode van de Europese Unie dringt dan weer aan op een *leadership* dimensie: "Het is in eerste instantie de taak van de regeringen van de partnerlanden om een stuwende rol te spelen bij de taakverdeling en de controle uit te oefenen op het proces op nationaal vlak. Waar leiderschap en eigen inbreng ontbreken, zou de EU begeleidend moeten optreden"¹⁵⁰.

In de geschiedenis van ontwikkelingssamenwerking, kan het begrip toe-eigening worden gezien als een antwoord op het feit dat ontwikkelingshulp gedurende tientallen jaren werd gekenmerkt door voorwaarden (op multilateraal niveau zijn de programma's voor structurele aanpassing hiervan een goed voorbeeld). Zonder de vraag over de voorwaarden helemaal terzijde te schuiven (de selectiecriteria voor de partnerlanden zijn al een vorm van voorwaarden), kan men stellen dat het begrip toe-eigening het accent legt op het niet eenzijdig opleggen van voorwaarden en op de dialoog over de inhoud en modaliteiten van de hulp. Uit de interviews blijkt dat sommige actoren het nodig vinden om de vraag over het niveau van toe-eigening te stellen voor de landen van het zuiden. Zo drongen de ngo's (11.11.11) erop aan dat de beste definitie voor toe-eigening ook de parlementairen, het verenigingsleven en de bevolkingen van het zuiden zou omvatten. Ze voegen eraan toe dat België de definitie van *country ownership*, vermeld in de Verklaring van Parijs, zou kunnen overstijgen, door zich niet uitsluitend te richten op staatsoverheden, maar ook op een democratische toe-eigening door parlementen, burgerorganisaties en burgers van de partnerlanden.

Het begrip toe-eigening wordt ook in vraag gesteld door de praktijken van nieuwe donoren als China en door de dialoog met de landen van het zuiden. Gaat het om onvoorwaardelijke hulp (vanuit het principe *business is business*) of gaat het gewoon om een ander soort voorwaarden dan die opgelegd door de traditionele geldschieters?

Afstemming

In uitbreiding van het begrip toe-eigening, heeft de Verklaring van Parijs (§ 16) het begrip afstemming uitgewerkt. Dit begrip stelt als principe dat de donorlanden hun hulp zullen baseren op de nationale ontwikkelingsstrategieën en daarbij niet hun eigen instellingen en procedures gebruiken, maar wel die van de begunstigde landen. Volgens het Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp, moet ontwikkelingssamenwerking zich laten inspireren door het "Poverty Reduction Strategy Paper (of gelijkgesteld document) van het partnerland en zich op die opties afstemmen waarmee het prioritair akkoord kan gaan". De afstemming wordt gepland op termijn en in principe "voor zover het partnerland de legale mogelijkheid heeft" en binnen een perspectief van een hulp *on budget*¹⁵¹.

Bepaalde ondervraagden benadrukken dat België kritisch moet blijven ten aanzien van een afstemming gebaseerd op de strategische kaders van armoedebestrijding, enerzijds omdat, in tegenstelling tot hun principe, deze documenten niet altijd het resultaat zijn van reële participatieve processen, en anderzijds omdat ze bepaalde macro-economische opties weerspiegelen zonder deze altijd in vraag te stellen. Bovendien is niet iedereen het eens over het idee

¹⁴⁹ DEVELTERE, P., The unbearable lightness of public support for traditional development cooperation, working paper, Leuven, HIVA, 2008.

¹⁵⁰ ¹⁵⁰ EU-gedragscode inzake complementariteit en taakverdeling in het ontwikkelingsbeleid, Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, in het kader van de raad bijeen, van 15 mei 2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/07/st09/st09558.nl07.pdf> (5 mei 2008), p. 11.

¹⁵¹ FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007, p. 7.

om de budgettaire hulp te vermelden in een wet. De mensen die aarzelen, benadrukken de vrijheid die België zou moeten behouden bij het gebruik van dit soort modaliteit en dat deze modaliteit dus niet zou moeten worden vernoemd als een van de instrumenten waarover België beschikt.

Ten slotte dringen vooral de indirecte actoren aan op het feit dat, wat hen betreft, het afstemmingsprincipe zich moet vertalen op een duidelijke manier, in zoverre dat zij vanuit hun onafhankelijkheid een specifieke rol kunnen spelen bij vernieuwing of als "waakhond" tegenover de opties die de landen van het zuiden aannemen.

Harmonisatie

Krachtens de Verklaring van Parijs (§ 42) zullen de donorlanden hun acties beter harmoniseren, transparanter, relevanter en collectief doeltreffender maken.

De harmonisatie wordt gevraagd voor de internationale donoren maar ook voor donoren (gouvernementeel en niet-gouvernementeel) uit eenzelfde land.

Op nationaal vlak vermeldden wij al de kwestie van de opsplitsing van bevoegdheden tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten. Bovendien is er de nood aan dialoog met de indirecte actoren.

Op internationaal vlak moet men zich richten op een harmonisatie van de acties van de verschillende donoren, daarbij rekening houdend met het principe van toe-eigening en het behoud van het ideeëndeel op internationaal vlak.

Resultaatgericht beheer

Volgens de Verklaring van Parijs (§ 43-46) zullen zowel de donorlanden als de partnerlanden hun middelen beheren en hun besluitvormingsprocessen verbeteren om tot betere ontwikkelingsresultaten te komen. Wij hebben deze kwestie al gedeeltelijk behandeld in het deel over de evaluatie. Resultaatgericht beheer is een onderdeel van het Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de DGOS. Er wordt meer bepaald in vermeld dat België "zal nagaan hoe de besluitvormingscultuur zich kan openstellen voor een resultaatgerichte besluitvorming"¹⁵².

Algemeen zijn de ondervraagden van mening dat het principe van resultaatgericht beheer kan worden opgenomen in een wet en gericht zijn op alle actoren, maar dat andere juridische en administratieve instrumenten moeten voorzien in de uitvoering ervan. Op het gebied van proces, melden de interviews dat er stilaan meer rekening mee wordt gehouden, maar dat dit nog te optimaliseren is aan de hand van de resultaten van de evaluaties opgesteld ter oriëntatie van Belgische beleidslijnen en interventies.

Over het algemeen benadrukken de actoren de noodzaak maar ook de moeilijkheid om indicatoren te definiëren die niet alleen kwantitatief zijn, en dan vooral budgettair, maar ook meer kwalitatieve en sociaal-politieke parameters omvatten.

¹⁵² FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007, p. 16.

Wederzijdse verantwoordelijkheid

Volgens de Verklaring van Parijs (§ 47-70) zijn zowel donoren als partnerlanden verantwoordelijk voor de ontwikkelingsresultaten. Het Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de DGOS benadrukt dat in een gegeven situatie donoren én partnerlanden samen dienen te ageren. Dit Plan onderstreept ook dat "unilaterale conditionering niet effectief is"¹⁵³, omdat ook die "voorwaarden" een gezamenlijke reflectie vragen. Het principe van wederzijdse verantwoordelijkheid wordt vertaald in de wederzijdse evaluatie.

De ngo's (11.11.11.) merken op dat het principe van wederzijdse verantwoordelijkheid gepaard kan gaan met de oprichting van een "Strategische raad voor buitenlandse politiek" of met de versterking van de rol van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling op dat vlak. Bij de overige denkpistes noemt 11.11.11 de mogelijkheid van advies in de gemengde commissies, de mogelijkheid van feedback door de partnerlanden of ook nog regelmatige hoorzittingen over de Belgische hulp in het Parlement.

Voorspelbaarheid van de hulp

Dit principe is erop gericht dat de donoren zo handelen, dat men kan voorspellen welke hulp in de toekomst zal worden geboden. Uit de gesprekken en de analyse blijkt dat dit principe fundamenteel is voor de doeltreffendheid van de samenwerking en voor de vorming van een partnerschap met de partnerlanden, maar ook voor de directe en indirecte actoren, die bij hun programmering worden gehinderd door een gebrek aan voorspelbaarheid en continuïteit van de hulp. De Wet van 1999 vermeldde dit gegeven niet. De opeenvolgende samenwerkingsakkoorden, voor korte duur, met de partnerlanden bevatten evenmin het begrip voorspelbaarheid. De uitstapstrategieën (*exit strategies*) die nu worden uitgewerkt, zijn een resultaat van de reflectie rond het probleem van voorspelbaarheid van de hulp. In het Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de DGOS wordt een verbetering van de voorspelbaarheid van de Belgische hulp vooropgesteld als prioritaire noodzaak en wordt gestreefd naar een tijdige communicatie aan de betrokken ministers van de partnerlanden en op het vlak van budgettaire hulp¹⁵⁴. Daarnaast zijn samenwerkingsmechanismen met het partnerland en budgettaire realisme vereist om de voorspelbaarheid te verzekeren¹⁵⁵.

Taakverdeling

De taakverdeling is een principe geïntroduceerd door de Gedragscode van de Europese Unie. Een van de concrete vertalingen is dat "de EU-donoren hun actieve inzet in een partnerland zullen trachten te concentreren in een [beperkt aantal] sectoren"¹⁵⁶. Volgens de Gedragscode kan het comparatieve voordeel worden vastgesteld aan de hand van criteria als "de aanwezigheid op het terrein; de ervaring met het land, de sector of de gegeven situatie; het geloof en

¹⁵³ FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007, p. 16.

¹⁵⁴ FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007, p. 12.

¹⁵⁵ Rekenhof, *Commentaar en opmerkingen bij de ontwerpen van staatsbegroting voor het begrotingsjaar 2008*, Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering op 2 april 2008, http://rekenhof.be/docs/reports/2008/2008_09_begroting2008.pdf (8 juli 2008).

¹⁵⁶ ¹⁵⁶EU-gedragscode inzake complementariteit en taakverdeling in het ontwikkelingsbeleid, Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, in het kader van de raad bijeen, van 15 mei 2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/07/st09/st09558.nl07.pdf> (5 mei 2008), p. 12. Eerdere versies van de tekst vermelden een concentratie op twee sectoren.

vertrouwen bij de regering van het partnerland en bij de overige donoren; de technische deskundigheid en de specialisatie van de donor; de omvang van de steun op land- of sectorniveau; het vermogen om de weg van nieuwe of perspectieve beleidsmaatregelen of sectoren in te slaan; het vermogen om snel te reageren en/of de voorspelbaarheid op lange termijn; de doelmatigheid van werkmethoden en –procedures, en de kwaliteit van de beschikbare mankracht; relatief gezien betere prestaties - zonder noodzakelijkerwijs een absoluut voordeel te hebben; lagere kosten in vergelijking met andere donoren met adequate kwaliteitsnormen; het opbouwen van nieuwe ervaringen en capaciteiten als recent donorland¹⁵⁷.

België heeft het principe aangenomen van twee sectoren per land, waarbij het niet volledig de mogelijkheid uitsluit om op te treden in meer sectoren afhankelijk van het partnerland (meer bepaald de landen van het Afrikaanse Grote-Merengebied). Dit principe is ontstaan vanuit een bezorgdheid voor meer doeltreffendheid en efficiënte toekenning van middelen, maar brengt ook uitdagingen mee, enerzijds op het vlak van toe-eigening door de partnerlanden (*“Wordt de sector en het soort tussenkomst bepaald door het comparatief voordeel van het aanbod of door de behoeften van de vraag?”*) en anderzijds op het vlak van een standaardisering van de benaderingen in bepaalde sectoren.

Capaciteitsversterking

Capaciteitsversterking is een van de transversale principes in de huidige paradigma's rond ontwikkelingshulp. Dit principe werd al vermeld in artikel 4 van de Wet van 1999 als een van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie van de samenwerkingsacties, bepaald door het DAC van de OESO. De meerderheid van ondervraagden drong aan op de noodzaak voor een capaciteitsversterking van alle actoren van de partnerlanden (regering, parlement, burgermaatschappij) evenals op de noodzaak van het begrip lange termijn. In het Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming bepaalt de DGOS een geheel van maatregelen die gericht zijn op capaciteitsversterking, o.a. door te opteren voor de nationale uitvoeringsmodaliteit van de begunstigde als uitgangspunt, en dus niet te kiezen voor een parallel systeem geïnstalleerd door de donor; door overlegstructuren binnen de nationale grenzen te integreren en door over te stappen op een programmabepaling voor de nog lopende projecten¹⁵⁸.

¹⁵⁷ ¹⁵⁷EU-gedragscode inzake complementariteit en taakverdeling in het ontwikkelingsbeleid, Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, in het kader van de raad bijeen, van 15 mei 2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/07/st09/st09558.nl07.pdf> (5 mei 2008), pp. 12-13.

¹⁵⁸ FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007, p. 11.

3 Conclusies en aanbevelingen

Het belangrijkste doel van de evaluatie was om de Wet van 1999 kritisch tegen het licht te houden, gelet op de ontwikkelingen in de Belgische en internationale ontwikkelingspraktijken sinds 1999 en voorstellen te doen om eventueel de Wet te actualiseren.

In dit deel vindt de lezer een samenvatting van onze belangrijkste conclusies na de evaluatie van de Wet van 1999 en een aantal aanbevelingen.

3.1 Centrale vraag: moet de Wet van 1999 worden herzien?

Het onderzoek van de Wet van 1999 concentreerde zich op de vraag: bestaat er een noodzaak om de Wet volledig te herschrijven of grondig te herzien? Het antwoord hierop is duidelijk. Voor de behoeften van de Belgische en internationale ontwikkelingssamenwerking bestaat er geen noodzaak om de Wet grondig te herzien. Hij vertoont op bepaalde punten dan wel wat leemtes, maar is niet fundamenteel in tegenspraak met de nieuwe paradigma's en instrumenten van de hulp die zich hebben ontwikkeld en werden aangenomen sinds 1999 en biedt nog altijd een relevant kader voor de interventies van de samenwerking. Er is dus geen dringende nood aan een wetsherziening.

Bij gebrek aan een grondige herziening van de Wet van 1999, achten wij het wel zinvol om de inwerkingtreding van de nog niet formele bepalingen vast te leggen met een Koninklijk Besluit. Anderzijds, als artikel 11 van de Wet van 25 mei 1999 niet als dusdanig wordt toegepast, kan men zich de vraag stellen of het nodig is dit artikel te wijzigen en eventueel het Koninklijk Besluit van 23 december 2002 te herzien, ook al komen er voor zover wij weten geen praktijken voor die in tegenstrijd zijn met de Wet. Artikel 11 bestrijkt een brede waaier aan mogelijke actoren en daarom zou een uitsplitsing van bestemmingen, bijvoorbeeld voor wat betreft de effectieve begunstigen van de hulp van de DGOS, wellicht passend zijn. De tekst mag daarbij echter het opkomen van nieuwe actoren niet hinderen. Ten slotte zou het ongetwijfeld interessant zijn artikel 11*bis* een aparte titel te geven en op die manier weg te halen uit het deel "andere partners" aangezien het artikel gericht is op alle goederen bestemd voor de internationale samenwerking.

3.2 Aandachtspunten in geval van herziening

Sinds enkele maanden, en tegelijk met de opstelling van deze evaluatie, gaven zowel de Minister als het Parlement aan dat er diende te worden nagedacht over een modernisering van de Wet van 1999. Die bereidheid is terug te vinden in de beleidsnota van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking en in de gezamenlijke hoorzittingen van de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en voor de Landsverdediging van de Senaat en de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen van de Kamer, gehouden sinds begin 2008 in het kader van een reflectie over het wetgevend kader van de ontwikkelingssamenwerking.

Zonder de afloop van deze reflectie te willen voorspellen, formuleren wij hierna enkele aandachtspunten om rekening mee te houden bij een eventuele herziening van de huidige wetgeving.

3.2.1 Proces

De Wet van 1999 ontstond binnen een erg speciale context van crisis in de ontwikkelingssamenwerking en vanuit een nood aan herstructurering. De voorbereidende werken konden dan ook op een ruime consensus bouwen. Het ligt niet voor de hand vandaag een zelfde consensus te vinden. Verschillende meningen over ontwikkelingssamenwerking kunnen sterk uit elkaar lopen. Dat verklaart waarom de actoren het herschrijvingsproces enigszins argwanend bekijken, ook al omdat ze over het algemeen tevreden zijn over de huidige Wet. Bovendien zijn er voor de sector van de samenwerking geen objectieve dringende zaken die het zouden rechtvaardigen om de Wet zo snel mogelijk te herzien. Men dient te vermijden dat de verworvenheden van de Wet van 1999 verloren gaan, meer bepaald op het vlak van loskoppeling van Ontwikkelingssamenwerking van de activiteiten verbonden aan Buitenlandse Handel. De lessen uit het verleden en uit de uitvoering van de Wet, evenals de standpunten van de verschillende actoren binnen de samenwerkingssector moeten kunnen rijpen om een efficiënte hervorming toe te laten. Net als diverse andere bestaande evaluaties, is ons rapport een stuk in een dossier.

3.2.2 Toepassingsgebied

In onze analyse vestigden wij de aandacht op het onduidelijke verband tussen de bedoelingen in 1999 (die hebben geleid tot de benaming "internationale samenwerking") en een toepassingsveld dat zich concentreert op de traditionele betekenis van de ontwikkelingssamenwerking. Het zou goed zijn een diepgaand debat op gang te brengen om te bepalen of alle ODA (met inbegrip van de hulp die niet gebudgetteerd of gecontroleerd wordt door de DGOS) onder de vastgelegde regels vallen en in een nieuwe wet duidelijke keuzes te maken. Als men opteert om in een wet over ontwikkelingssamenwerking rechtstreeks de instrumenten (BTC, BIO, BOF, ...) te viseren – en dus niet ervoor kiest om in de teksten die deze instrumenten oprichten een verwijzing naar de wet over ontwikkelingssamenwerking te behouden of in te voegen (wat het huidige regime het meeste benadert) – zou het ook goed zijn om duidelijk te zijn over de principes die van toepassing zijn op elk instrument. Een eenvormig regime voor alle budgetlijnen en uitvoeringsinstrumenten van de ODA lijkt niet wenselijk. De scheidingslijnen tussen de regimes moeten goed worden overdacht en vervolgens duidelijk uitgedrukt, meer bepaald met het oog op de typische kenmerken van bepaalde budgetlijnen van de ODA die een specifiek doel hebben zoals noodhulp of financiering van de export.

3.2.3 Type wet

De huidige Wet legt algemene principes vast en laat het toepassingsgebied over aan de uitvoerders. In geval van een wetsherziening zou men bij voorkeur moeten kiezen voor een wetgeving die de essentiële elementen vastlegt. Allereerst willen we eraan herinneren dat de Koning de bevoegdheid heeft om de internationale betrekkingen te leiden¹⁵⁹ en dat de tussenkomst van de wetgever onderworpen is aan de Grondwet wat moet leiden tot een behoedzame

¹⁵⁹ Grondwet, art. 167, § 1.

tussenkomen van de wetgever¹⁶⁰. Bovendien maakt een wetgeving die diep ingaat op details het moeilijker om zich aan te passen aan internationale ontwikkelingen. Daartegenover mag niet uit het oog worden verloren dat een wet die de uitvoerder heel wat manoeuvreerruimte laat, een bron kan zijn van vertragingen, door een gebrek aan de vereiste uitvoerende maatregelen. De inwerkingtreding van de huidige Wet werd gespreid in de tijd omdat er tal van uitvoeringsmaatregelen nodig waren en het is nodig om gepaste overgangsmaatregelen te nemen zodat, in geval van een grondige hervorming, de activiteit van de sector niet lam wordt gelegd.

3.2.4 Inhoud

Hieronder geven wij enkele elementen aan die, op basis van onze evaluatie, deel zouden kunnen uitmaken van de inhoud van een eventuele nieuwe wet. Uiteraard moet men in het achterhoofd houden dat louter het feit dat bepaalde principes worden vermeld in de wet nog geen garantie vormt dat die principes worden uitgevoerd. Daarvoor moeten bijzondere maatregelen worden voorzien.

a. Doelstellingen

De huidige Wet vermeldt een reeks kwalitatieve doelstellingen. Die worden niet aangevochten en het feit dat ze in de Wet staan, wordt als positief ervaren. De ondervraagden lijken akkoord te gaan om die doelstellingen te behouden.

De kwantitatieve doelstelling van 0,7% van het BNI staat niet in de Wet van 1999 maar werd ingeschreven in artikel 10, 6° van de gecoördineerde wetten op de Rijkscomptabiliteit¹⁶¹. Een herinnering aan deze doelstelling bij een eventuele herziening van de Wet wordt positief bekeken door de actoren en zou toelaten om aan te dringen op deze politieke wil.

b. Verwijzen naar internationale verbintenissen

Gezien de geleidelijke internationalisatie van ontwikkelingshulp, zou het zinvol zijn om te vermelden dat de Belgische samenwerking past binnen een internationaal kader en aansluit op een internationale dynamiek.

Deze vermelding moet vergezeld gaan van het aanstippen van een aantal principes die de uitdrukking zijn van het paradigma voor een ontwikkelingssamenwerking zoals de internationale gemeenschap die ziet. Onder deze principes en begrippen vernoemen we meer bepaald de harmonisatie, de afstemming, de toe-eigening, het resultaatgericht beheer, de wederzijdse verantwoordelijkheid, de taakverdeling, het partnerschap en de voorspelbaarheid van de hulp. In dit stadium, en rekening houdend met de actuele evoluties, kunnen ook nog de instrumenten die deze nieuwe hulpbenadering weerspiegelen, ter informatie worden opgegeven. We denken hierbij meer bepaald aan de budgettaire hulp.

De Millenniumdoelstellingen worden door sommigen als achterhaald beschouwd, of men vindt dat ze niet werkelijk alle problemen van ontwikkelingslanden weergeven. Bijgevolg lijken ze niet als dusdanig te moeten worden opgenomen.

¹⁶⁰ Zie de opmerkingen geformuleerd door de Raad van State. Ontwerp van kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking, Advies van de Raad van Staat, *Parl. St. VI. Parl.*, VI. Parl., gew. zitting 2006-2007, nr. 1033/1, p. 32 ; wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Advies van de Raad van State, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting 1998-1999, n° 1791/1, p. 32.

¹⁶¹ B.S. van 31 december 2002.

Daartegenover wordt het principe van de losgekoppelde hulp niet uitdrukkelijk vermeld in de Wet van 25 mei 1999 en kan men overwegen dit op te nemen in een herziene Wet¹⁶².

c. Het principe van de strategische documenten

De strategienota's (geografisch, sectoraal en thematisch) waarin de Wet voorziet, hebben niet echt hun rol vervuld. Bij een eventuele herziening van de Wet, zou het zinvol zijn om het principe van de strategische documenten te behouden (ongeacht hun benaming) als een referentiekader voor de actoren, vooral op het gebied van transversale bekommernissen en concentratiesectoren. De rol van deze documenten, en meer bepaald het onderscheid tussen strategische en operationele documenten, moet worden verduidelijkt. Het zou zinvol zijn om de verschillende actoren die betrokken zijn bij de sector en de thematiek te raadplegen. De landennota's lijken bijzonder overbodig als we weten dat multilaterale organismen (Europese Unie) waar België stakeholder is, ook dergelijke documenten produceren.

Overigens kan men uit de uitvoering van de Wet van 99 besluiten dat de strategienota's niet de relevante basis waren van waaruit het Parlement een toezicht- of controlerecht kon uitoefenen op de ontwikkelingssamenwerking. Men zal dus onderscheid moeten maken tussen de functie van uitwerking van een strategie en de functie van rapportering aan het Parlement en erop toezien dat de geïnstalleerde rapporteringsmechanismen niet te belastend zijn en niet overlappen met bestaande mechanismen.

d. Geografische concentratie

Het principe van de geografische concentratie kan bij een eventuele wetsherziening opnieuw worden opgenomen, zonder daarom in de Wet een landenlijst vast te leggen. De selectiecriteria van de Wet van 25 mei 1999 werden niet altijd toegepast of werden op zijn minst verschillend geïnterpreteerd door de verschillende uitvoerders. Een lijst met criteria in de Wet zou moeten vergezeld gaan van een gebruiksaanwijzing die verduidelijkt of het gaat over in- of uitsluitingscriteria, dan wel om aandachtspunten bij de keuze van partnerlanden. Deze aanbeveling geldt overigens voor elk criterium in een eventuele herziene wet.

De steun aan de regionale integratie zou een van de richtlijnen kunnen zijn voor de geografische concentratie, meer bepaald om een rol te spelen bij de capaciteitsversterking van de regionale instellingen.

Om niet in tegenstrijd te zijn met het principe van voorspelbaarheid van de hulp, moet het principe van geografische concentratie vergezeld gaan van uitstapstrategieën waarvan de Wet de systematische uitwerking moet voorzien.

Wat betreft de toepassing van het principe van de geografische concentratie op de indirecte actoren, merken we op dat er al aanmoedigingsmechanismen bestaan omdat de subsidiëring van de projecten van ngo's het voorwerp uitmaakt van een beperkend criterium van geografische orde, ook al zijn er uitzonderingen voorzien¹⁶³. Een eventuele diepgaander afstemming moet

¹⁶² Dit punt verdient het nog meer om te worden aangesneden op een ogenblik waarop bepaalde oude donorlanden ertoe zouden kunnen worden gebracht om hun positie te herzien over de loskoppeling van de hulp, nu ze geconfronteerd worden met praktijken van bepaalde nieuwe donorlanden.

¹⁶³ Ministerieel Besluit van 30 mei 2007 tot uitvoering van het Koninklijk Besluit van 24 september 2006 betreffende de subsidiëring van programma's en projecten voorgelegd door de erkende niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, B.S., 13 juni 2007.

evenwichtig worden overdacht, de coördinatie vergemakkelijken en tegelijk de autonomie, de typische eigenschappen en eigen logica respecteren van de interventies van de indirecte actoren.

e. Sectorale concentratie

Al aanwezig in de Wet van 1999, werd het principe van de sectorale concentratie versterkt door de Gedragscode van de Europese Unie (taakverdeling op basis van vergelijkende voordelen van de donorlanden). België is bezig met de realisatie van deze principes. Wij vestigen de aandacht op de opmerkingen die hiervoor al werden gemaakt, met name de noodzaak om het principe van de taakverdeling te laten overeenstemmen met het principe van toe-eigening en overeenstemming over de prioriteiten van het partnerland.

Voor de aanpak op het gebied van keuze en vermelding van sectoren, zijn er verschillende opties:

- De sectoren en zelfs de niches per sector identificeren en ze vermelden in de wet als exclusieve sectoren van de concentratie.
- De sectoren vermelden waarop België zich hoofdzakelijk concentreert (zoals de Wet van 99 doet).
- Een lijst van bepaalde sectoren opstellen en verduidelijken dat, volgens de nationale context en de nationale behoeften, twee of drie van deze sectoren zullen worden gekozen.
- Zich beperken tot de vermelding van de concentratie op twee of drie sectoren per land en de sectoren bepalen in overleg met de partnerlanden.

We voegen hier nog aan toe dat de definitie van de sectoren (en het onderscheid met de transversale bekommernissen) duidelijker moet zijn dan in de Wet van 99, meer bepaald om de ontwikkeling van strategieën te vergemakkelijken. Deze kwalificatie kan worden beoogd in de wet zelf, maar de rol van de strategische of operationele documenten, ongeacht of die al dan niet voorzien zijn door de wet, kan ook belangrijk zijn.

Een herziene wet kan ook het belang vermelden van de sectorale complementariteit tussen Belgische actoren om de hulp doeltreffender te maken, in overeenstemming met de Verklaring van Parijs. Bovendien kunnen ontmoetingsplaatsen voor actoren worden voorgesteld – maar niet noodzakelijk opgelegd – en in ruime mate de praktijken die invloed hebben op de samenwerking dekken.

Ten slotte, op het gebied van meerwaarde of expertise (dat het comparatief voordeel van een land rechtvaardigt), heeft relativiteit de voorkeur. Zelfs voor een sector is de "Belgische" expertise vaak meer ontwikkeld in bepaalde niches van deze sector dan in de volledige sector. Overigens is expertise geen vast gegeven. Het zou dus goed zijn om een dynamische benadering aan te nemen om de bestaande expertise te behouden en te specialiseren en niet de deur te sluiten voor de ontwikkeling van expertise in sectoren waarvoor de behoeften al geïdentificeerd zijn of in de toekomst merkbaar zullen worden¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Het belang van het beleid voor personeelsbeheer is op dit punt cruciaal.

f. Transversale bekommernissen

Geformuleerd als thema in de Wet van 1999, zou het voor bepaalde dimensies interessant zijn om te worden benaderd als transversale bekommernissen. Bovendien moet de reële uitvoering van deze transversale bekommernissen gepaard gaan met bijzondere middelen en methodes en kan de wet het proces van transversaliteit beter omschrijven om een onderscheid te maken met de sectorale aanpak.

Zo zou het coherenter en eenvoudiger zijn om de sociale economie niet te benaderen als een transversale bekommernis maar wel als een sector (of als subsectoren). Wat gender betreft, en in het licht van de problemen voor *mainstreaming* die de meeste samenwerkingsagentschappen ondervonden¹⁶⁵, kan men wellicht nadenken over gedifferentieerde aanpak: sommige instrumenten, zoals *gender budgeting* konden goede resultaten neerleggen (meer bepaald voor een meer gelijke verdeling van de middelen op plaatselijk of regionaal vlak) terwijl een te algemene of slechte aanpak er soms toe leidt dat acties verbonden aan de gelijkheid man-vrouw aan kracht inboeten.

g. Multilaterale samenwerking

De bijdrage van België aan de multilaterale organisaties moet worden gezien in termen van complementariteit en samenhang met de principes ingeschreven in de Wet. Het zou bovendien goed zijn om het onderscheid tussen verplichte en vrijwillige bijdragen en de weerslag daarvan in het achterhoofd te houden.

h. Evaluatie

De Wet van 1999 hechtte gewicht aan evaluatie. Dit principe moet worden vergeleken met de rapporteringsmechanismen aan het Parlement. Een herziene wet zou het principe moeten hernemen. Het zou nuttig zijn moest de wet voorzien in de publicatie van evaluaties opgesteld door de actoren die vallen onder zijn toepassingsgebied.

Het resultaatgericht beleid moet ook worden gesteld als een principe van de ontwikkelingssector en eventueel vergezeld gaan van een progressieve rapportering van de resultaten van de Belgische samenwerking, waarbij wordt gezorgd voor een definitie van indicatoren die het kwantitatieve aan het kwalitatieve perspectief verbinden.

Het principe van gezamenlijke evaluaties, zowel met partnerlanden als met andere donoren, kan worden bepaald in de wet of in zijn Koninklijke Besluiten. Dit principe zou rekening kunnen houden met de plaatselijke processen en methodes voor *monitoring* en evaluatie, daarnaast een mechanisme omvatten dat de remmen en beperkingen voor actoren identificeert en bovendien denkpistes omvatten met oplossingen uit andere landen.

i. Indirecte actoren

De indirecte actoren vragen om een erkenning van hun autonomie, hun eigenheden en het aanvullend karakter van hun acties ten opzichte van die van de andere actoren. Het veelvoud aan indirecte actoren, andere dan de ngo's, wordt niet duidelijk weerspiegeld in de Wet en hun acties zouden beter bekend en meer erkend moeten worden via een betere identificatie ervan. Het gaat hier om de sector waarvoor de oorspronkelijke tekst van de Wet van '99 het grootste aantal herschrijvingen onderging. Een hervorming zou de gelegenheid zijn om

¹⁶⁵ CAD, *Egalité des genres et la mise en œuvre de l'aide*, Parijs, OESO, 2007.

een balans op te maken van de actie van de indirecte actoren en die te identificeren, maar ook om een tekst te produceren die stabiliteit kan garanderen op korte en middellange termijn, ook al lijkt het opduiken van nieuwe actoren nog altijd mogelijk. Meer reflectie is nodig over de harmonisatie van de actie tussen indirecte actoren onderling en met de directe actoren. Er is inderdaad geen consensus over de gewenste graad van harmonisatie.

3.2.5 Harmonisatie van de praktijken

Over een harmonisatie van de actie van de federale overheid en van de gefedereerde entiteiten:

- Harmonisatie kan gebeuren via een niet-dwingende omweg zoals een gedragscode.
- De harmonisatie kan ook tot uiting komen door het afsluiten van samenwerkingsakkoorden tussen de Staat, de gemeenschappen en gewesten op basis van artikel 92*bis* van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. De mate waarin deze akkoorden kunnen worden herzien door een eenzijdige actie van een van de partners is echter onderwerp van juridische discussies¹⁶⁶.
- Ten slotte kan de harmonisatie van de acties van de federale staat, de gemeenschappen en gewesten zich ook vertalen in een specifiek samenwerkings- of overlegmechanisme, of door de richtlijnen in de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980.

¹⁶⁶ J. POIRIER, « Le droit public survivra-t-il à sa contractualisation ? Les accords de coopération dans le système fédéral », *Rev. dr. ULB*, 2006, pp. 286-395 ; M. UYTENDAELE, *Précis de droit constitutionnel belge*, 3ème édition, Bruxelles, Bruylant, 2005, pp. 1016-1021.

Bijlagen

1. Referentietermen van de evaluatie.
2. Methodologische nota.
3. Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking (tekstbijwerking tot 16 mei 2008).
4. Gespreksleidraad.
5. Lijst van ondervraagde personen.
6. *Triple C* classificatie van de strategische landennota's.
7. Lijst van de belangrijkste letterwoorden.
8. Bibliografie.

EVALUATIE VAN DE WET VAN 1999 BIJLAGE 1 REFERENTIETERMEN VAN DE EVALUATIE

1. Context

De goedkeuring van de wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking vond plaats in een context die was gekenmerkt door een grondige hervorming van de Belgische samenwerking. De opzet van de wet was de samenwerking te voorzien van een wettelijke basis en de doelstellingen en beginselen ervan vast te leggen. Aan de wet van mei 1999 (hierna « de wet ») ging een structurele hervorming van het bestuur ontwikkelingssamenwerking vooraf, die bestond in een opsplitsing van zijn twee traditionele opdrachten. Er is de directie-generaal ontwikkelingssamenwerking (DGD) die sinds de Copernicushervorming van de federale overheid deel uitmaakt van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Zij is belast met de voorbereiding van de strategieën en programma's, het toezicht op de indirecte samenwerking en het beheer van de multilaterale samenwerking en de evaluatie. Daarnaast is er de Belgische Technische Coöperatie (BTC) die is opgericht bij de wet van 21 december 1998 en die als enige bevoegd is voor de uitvoering van de directe bilaterale samenwerking met de partnerlanden. De Belgische Investeringsmaatschappij voor de ontwikkelingslanden werd opgericht in december 2001. Er zijn zowel uitvoeringsbesluiten voor de indirecte samenwerking als overeenkomsten die de multilaterale samenwerking bestrijken. Dankzij de wet van mei 1999 werden de nodige instrumenten goedgekeurd die de externe evaluatie van de Belgische samenwerking mogelijk maken. In februari 2003 werd krachtens een koninklijk besluit de dienst van de Bijzondere Evaluator opgericht. Sinds 1999 hebben ook het samenwerkingsbeleid dat de Gemeenschappen en de Gewesten voeren en de initiatieven van provincies en gemeenten, een hoge vlucht genomen.

Deze gedaanteverwisseling van de Belgische ontwikkelingssamenwerking viel samen met ingrijpende veranderingen in het internationale ontwikkelingsbeleid. In 2000, keurde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Millenniumdoelstellingen goed. De bedoeling was tegen 2015 de armoede in haar diverse aspecten uit te roeien en duurzame ontwikkeling te bevorderen. Eveneens in die periode gaf de Wereldbank een stimulans aan een nieuwe kijk op ontwikkelingssamenwerking. Tussen 1960 en 1980 ging alle aandacht naar projecthulp. Van 1980 tot 2000 was er een accentverschuiving naar een structureel aanpassingsbeleid en programmahulp. Tenslotte luidde 2000 het begin in van de noodzakelijke invoering van nieuwe samenwerkingswijzen, meer bepaald strategieën voor armoedebestrijding en begrotingssteun. In 2002 nam een internationale VN-conferentie over ontwikkelingsfinanciering de Consensus van Monterrey aan, die de lat voor de officiële ontwikkelingshulp op 0,7% van het B.N.P legde. Een andere basistekst is de Verklaring van Parijs van 2005 over de doeltreffendheid van de hulp, die opgebouwd is rond beginselen als ownership, harmonisering, afstemming, resultaatgericht beheer en wederzijdse verantwoordelijkheid.

De Europese Unie en België steunen de Verklaring van Parijs onvoorwaardelijk. In 2005 werd ook de Europese Consensus inzake Ontwikkeling aangenomen. Dit is een

gezamenlijke verklaring van de Raad, het Parlement en de Commissie over een nieuw Europees ontwikkelingsbeleid, dat vooral tot doel heeft de armoede uit te bannen. Net als in de Verklaring van Parijs wordt het belang van partnerschap met de ontwikkelingslanden benadrukt. De Europese Unie wijst ook op het belang van de harmonisering van de EU-hulp, zowel tussen de lidstaten onderling als met de Commissie.

In het verlengde van de Verklaring van Rio over milieu en ontwikkeling van 1992, was duurzame ontwikkeling in de wet van mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking opgenomen als prioritaire doelstelling. Dit thema blijft aan belang winnen omdat ook het besef groeit dat klimaatverandering een doorslaggevende rol speelt voor ontwikkeling.

De wet werd goedgekeurd vooraleer zich een nieuwe visie op internationale samenwerking ontwikkelde. Dit verklaart waarom de wet een aantal kernbegrippen omschrijft, maar belangrijke begrippen en doelstellingen die later noodzakelijk bleken, er niet in voorkomen. In de wet wordt ook geen melding gemaakt van de Belgische Technische Coöperatie die zes maanden eerder bij een andere wet was opgericht. De wet van mei 1999 legt een algemeen politiek kader voor de Belgische ontwikkelingssamenwerking vast maar bevat, op een paar algemene beginselen na, geen praktische uitvoeringsbepalingen.

Negen jaar na de goedkeuring van de wet, heeft ontwikkelingssamenwerking op nationaal en internationaal niveau ingrijpende verschuivingen ondergaan (overleg tussen donoren, het begrip partnerschap, enz). Daarom dient de wet opnieuw onder de loep te worden genomen. De Dienst Bijzondere Evaluatie wil dan ook onderzoeken in hoeverre de wettekst nog voldoet om de thans geldende opvattingen inzake ontwikkelingssamenwerking te schragen, zowel op Belgisch als op internationaal niveau. Wie beoordeling van de wet en aanpassing aan de nieuwe context zegt, zeg ook actualisering.

Om de beleidsfunctie van het bestuur van de samenwerking te versterken, werd bij de evaluatie van de directe bilaterale samenwerking in 2006 onder andere al aangehaald dat de noodzaak van een betere internationale aansluiting een herziening van de wet van 1999 zou kunnen behelzen, omdat deze wet niet meer aansluit bij de huidige context.

De geografische en sectorale concentratie is ongetwijfeld een van de meest markante punten van de wet. Toch wordt in de bovengenoemde evaluatie van de directe bilaterale samenwerking opgemerkt dat de geografische, sectorale en thematische concentratie de laatste jaren weliswaar is toegenomen, maar dat de sterke versnippering van de Belgische samenwerking nog steeds bestaat.

1. Doelstelling van de evaluatie

De bedoeling van de evaluatie is de wet kritisch tegen het licht te houden, gelet op de ontwikkelingen in de Belgische en internationale ontwikkelingspraktijk sinds 1999 en voorstellen te doen om ze te actualiseren.

2. Domein van de evaluatie

De evaluatie zal de wet plaatsen in het geheel van de wetgeving op de Belgische ontwikkelingssamenwerking en ze ook toetsen aan de wet inzake de BTC, de wet

houdende de oprichting van de BIO, de bepalingen inzake de niet-gouvernementele samenwerking, de internationale verbintenissen op het gebied van ontwikkeling die België is aangegaan en de verbintenissen die België heeft inzake multilaterale samenwerking. Verder wordt in de evaluatie ingegaan op de beperkingen waaraan de Belgische samenwerking gebonden is, met name ingevolge de wet op de overheidsfinanciën, de regelgeving inzake overheidstoezicht. Indien aangewezen, zal de evaluatie ook de wisselwerking van deze wetgeving met ontwikkelingssamenwerking onderzoeken, meer bepaald de gevolgen van een eventuele decentralisatie die nodig is om te kunnen voldoen aan de verbintenissen die in 2005 in Parijs werden aangegaan. De evaluatie zal de wet kritisch tegen het licht houden en aangeven welke bepalingen best worden gewijzigd, geschrapt of toegevoegd. Voorts worden de aanbevelingen voorzien van een uitvoerige verantwoording.

3. Onderzoeksvragen

De evaluatoren vertrekken van het onderstaande vragenstramien. De vragen worden dan verder uitgediept en/of aangevuld in de methodologische nota (1ste evaluatiefase).

De vragen worden vanuit een tweevoudige benadering afgehandeld, met name vertrekkende van de bestaande wet en een eventuele actualisering ervan op grond van de criteria relevantie, coherentie en doeltreffendheid, als omschreven door de DAC.

Bij de evaluatie wordt onderzocht in welke mate de wet een passend juridisch kader schept voor de ontwikkelingssamenwerking zoals België ze uitvoert. Mocht het onderzoek het wenselijke van een wetwijziging aantonen, onder andere om de wetgeving af te stemmen op de nieuwe samenwerkingscontext, dan zal de evaluatie duidelijk aangeven welke de problemen zijn en hoe ze op te lossen. Bij het onderzoek worden ook de internationale verplichtingen van België meegewogen: strategieën voor armoedebestrijding, de millenniumdoelstellingen, de Consensus van Monterrey, de Verklaring van Parijs, de Europese Consensus inzake Ontwikkeling, enz.

Tot slot maakt de evaluatie ook gebruik van de resultaten die de evaluaties van de Dienst Bijzondere Evaluatie en de dienst opvolging en evaluatie van de DGOS hebben opgeleverd.

3.1. Relevantie

Biedt de Wet een passend juridisch kader voor de vastlegging van de Belgische samenwerkingsstrategieën, de kanalen van de directe, indirecte en multilaterale samenwerking; de afstemming van België op de prioriteiten en de werkwijzen van de partnerlanden en voor het overleg tussen de donorlanden. In welke mate maakt een actualisering de wet op verschillende punten relevanter?

Zijn de definities, doelstellingen, criteria en basisprincipes die in de Wet vervat zitten, zoals:

- de selectiecriteria voor de directe bilaterale samenwerking;
- de selectiecriteria voor de indirecte samenwerking;
- de selectiecriteria voor de multilaterale samenwerking;
- de doelstelling van synergie met de samenwerking vanwege de gemeenten, de provincies, de gewesten, de gemeenschappen en Europa;

- de geografische concentratie;
- de thematische concentratie;
- de transversale thematische concentratie;

aangepast aan de behoeften van de ontwikkelingssamenwerking ?

3.2. *Coherentie*

- Zijn de definities, doelstellingen, criteria en basisprincipes die in de Wet vervat zitten coherent met de huidige internationale context, zoals:
 - de Millenniumontwikkelingsdoelstellingen;
 - de Verklaring van Monterrey;
 - de Verklaring van Rome;
 - de Verklaring van Parijs.
 - de Europese Consensus over Ontwikkelingssamenwerking;
- Is de wet coherent met andere Belgische wetten, zoals:
 - de wet van 21 december 1998 tot oprichting van de Belgische Technische Coöperatie (BTC);
 - de Wet van 3 november 2001 tot oprichting van de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden;
 - en met de andere wettelijke en reglementaire teksten die van toepassing zijn op de Belgische Ontwikkelingssamenwerking?
- Is de wet en het bijhorende reglementaire en wettelijke kader coherent met de nieuwe hulpbenadering ¹⁶⁷?
- Zorgt de wet voor coherentie tussen de verschillende kanalen van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking?

4.3 Doeltreffendheid

- Zijn de wet en het reglementair kader doeltreffend met betrekking tot de doelstellingen vervat in de wet? Kan een actualisering van de wet deze doeltreffendheid verhogen en hoe?
- Is de wet aangepast aan de situaties, behoeften, en problemen die ze moet beantwoorden?
- Brengt de wet de gepaste mechanismen tot stand, of maakt de wet het mogelijk die mechanismen tot stand te brengen, die beantwoorden aan de behoeften en prioriteiten van de ontwikkelingslanden?

4. Methodologie

De evaluatoren zullen de beoogde methoden en de aanpak van de evaluatie verduidelijken in de offerte en ze verder uitwerken in de methodologische nota.

¹⁶⁷ In het bijzonder budgethulp, de centrale rol van het partnerland, de principes van harmonisatie en afstemming en de beleidsdialoog

Fase 1. Methodologische nota.

Op basis van de technische bepalingen en de offerte, zullen de evaluatoren een methodologische nota opstellen waarin de evaluatievragen en de aanpak verduidelijkt en verfijnd worden.

Fase2. Eindrapport.

Het eindrapport bevat de bevindingen van de evaluatie, de conclusies en de aanbevelingen. Het dient dus als volgt opgebouwd te zijn.

1. Inleiding
2. Methodologie
3. Vaststellingen
4. Analyses of verklarende factoren
5. Conclusies
6. Eventuele verbeteringen

Elke vaststelling en analyse zal eerst kernachtig verwoord en daarna beschreven worden.

De conclusies moeten verwijzen naar de paragraafnummers (in de vaststellingen en analyses) op welke ze berusten.

Eventuele verbeteringen moeten direct verband houden met de conclusies.

Het eindrapport zal beoordeeld worden op zijn inhoud, zijn bewijskracht, zijn interne coherentie en zijn leesbaarheid.

Het inhoudelijke deel mag niet langer zijn dan 50 pagina's. Belangrijke documenten gaan in de bijlagen.

Fase 3. Restitutie.

Het eindrapport zal tijdens een restitutieseminarie met de betrokken actoren door de evaluatoren toegelicht worden.

5. Profiel van de evaluatoren

- Het evaluatieteam moet aan de volgende voorwaarden voldoen:
 - o de voorkeur zal gaan naar een gezamenlijke ploeg van een Vlaamse instelling en een Franstalige instelling en die deskundig is op het vlak van administratief recht en ontwikkelingssamenwerking
 - o kennis en ervaring inzake de internationale ontwikkelingssamenwerking;
 - o kennis en ervaring inzake de Belgische ontwikkelingssamenwerking;
 - o ervaring inzake evaluatie en kennis van evaluatiemethoden;
 - o talenkennis: Frans, Nederlands en Engels.
- De leden van het evaluatieteam moeten **onafhankelijk** zijn tegenover de inhoud van de evaluatie.

- In de technische offerte worden **de teamleider** en de redacteur van het eindverslag duidelijk genoemd.

EVALUATIE VAN DE WET VAN 1999 BIJLAGE 2 METHODOLOGISCHE NOTA

De evaluatie van de Wet van 25 mei 1999 "betreffende de Belgische internationale samenwerking" vereist dat men de bedoeling van de opdrachtgever (I) in herinnering brengt, dat men de analysestructuur aangeeft die werd gebruikt om dit doel te bereiken (II) en, ten slotte, de geschikte middelen vermeldt om dit te bereiken (III).

I. Doel van de evaluatie

Het gaat er in hoofdzaak om dat wordt nagegaan of de voornoemde Wet van 25 mei 1999 een geschikt middel vormt om in de komende jaren de Belgische internationale samenwerking te verzekeren.

II. Structuur van de evaluatie

Het vermelde onderzoek vereiste een analyse in drie fasen.

Een *eerste fase* bestond erin om een nauwkeurig beeld te maken van de Wet van 25 mei 1999, in de wetgevende staat zoals hij vandaag is (A). Tijdens de *tweede fase* werd een overzicht gemaakt van de nationale en internationale feiten en handelingen die zich hebben voorgedaan tussen de uitvaardiging van de Wet van 25 mei 1999 en vandaag (B). De *derde fase* bestond erin om te bepalen in welke mate deze feiten en handelingen sinds 25 mei 1999 afwijken van de Wet van 25 mei 1999 zoals ze op dit ogenblik geldt (C).

In de *conclusie* werd geëvalueerd in hoeverre het nodig is om de Wet van 25 mei 1999 te wijzigen.

A. De termen van de Wet van 25 mei 1999

De Wet van 25 mei 1999 werd aangenomen om een wetgevend kader te installeren voor ontwikkelingssamenwerking. In dit deel worden de termen van de Wet nog eens uiteengezet.

Daarnaast heeft de Wet van 25 mei 1999 sinds zijn uitvaardiging wijzigingen ondergaan. Met die wijzigingen moet rekening worden gehouden, omdat wordt verondersteld dat de wijzigingen integraal deel uitmaken van het wetgevend kader waarover België beschikt.

De Wet van 25 mei 1999, in zijn oorspronkelijke versie, evenals de sindsdien aangebrachte wijzigingen, vertalen zowel de bekommernissen en de middelen om die uit te voeren in structurele, substantiële en procedurele termen.

Het eerste deel van het onderzoek wil zowel een nauwkeurig beeld schetsen van het wetgevend kader waarover België beschikt voor ontwikkelingssamenwerking, als een omschrijving geven van de nagestreefde doelstellingen en van de middelen om die doelstellingen te bereiken.

B. De handelingen en feiten tussen 25 mei 1999 en vandaag

Deel B bestaat uit drie stappen:

1. Elementen om de uitvoering van de Wet van 1999 te waarderen.
2. Evolutie van de nationale en internationale contexten.
3. Interpretaties van de inhoud, de uitvoering en de relevantie van de Wet van 1999.

1. Elementen om de uitvoering van de Wet van 1999 te waarderen

Om te kunnen overgaan tot een kritische lezing van de Wet van 1999 (doel van de evaluatie), moet worden onderzocht in welke mate de Wet werd toegepast. De uitvoeringsvoorwaarden van deze evaluatie lieten ons niet toe om uitvoerig de toepassing van de Wet te beoordelen. Daarom stellen wij voor om de beoordeling te baseren op enkele indicatoren voor elke bepaling in de Wet. Het accent ligt op de strategieën (titel III) zoals die in de Wet omschreven staan. Zie onderstaande indicatieve tabel (opgelet: instrumenten als BIO of BTC werden niet opgenomen in deze tabel).

INHOUD	INDICATOREN	CONTROLEMIDDELEN
Basisprincipes		
Indirecte bilaterale samenwerking		
Geografische concentratie	Concentratielanden Toepassing van de selectiecriteria Bestaan, evaluatie/aanpassing van de strategienota's "land" Evolutie van de investeringen/interventies per concentratieland	Lijst van concentratielanden Rechtvaardiging van de keuze in functie van de criteria vastgelegd door de wet Strategienota's "land" Beleidsnota's van de opeenvolgende ministers Statistieken DGOS
Sectorale concentratie	Concentratiesectoren Evolutie van de investeringen/interventies per concentratiesector Bestaan, evaluatie/aanpassing van sectorale strategienota's	Lijst van concentratiesectoren Rechtvaardiging van de keuze in functie van de criteria vastgelegd door de wet Sectorale strategienota's Beleidsnota's van de opeenvolgende ministers Statistieken DGOS
Thematische concentratie	Evolutie van de investeringen/interventies per sectoroverschrijdend thema Bestaan, evaluatie/aanpassing van thematische strategienota's	Statistieken DGOS Sectorale strategienota's Beleidsnota's van de opeenvolgende ministers
Multilaterale samenwerking		
	Aantal internationale organisaties die begunstigd zijn door de multilaterale samenwerking Toepassing van de selectiecriteria	Lijst van de internationale organisaties die begunstigd zijn door de multilaterale samenwerking Rechtvaardiging van de keuze in functie van de criteria vastgelegd door

		de wet Beleidsnota's van de openvolgende ministers
Indirecte bilaterale samenwerking		
NGO's	Toepassing van de selectiecriteria van de ngo's	Lijst van de geselecteerde ngo's Rechtvaardiging van de keuze in functie van de criteria vastgelegd door de wet Beleidsnota's van de openvolgende ministers
Andere niet- gouvernementele partners en universiteiten	Toepassing van de selectiecriteria van de andere partners	Lijst van de geselecteerde andere partners Rechtvaardiging van de keuze in functie van de criteria vastgelegd door de wet Beleidsnota's van de openvolgende ministers
Relevantie en evaluatie		
	In aanmerking nemen van de criteria vastgelegd door het DAC. Uitvoering van externe evaluaties	Rapporten van het DAC Externe evaluaties

De verschillende indicatoren werden gecontroleerd door middel van een deskstudie en aangevuld met gegevens die werden ingezameld bij de sleutelinformatoren van de Belgische samenwerking (voornamelijk ambtenaren/medewerkers van de DGOS en medewerkers van de BTC).

2. Evolutie van de nationale en internationale context

Tussen 25 mei 1999, dag van uitvaardiging van de geëvalueerde Wet, en vandaag, zijn er heel wat beschikkingen genomen.

Op *internationaal* vlak denken we hierbij vooral aan de zogenaamde "Millenniumdoelstellingen", die vertrekken vanuit de visie van de Staat die hulp wil verlenen aan ontwikkelingslanden. Nog op internationaal vlak is er de Verklaring van Parijs, die, in tegenstelling tot de "Millenniumdoelstellingen", ontwikkelingssamenwerking benadert vanuit de begunstigde Staat en de steun die zij zinvol vindt voor de ontwikkeling van haar infrastructures of het welzijn van haar inwoners.

Op *nationaal* vlak denken we vooral aan de grondwettelijke evoluties sinds de uitvaardiging van de Wet, aan de samenwerkingsmechanismen tussen gewesten, gemeenschappen en federale overheid, aan de institutionele evoluties, aan het betrekken van de privé-actoren ("vierde pijler"), aan de interventies vanuit andere Ministeries en aan het recente akkoord van de Belgische federale regering die de evaluatie van de internationale samenwerking tussen haar politieke bekommernissen plaatst, niet zonder eraan te herinneren dat de geografische, sectorale en thematische concentraties noodzakelijk blijven voor het beleid van de Belgische federale overheid op dat vlak.

De verschillende aktes over internationale samenwerking die tussen 25 mei 1999 en vandaag werden neergelegd, werden bij voorkeur in chronologische volgorde besproken. Hierbij werd zowel aandacht geschonken aan passages die belangrijk

zijn voor de evaluatie van de Wet als aan de juridische, politieke en symbolische waarde van de aktes.

Naast deze aktes, heeft de Wet van 25 mei 1999 aanleiding gegeven tot administratieve praktijken die niet mogen worden onderschat om te kunnen begrijpen hoe het door de geëvalueerde Wet ingestelde systeem functioneert.

Een beschrijving van de relevante praktijken is interessant, in de mate waarin deze beschrijving een hulp kan zijn om het actueel geldend wetgevend middel te wijzigen.

Het team onderzoekt in dit deel:

- de evolutie van ontwikkelingssamenwerking op internationaal vlak, van 1999 tot nu, met de nadruk op de voornaamste veranderingen: MOD, PRSP, Akkoorden van Cotonou, Verklaring van Parijs, Conferentie van Monterrey, geïntegreerde aanpak in het kader van een post-conflict (humanitair en ontwikkeling).
- de verbintenissen die België is aangegaan op internationaal vlak en die het Belgische ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en/of operationele modaliteiten mogelijk kunnen wijzigen: MOD, verklaring van internationale conferenties (Johannesburg, Verklaring van Parijs, enz.).
- de eventuele veranderingen in oriëntatie/prioriteiten van de federale overheid op nationaal vlak, die een invloed kunnen gehad hebben op het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid en/of de modaliteiten ervan (vermindering van het aantal doellanden, evolutie van de thematische concentratie, new public management, enz.).
- de veranderingen sinds 1999 binnen de institutionele architectuur (BTC, BIO, Overlevingsfonds, Humanitaire hulp, enz.) en de administratieve praktijken (overheidscontracten, betoelaging van de ngo's, evaluaties, enz.) die een invloed kunnen gehad hebben op de werking van het systeem geïnstalleerd door de geëvalueerde Wet.

De controle van deze verschillende elementen gebeurt via een deskstudie, aangevuld met gegevens ingezameld bij de sleutelinformatoren van de Belgische samenwerking (voornamelijk ambtenaren/medewerkers van de DGOS en medewerkers van de BTC).

3. Interpretaties over de inhoud, de uitvoering en de relevantie van de Wet van 1999

Een derde stap (volgend op de twee eerste) bestaat erin de inhoud en de uitvoering van de Wet van 1999 te interpreteren. Dit gebeurt voornamelijk aan de hand van 1/ interviews met de actoren die hebben bijgedragen tot de formulering van de Wet van 1999 en met de actoren die rechtstreeks/onrechtstreeks betrokken zijn bij de Wet van 1999, 2/ een documentaire analyse (evaluaties, enquêtes, wetenschappelijke literatuur, enz.), 3/ kennis van de betrokken onderzoekers.

Een gespreksleidraad wordt uitgewerkt. De inhoud zal gaan over:

- het nut van de Wet op zich;
- de inhoud van de Wet (verband tussen de doelstellingen en de strategieën, keuze van de thema's, sectoren, landen en selectiecriteria);
- de uitvoering van de Wet (realisatie van de doelstellingen en interpretatie over de verschillen vastgesteld tussen de Wet en zijn werkelijke uitvoering);
- de relevantie van de Wet in de hedendaagse context;
- de uitvaardiging, de inhoud en de principes van een toekomstige wet over de Belgische samenwerking.

C. De mate waarin de Wet van 25 mei 1999 verschilt van de handelingen en feiten tussen 25 mei 1999 en vandaag

Door het onderzoek van, enerzijds, de termen en de filosofie van de Wet van 25 mei 1999 en, anderzijds, de handelingen en feiten die zich sindsdien hebben voorgedaan, kunnen twee soorten bekommernissen worden onderscheiden.

Een *eerste soort* bekommernis wordt samengevat door de inventarisering van alle wetgevende elementen die de Wet van 25 mei 1999 mist om aan te sluiten op de relevante handelingen en feiten sindsdien.

Een *tweede soort* bekommernis wordt samengevat, omgekeerd, in de inventarisering van alle wetgevende elementen die de Wet van 25 mei 1999 bevat en die niet meer aansluiten op de relevante handelingen en feiten sindsdien.

Door beide analyses samen te voegen, komen wij tot onze evaluatieconclusie die, op enkele bladzijden, de krachtlijnen van de evaluatie uitzet en daarbij bondig de lijnen schetst die moeten worden gevolgd met het oog op een hervorming van de Wet van 25 mei 1999.

III. De middelen (bronnen) van de evaluatie

Drie universiteitsteams werden aan het werk gezet om de evaluatie te maken. Een daarvan – het juridisch team – kreeg de opdracht om het eerste en derde deel van de studie op te stellen. De twee andere teams – gespecialiseerd in ontwikkelingssamenwerking binnen de K.U.Leuven (HIVA) en de U.C.Louvain (DVLPI) – kregen tot taak om het tweede en derde deel en de conclusies op te stellen.

Het spreekt voor zich dat de drie universiteitsteams nauw samenwerkten voor elk deel van de studie. Maar het is duidelijk dat bepaalde delen vooral juridisch van aard zijn, en andere eerder economisch en sociologisch.

Een vragenlijst werd opgesteld en er werd een reeks interviews afgenomen bij alle stakeholders van de Belgische ontwikkelingssamenwerking: Directeur-Generaals DGOS en BTC, Verantwoordelijken DGOS (gouvernementele programma's, speciale programma's, niet-gouvernementele programma's, multilaterale en Europese programma's), Verantwoordelijken BTC (opdrachten, thema's, sectoren), Federaties van ngo's (CNCD, ACODEV), Directeur van BIO, Directeur van CUD, leden van de respectievelijke kabinetten, Verantwoordelijke bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Verantwoordelijken op het vlak van de gewesten, enz.

De interviews werden afgenomen door twee teams, rekening houdend met de taalvoorkeur van de ondervraagden.

Een agenda voor de interviews en de vragenlijst is uiterlijk op 18 april beschikbaar.

Een groot deel van het werk gebeurt door middel van een deskstudie die steunt op alle relevante documenten die beschikbaar zijn en/of ter beschikking worden gesteld van het evaluatieteam.

Om de samenwerking tussen de teams te organiseren, worden regelmatig vergadering belegd. Een typefiche voor lezing wordt eveneens opgesteld om een eenheid van lezing en gegevensinzameling te garanderen.

Regelmatig worden vergaderingen belegd met Dominique de Crombrugghe – Bijzondere Evaluator, Dienst voor Bijzondere Evaluatie, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – om de stand van de evaluatie en tussentijdse resultaten voor te leggen.

EVALUATIE VAN DE WET VAN 1999
BIJLAGE 3
GECONSOLIDEERDE VERSIE VAN DE WET

25 MEI 1999. - Wet betreffende de Belgische internationale samenwerking.

Tekstbijwerking tot 16-05-2008

TITEL I. - Algemene bepalingen.

Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Definities

Art. 2. In deze wet wordt verstaan onder:

1° " Belgische internationale samenwerking ": het beleid en de acties van de Belgische staat inzake directe bilaterale, multilaterale en indirecte bilaterale ontwikkelingssamenwerking;

2° " minister ": het regeeringslid dat de Belgische internationale samenwerking onder zijn bevoegdheden heeft;

3° " partnerland ": land dat door het Comité voor Ontwikkelingshulp van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling wordt beschouwd als een ontwikkelingsland;

4° " organisaties, andere dan de gouvernementele ": organisaties die door de minister kunnen erkend worden en die in aanmerking kunnen komen voor subsidiëring door de Belgische Staat van hun activiteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking;

5° " directe bilaterale samenwerking ": programma's of projecten in een partnerland, gefinancierd door de Belgische Staat op basis van een overeenkomst tussen beide landen;

6° " indirecte bilaterale samenwerking ": samenwerking, gefinancierd of medegefinancierd door de Belgische Staat, waarbij een derde, die niet een vreemde staat of internationale organisatie is, instaat voor de uitvoering van de programma's of projecten, op basis van een reglementair stelsel van subsidiëring of op basis van een overeenkomst;

7° " multilaterale samenwerking ": programma's of projecten gefinancierd door de Belgische Staat en uitgevoerd door een internationale organisatie en Belgische bijdragen aan internationale organisaties voor hun ontwikkelingsprogramma's of -projecten;

8° " programma ": samenhangend geheel van doelstellingen op korte of middellange termijn, rechtstreeks of onrechtstreeks, gericht op een structurele en duurzame verbetering van de positie van groepen individuen en individuen uit arme sociale categorieën van de partnerlanden;

9° " project ": initiatief dat onder meer de vorm kan aannemen van interventies, giften, financiële steun of beurzen;

10° " duurzame ontwikkeling ": ontwikkeling, gericht op de bevrediging van de actuele behoeften, zonder de behoeften van de komende generaties in gevaar te brengen, en waarvan de verwezenlijking een veranderingsproces vergt waarbij de aanwending van de hulpbronnen, de bestemming van de investeringen, de gerichtheid van de technologische ontwikkeling en de institutionele structuren worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften;

11° " partnerschap ": actieve en participatieve manier van samenwerking tussen partners in het kader van de ontwikkelingssamenwerking; dit gebeurt met een bijzondere aandacht voor de ontwikkeling van de lokale capaciteiten, voor de decentralisering van de interventies naar de doelgroepen toe en voor een grotere responsabilisering van het partnerland, inzonderheid door de overheidsdiensten, de civiele maatschappij en de economische privé-sector van het partnerland bij het ontwikkelingsproces te betrekken;

12° " goed bestuur ": methode die beoogt het beheer van de institutionele capaciteiten, het besluitvormingsproces van de overheden en het beheer van de overheidsgelden te optimaliseren met inachtneming van de democratie, de rechtstaat alsmede van de mensenrechten en de fundamentele vrijheden;

13° " Belgische officiële ontwikkelingshulp ": het geheel van de inspanningen van de verschillende Belgische - federale zowel als gedecentraliseerde - bestuursniveaus op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking, welke door het Comité voor Ontwikkelingshulp (DAC) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling volgens zijn normen als " officiële ontwikkelingshulp " (ODA) worden erkend.

TITEL II. - Doelstellingen.

Definitie van de doelstellingen

Art. 3. De Belgische internationale samenwerking heeft als hoofddoel de duurzame menselijke ontwikkeling, te realiseren door middel van armoedebestrijding, op basis van het concept " partnerschap " en met inachtneming van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie.

De Belgische Internationale samenwerking draagt in dit kader bij tot de algemene doelstelling van ontwikkeling en versterking van de democratie en van de rechtsstaat met inbegrip van het principe van goed bestuur, alsook tot het respecteren van de menselijke waardigheid, van de rechten van de mens en van de fundamentele vrijheden, met een bijzondere aandacht voor het bestrijden van elke vorm van discriminatie omwille van sociale, etnische, religieuze, levensbeschouwelijke redenen dan wel op basis van het geslacht.

De federale samenwerking bevordert de synergie met de samenwerking vanwege de gemeenten, de provincies, de gewesten, de gemeenschappen en Europa, met de bedoeling er uitbreidende effecten van te verkrijgen die op termijn voordelig zijn voor de bevolkingsgroepen die de bijstand genieten.

Teneinde de doelstelling van duurzame menselijke ontwikkeling te realiseren zal de Belgische internationale samenwerking de socio-economische en socio-culturele ontwikkeling en de versterking van het maatschappelijk draagvlak in de partnerlanden helpen bevorderen alsook de Belgische publieke opinie sensibiliseren.

TITEL III. - Strategieën.

HOOFDSTUK I. - Ontwikkelingsrelevantie en evaluatie.

Criteria voor ontwikkelingsrelevantie

Art. 4. Met het oog op het bijdragen aan een mensgerichte duurzame ontwikkeling wordt door de Belgische internationale samenwerking de ontwikkelingsrelevantie in rekening gebracht, die gemeten wordt met de hulp van de criteria welke zijn vastgesteld door het Comité voor ontwikkelingshulp van de Organisatie voor Economische Ontwikkeling en Samenwerking, die toelaten na te gaan of de acties volgende basisprincipes in voldoende mate in acht nemen:

- 1° versterking van de institutionele en beheerscapaciteit;
- 2° economische en sociale impact;
- 3° technische en financiële leefbaarheid;
- 4° efficiëntie van de geplande uitvoeringsprocedure;
- 5° aandacht voor de gelijkheid tussen mannen en vrouwen;
- 6° respect voor bescherming of vrijwaring van het leefmilieu.

Externe evaluatie

Art. 5. De Koning legt de instrumenten vast welke nodig zijn om de externe evaluatie te verzekeren van de Belgische internationale samenwerking in het licht van de objectieven van de Belgische internationale samenwerking, zoals bedoeld in artikel 3, en van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie, bedoeld in artikel 4, alsmede van de overige Belgische officiële ontwikkelingshulp van de Belgische Staat - andere dan die van de Belgische internationale samenwerking - welke eveneens zal geëvalueerd worden in het licht van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie, bedoeld in artikel 4.

Een jaarverslag van de externe evaluatie wordt door de minister vóór 30 april van het daaropvolgend jaar ongewijzigd aan de Kamer van volksvertegenwoordigers en aan de Senaat overgezonden, vergezeld van zijn commentaar bij dit jaarverslag.

HOOFDSTUK II. - Basisprincipes.

Afdeling I. - Directe bilaterale samenwerking.

Onderafdeling I. - Geografische concentratie.

Art. 6. § 1. De Belgische internationale samenwerking richt de directe bilaterale samenwerking op maximum vijftwintig landen of regionale organisaties van landen, in zoverre de programma's zijn bedoeld voor alle lidstaten van die organisaties, die worden gekozen, middels een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, als " partnerland van de directe bilaterale samenwerking " op basis van de volgende criteria:

- 1° graad van armoede van het partnerland, gemeten op basis van het peil van de socio-economische ontwikkeling, van de " menselijke ontwikkelingsindex " en van de " menselijke armoede-index ";
- 2° relevante en actuele ervaring van de Belgische internationale samenwerking met betrekking tot het partnerland;
- 3° inspanningen die het partnerland levert met het oog op zijn socio-economische ontwikkeling;
- 4° inachtneming door het partnerland van het principe van goed bestuur;

5° aanwezigheid van een crisissituatie in het partnerland waarvoor de Belgische internationale samenwerking op het internationale forum een rol kan spelen in het oplossen van het conflict en het voorkomen van verder geweld;

6° graad van regionale integratie van het partnerland in het kader van de regionale samenwerking;

7° het voeren door de overheden van het partnerland van een politiek ter wegwerking van discriminaties en van een beleid gericht op gelijke kansen.

§ 2. Voor elk partnerland van de directe bilaterale samenwerking zal een strategienota, waarvoor de procedure en de modaliteiten volgens dewelke deze wordt opgesteld door de Koning worden bepaald, het ontwikkelingsbeleid nader bepalen.

De strategienota's bedoeld in de voorgaande alinea, worden met het advies van de Federale Raad voor duurzame ontwikkeling overgezonden naar de Kamer van volksvertegenwoordigers en naar de Senaat, volgens de modaliteiten bepaald door de Koning.

Zij worden minstens om de vier jaar geëvalueerd en aangepast aan de gewijzigde context van de internationale samenwerking, volgens de modaliteiten bepaald door de Koning.

Onderafdeling II. - Sectorale concentratie.

Art. 7. § 1. De Belgische internationale samenwerking richt de directe bilaterale samenwerking in hoofdzaak op de volgende vijf sectoren:

1° basisgezondheidszorg met inbegrip van reproductieve gezondheidszorg;

2° onderwijs en vorming;

3° landbouw en voedselzekerheid;

4° basisinfrastructuur;

5° conflictpreventie en maatschappijopbouw met inbegrip van ondersteuning van de eerbied voor de menselijke waardigheid, de mensenrechten en de fundamentele vrijheden.

§ 2. Voor elke sector zal een strategienota, waarvoor de procedure en de modaliteiten volgens dewelke deze wordt opgesteld door de Koning worden bepaald, het ontwikkelingsbeleid nader bepalen.

De strategienota's bedoeld in de voorgaande alinea, worden met het advies van de Federale Raad voor duurzame ontwikkeling overgezonden naar de Kamer van volksvertegenwoordigers en naar de Senaat, volgens de modaliteiten bepaald door de Koning.

Zij worden minstens om de vier jaar geëvalueerd en aangepast aan de gewijzigde context van de internationale samenwerking, volgens de modaliteiten bepaald door de Koning.

Onderafdeling III. - Thematische concentratie.

Art. 8. § 1. De Belgische internationale samenwerking houdt in de sectoren bedoeld in artikel 6 van deze wet telkenmale rekening met de vier volgende sectoroverschrijdende thema's:

1° het op een evenwichtige wijze rechten en kansen geven aan vrouwen en mannen;

2° de zorg voor het leefmilieu;

3° de sociale economie.

4° eerbied voor de rechten van het kind.

§ 2. Voor elk van deze sectoroverschrijdende thema's zal een strategienota, waarvoor de procedure en de modaliteiten volgens dewelke deze wordt opgesteld door de Koning worden bepaald, het ontwikkelingsbeleid nader bepalen.

De strategienota's bedoeld in de voorgaande alinea, worden met het advies van de Federale Raad voor duurzame ontwikkeling overgezonden naar de Kamer van volksvertegenwoordigers en naar de Senaat, volgens de modaliteiten bepaald door de Koning.

Zij worden minstens om de vier jaar geëvalueerd en aangepast aan de gewijzigde context van de internationale samenwerking, volgens de modaliteiten bepaald door de Koning.

Afdeling II. - Multilaterale samenwerking.

Art. 9. De Belgische internationale samenwerking richt de multilaterale samenwerking op een twintigtal internationale organisaties, die door de Koning uitgekozen worden als " internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking " volgens een procedure en modaliteiten vastgesteld door de Koning en die minstens beantwoorden aan de volgende criteria:

1° de algemene doelstellingen van deze internationale organisatie moeten aansluiten bij deze van de Belgische internationale samenwerking bedoeld in artikel 3;

2° de actiedomeinen van de internationale organisatie dienen overeen te stemmen met een of meerdere prioritaire sectoren of thema's van de directe bilaterale samenwerking bedoeld in de artikelen 6 en 7;

3° de internationale organisatie moet een planmatige aanpak hebben die voortvloeit uit ontwikkelingsprogramma's welke een evaluatie van de aanwending van de bijdragen van de multilaterale samenwerking toelaten, volgens de modaliteiten vastgesteld door de Koning;

4° de bijdragen van de multilaterale samenwerking dienen coherent te zijn met de steun die eventueel door andere actoren van de ontwikkelingssamenwerking aan de internationale organisatie wordt gegeven, teneinde het geheel der financieringen in het kader van de Internationale samenwerking te harmoniseren en het effect ervan te maximaliseren, met inachtneming van de criteria voor ontwikkelingsrelevantie, bedoeld in artikel 4.

Afdeling III. - Indirecte bilaterale samenwerking.

Niet-gouvernementele organisaties

Art. 10. De Belgische internationale samenwerking richt de indirecte bilaterale samenwerking op de niet-gouvernementele organisaties die erkend worden volgens een procedure en modaliteiten vastgesteld door de Koning, en die minstens beantwoorden aan de volgende criteria :

1° opgericht zijn overeenkomstig de wet van 27 juni 1921 waarbij aan de verenigingen zonder winstoogmerk en aan de instellingen van openbaar nut rechtspersoonlijkheid wordt verleend, of een vennootschap met een sociaal oogmerk zijn, overeenkomstig de wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen, gecoördineerd op 30 november 1935;

2° de ontwikkelingssamenwerking als belangrijkste maatschappelijk doel hebben;

3° een nuttige en actuele ervaring hebben in één of meerdere activiteitendomein(en), vastgesteld door de Koning, en dit aantonen door neerlegging van de activiteitenrapporten over de werking van de laatste drie

jaar, en bereid zijn om zich te onderwerpen aan een evaluatie van haar werking overeenkomstig de procedure ingesteld door de Koning;

4° een planmatige aanpak hebben die voortvloeit uit een meerjarenprogramma en die tevens een financieel plan inhoudt dat opgesteld is overeenkomstig de modaliteiten vastgesteld door de Koning;

5° autonoom zijn, overeenkomstig de modaliteiten vastgesteld door de Koning;

6° de continuïteit van haar werking kunnen verzekeren, overeenkomstig de voorwaarden vastgesteld door de Koning;

7° een meerderheid van leden in de bestuursorganen hebben die de Belgische nationaliteit bezitten;

8° activiteiten uitvoeren overeenkomstig de doelstellingen van de Belgische internationale samenwerking, bedoeld in artikel 3, en zulks rekening houdend met de criteria van ontwikkelingsrelevantie, bedoeld in artikel 4;

9° een transparante boekhouding voeren.

Voor de federaties van niet-gouvernementele organisaties worden de criteria door de Koning vastgesteld.

Andere partners

Art. 11. De Belgische internationale samenwerking richt de indirecte bilaterale samenwerking op maatschappijen, groeperingen, verenigingen of instellingen van publiek recht, zoals de gemeenschappen, de gewesten, de provincies en de gemeenten, of van privaatrechtelijke aard, andere dan de organisaties bedoeld in artikel 10, die uitgekozen worden " als partners van de indirecte bilaterale samenwerking " volgens een procedure en modaliteiten vastgesteld door de Koning en die minstens beantwoorden aan de volgende criteria :

1° een planmatige aanpak hebben die voortvloeit uit een programma waarvan de procedure en de modaliteiten van uitwerking worden vastgesteld door de Koning, en waardoor een evaluatie van de bijdragen van de indirecte bilaterale samenwerking overeenkomstig de modaliteiten vastgesteld door de Koning mogelijk wordt;

2° activiteiten uitvoeren overeenkomstig de doelstellingen van de Belgische internationale samenwerking, bedoeld in artikel 3, en zulks rekening houdend met de criteria van ontwikkelingsrelevantie, bedoeld in artikel 4.

Art. 11bis. De bedragen en de goederen bestemd voor de Belgische internationale samenwerking, alsmede de bedragen en goederen bestemd voor de overige Belgische officiële ontwikkelingshulp - andere dan die van de Belgische internationale samenwerking - zijn niet vatbaar voor beslag, noch voor overdracht.

TITEL IV. - Slotbepaling.

Inwerkingtreding

Art. 12. De bepalingen van deze wet treden in werking op de datum, vastgesteld door de Koning.

EVALUATIE VAN DE WET VAN 1999

BIJLAGE 4

GESPREKSLEIDRAAD

1. OPSTELLING VAN DE WET

- Wat waren de redenen die aan de basis lagen voor het aannemen van de Wet van 25 mei 1999?
- Hoe was de Belgische ontwikkelingssamenwerking georganiseerd voor de Wet van 25 mei 1999?
- Hoe functioneerde de Belgische samenwerking voor de aanvaarding van de Wet, sterke en zwakke punten?
- Wat waren de politieke, administratieve en operationele beperkingen die de doeltreffendheid ervan verminderden?
- Wat waren de grote discussiethema's tijdens de uitwerkingsprocedure van de Wet?
- Wat waren de politieke, administratieve en sociale moeilijkheden bij het installeren van de Wet?
- Door welke mechanismen maakte de Wet van 25 mei 1999 een eind aan de tekortkomingen van het vroegere Belgische samenwerkingsbeleid?
- Zou de Wet bepaalde aspecten moeten hebben opgenomen, die er nu niet in staan? Welke? Waarom?
- Wat zijn de sterke en zwakke punten van de Wet zoals ze op de dag van vandaag is?
- Zijn er verschillen vast te stellen tussen de doelstellingen beoogd bij de uitwerking van een dergelijke wet en de Wet zelf?

Uitwerkingsproces

- o Wie waren de actoren (overheid en privé) die betrokken waren bij de voorbereiding en uitwerking van deze Wet? Hoe werden zij gekozen?
- o Wat waren de belangrijkste uitdagingen (of de punten waarover het meest discussie was) en waarom? Wie waren de aanwezige actoren?
- o Wat was de onderliggende logica bij de keuze van prioritaire sectoren en thema's voor de samenwerking?
- o Had de Wet ook tot doel om bepaalde praktijken of bepaalde domeinen uit te sluiten? Welke en waarom?
- o Hoe heeft men in die tijd rekening gehouden met de internationale context?
 - Welke elementen werden weerhouden?

- Welke elementen werden niet weerhouden en waarom?
- Namen de partnerlanden daadwerkelijk deel aan de discussies voorafgingen aan de aanvaarding van de Wet en bij de drie herzieningen ervan sinds 1999?
 - Zo ja, hoe?
 - Zo neen, waarom niet?

Specifieke vragen

- Het feit dat de Wet zelf de 0,7% niet vermeldt, was dat een bewuste keuze?
- Waarom wordt er in de Wet geen enkele vermelding gemaakt van de loskoppeling van de hulp?
- Waarom heeft men gekozen voor de uitdrukking "internationale samenwerking" en niet voor "ontwikkelingssamenwerking"?

2. UITVOERING EN WAARDERING VAN DE WET

2.1. Inhoud van de Wet

2.1.1. Definities en doelstellingen (art. 2 en 3)

- Zijn er opmerkingen over de definities die de Wet formuleert?
- Lijkt de doelstelling die de Wet toekent aan ontwikkelingssamenwerking relevant?

2.1.1. Relevantie en evaluatie (art. 4 en art. 5)

- Stemmen de doelstellingen van de Wet overeen met de uitgevoerde strategieën?
- Hoe wordt de functie van de Dienst Bijzondere Evaluatie vervuld?
 - o Wordt die functie op een doeltreffende manier vervuld?
 - o Hoe verloopt de interactie met de interne Dienst voor Evaluatie? Vullen deze diensten elkaar aan?
 - o Onder welk regime functioneert de Dienst voor Bijzondere Evaluatie?
- Hoe worden tussen de DGOS en de BTC de opdrachten verdeeld?
 - o Is de werkverdeling/taakverdeling tussen de BTC en de DGOS duidelijk?
 - Zo ja, waarom?
 - Zo nee, waarom niet?
 - o Is er een duidelijke werkverdeling/taakverdeling tussen de zetel van de DGOS en het terrein?
 - Zo ja, waarom?
 - Zo nee, waarom niet?
- Wat verstaan men onder het betrekken van de partnerlanden bij de ontwikkelingssamenwerking?

2.1.2. Geografische concentratie (art. 6)

- Werden er strategienota's opgesteld? Werden ze overhandigd en herzien?
 - Hoe werden de landennota's opgesteld en gebruikt?
 - Werden de nota's herzien binnen de termijnen voorzien door de wet?
 - Indien niet, waarom niet?
- Is het principe van geografische concentratie relevant?
- Zijn de selectiecriteria voor de partnerlanden relevant?
 - Is het criterium voor goed beleid in overeenstemming met de Verklaring van Parijs en meer bepaald met het toe-eigeningsprincipe?
- Werden de selectiecriteria werkelijk toegepast?
 - Hoe is het verschil te verklaren tussen de concentratielanden vermeld in het Memorie van Toelichting bij het wetsontwerp en de

concentratielanden vermeld in het Koninklijk Besluit van 26 juni 2000?

- Droeg de geografische concentratie bij tot betere resultaten in de samenwerking?
 - Zo ja, waarom?
 - Indien niet, waarom niet?
- Welke weerslag had de geografische concentratie op het vlak van budget?

2.1.3. Sectorale concentratie (art. 7)

- Werden er sectorale nota's opgesteld? Werden ze overhandigd en herzien?
 - Hoe werden de sectorale strategienota's opgesteld en gebruikt?
 - Werden de nota's herzien binnen de termijnen voorzien door de wet?
 - Indien niet, waarom niet?
- Is het principe van sectorale concentratie relevant?
- Is de keuze van sectoren relevant?
 - Basisgezondheidszorg, met inbegrip van reproductieve gezondheidszorg?
 - Onderwijs en vorming?
 - Landbouw en voedselzekerheid?
 - Basisinfrastructuur?
 - Conflictpreventie en maatschappijopbouw met inbegrip van ondersteuning van de eerbied voor de menselijke waardigheid, de mensenrechten en de fundamentele vrijheden?
- Welke weerslag had de sectorale concentratie op het vlak van budget?
- Quid met de acties van andere actoren uit het noorden en het zuiden in deze gebieden?

2.1 4. Thematische concentraties (art. 8)

- Werden er strategienota's opgesteld? Werden ze overhandigd en herzien?
 - Hoe werden de thematische strategienota's opgesteld en gebruikt?
 - Werden de nota's herzien binnen de termijnen voorzien door de wet?
 - Indien niet, waarom niet?
- Is het principe van thematische concentratie relevant?
- Is de keuze van thema's relevant?
 - Het op een evenwichtige wijze rechten en kansen geven aan vrouwen en mannen?
 - Respect voor het milieu?
 - Sociale economie?
 - Respect voor de kinderrechten?
- Wordt er effectief rekening gehouden met deze prioritaire thema's? Hoe?
- Welke weerslag had de thematische concentratie op het vlak van budget?

2.1. 5. Multilaterale samenwerking (art. 9)

- Is de vork van een twintigtal internationale organisaties numeriek relevant?
- Zijn de selectiecriteria voor de IPMS relevant?
- Werden de selectiecriteria werkelijk toegepast?
- Welke weerslag had de concentratie op het vlak van budget?

2.1. 6. NGO's (art. 10)

- Voor de ngo's, wat waren de doelstellingen van de wet?
- *Heeft de wet gezorgd voor vooruitgang in termen van professionalisering van de indirecte actoren (minder evaluatie ex ante, politieke dialoog, programmabenedering eerder dan projectbenedering, enz.)?*
- *Heeft de wet gezorgd voor vooruitgang op het vlak van responsabilisering van de actoren?*

2.1.7. Andere partners (art. 11)

- *Wat is de lijst van andere partners?*
- *Welke balans kan men opmaken van de wet betreffende de "andere partners"?*
 - o *Biedt de wet een geschikt kader om te werken met instellingen als VLIR/CIUF, het Museum van Tervuren, enz.?*
 - o *Biedt de wet een passend kader om te werken met nieuwe partners (nieuwe actoren/vierde pijler: actoren die niet gespecialiseerd zijn in de samenwerking, vakbonden, diaspora, enz.)?*

2.2. Doeltreffendheid van de wet:

- Kan een actualisering van de wet en het regelgevend kader de doeltreffendheid van de wet t.o.v. haar doelstellingen verbeteren?
- Is de wet aangepast aan de situaties, behoeften, en problemen waarop ze een antwoord wil bieden?
- Maakt de wet het mogelijk aangepaste mechanismen tot stand te brengen, om te beantwoorden aan de behoeften en prioriteiten van de ontwikkelingslanden?

2.3 Andere algemene vragen

- Welke officiële actoren zijn onderworpen aan de Wet van 1999 (DGOS, Buitenlandse Zaken, andere)?
- In welke mate biedt de wet een kader voor uw activiteit?
- Waarom spreekt men over internationale samenwerking en niet over ontwikkelingssamenwerking?
 - Waarom is men bijgevolg teruggekomen op die term?
 - Wat zijn de gevolgen hiervan (institutioneel, wettelijk)?

- Rekening houdend met de veranderingen van de institutionele architectuur (BTC, BIO, Overlevingsfonds, Humanitaire hulp, enz.), zien zij een noodzaak om de wet te wijzigen?
 - o Ziet u een onsamenvatbaarheid tussen de Wet van 25 mei 1999 en
 - de Wet van 21 december 1998 tot oprichting van de BTC?
 - de Wet van 3 november 2001 tot oprichting van de BIO?
 - andere wetgevende en reglementaire teksten?
- Rekening houdend met de administratieve praktijken (overheidscontracten, betoelaging van ngo's, enz.), maken zij het nodig om de wet te wijzigen?
- Wat zijn de eventuele veranderingen in oriëntatie/prioriteiten van de federale overheid op nationaal vlak die een invloed kunnen gehad hebben op het beleid van ontwikkelingssamenwerking en/of de modaliteiten ervan (vermindering van het aantal doellanden, evolutie van de thematische concentratie, new public management, enz.)? Op welke manier waren zij van invloed?
- Is de wet coherent met de nieuwe benaderingen voor hulp zoals
 - o budgettaire hulp?
 - o de centrale rol van het partnerland (toe-eigening)?
 - o de principes van harmonisatie en afstemming?
 - o de politieke dialoog?
- Zorgt de wet voor coherentie tussen de verschillende kanalen van de Belgische ontwikkelingssamenwerking?

2.4. Aanpassing aan de actuele behoeften van ontwikkelingssamenwerking:

- van de geografische concentratie van de directe bilaterale samenwerking?
- van de sectorale concentratie van de directe bilaterale samenwerking?
- van de thematische concentratie van de directe bilaterale samenwerking?
- van de selectiecriteria voor de multilaterale samenwerking?
- van de selectiecriteria voor de indirecte bilaterale samenwerking?
 - met de ngo's?
 - met de "andere partners"?

3. RELEVANTIE VAN DE WET ALS JURIDISCH KADER

- Biedt de Wet een passend juridisch kader voor de vastlegging van de Belgische samenwerkingsstrategieën? Zo ja, waarom? Indien niet, waarom niet?
- Biedt de Wet een passend juridisch kader voor de kanalen van de directe samenwerking? Zo ja, waarom? Indien niet, waarom niet?
- Biedt de Wet een passend juridisch kader voor de kanalen van de indirecte samenwerking? Zo ja, waarom? Indien niet, waarom niet?
- Biedt de Wet een passend juridisch kader voor de kanalen van de multilaterale samenwerking? Zo ja, waarom? Indien niet, waarom niet?
- Biedt de Wet een passend juridisch kader voor de afstemming van België op de prioriteiten en de werkwijzen van de partnerlanden? Zo ja, waarom? Indien niet, waarom niet?
- Biedt de Wet een passend juridisch kader voor het overleg tussen de donorlanden? Zo ja, waarom? Indien niet, waarom niet?

4. HERZIENING VAN DE WET/UITVAARDIGING VAN EEN NIEUWE WET

- 4.1. Moet de Wet van 1999 worden herzien?
- Indien niet, waarom niet?
 - Zo ja, welk soort juridisch kader moet dan worden beoogd (kaderwet, enz.)?
- 4.2. Moet de wet rekening houden met de nieuwe paradigma's voor ontwikkelingssamenwerking?
- Met welke nieuwe paradigma's moet een volgend juridisch kader rekening houden?
 - Hoe moet men rekening houden met die nieuwe paradigma's/nieuwe instrumenten integreren, zoals:
 - de Millenniumdoelstellingen voor Ontwikkeling;
 - de Verklaring van Monterrey;
 - de Verklaring van Rome;
 - de Verklaring van Parijs;
 - de Europese Consensus inzake Ontwikkeling.
- 4.3. Als de Wet wordt herzien, wat moet men (in verband met doelstellingen, inhoud, strategieën, administratieve procedures, coördinatieprocedures, enz.) en waarom:
- behouden uit de Wet van 1999?
 - niet behouden uit de Wet van 1999?
 - vastleggen in de Wet of aan de regering de mogelijkheid laten om aan te passen?
- Met welke domeinen moet er rekening worden gehouden?
- *Quid met de humanitaire hulp in het bijzonder?*
- 4.4. Wat kan men leren uit andere bestaande wetten (Oostenrijkse en Zwitserse) over ontwikkelingssamenwerking?

EVALUATIE VAN DE WET VAN 1999

BIJLAGE 5

LIJST VAN ONDERVRAAGDE PERSONEN

Het evaluatieteam dankt alle personen die zij heeft ontmoet voor de toegestane tijd en de geleverde informatie.

Dhr. Alain BAETENS	Medewerker Ontwikkelingssamenwerking – Secretariaat van Minister van Buitenlandse Zaken Karel DE GUCHT
Dhr. Frank BLOMME	Inspecteur-Generaal van Financiën geaccrediteerd bij de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
Dhr. Eddy BOUTMANS	Voormalig Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking (1999- 2003)
Dhr. Paul CARTIER	Raadgevend Minister – Belgische ambassade te Kinshasa
Dhr. Johan DEBAR	Adjunct-directeur Bilaterale Cel – Beleidscel Ontwikkelingssamenwerking
Dhr. Dominique DE CROMBRUGGHE DE LOORINGHE	Bijzondere Evaluator – Dienst Bijzondere Evaluatie van Ontwikkelingssamenwerking
Dhr. Mark DENEER	Cel management - DGOS
Dhr. Jean-François DENEFF	Voorzitter - CUD
Mevr. Marleen DESMET	Programma's Gezondheid - DRC
Mevr. Danielle FRONVILLE	Adviseur-generaal – Directie van de Financiële steun aan de Export - FINEXPO
Dhr. Franciscus GODTS	Bestuurder – Financiële, Internationale en Europese Zaken – FOD Financiën
Dhr. Pierre GREGA	Voormalig Kabinetschef – Assistent van Staatssecretaris Reginald MOREELS
Mevr. Els HERTOGEN	Beleidsmedewerkster Officiële ontwikkelingssamenwerking - 11.11.11
Dhr. Philippe JALET	Bestuurder – Niet-gouvernementele programma's - DGOS
Dhr. Jean-Pierre LOIR	Bestuurder – Bijzondere programma's - DGOS

Mevr. Jacqueline LIENARD	Diensthooft - Interne evaluatie - DGOS
Dhr. Carl MICHIELS	Voorzitter van het directiecomité - BTC
Dhr. Peter MOORS	Directeur-generaal - DGOS
Dhr. Reginald MOREELS	Voormalig Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking (1995-1999)
Dhr. Kris PANNEELS	Bestuurder - Multilaterale en Europese programma's - DGOS
Mevr. Mélanie SCHELLENS	Voormalig medewerkster van Staatssecretaris Eddy BOUTMANS
Dhr. Walter STEVENS	Kabinetschef - Strategische Organen en Secretariaat van Minister voor Buitenlandse Zaken Karel DE GUCHT
Dhr. Philippe SUINEN	Commissaris-generaal - CGRI - Directeur-generaal - DRI
Mevr. Marleen TEMMERMAN	Senator - Voorzitter van de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en voor de Landsverdediging
Dhr. Luc TIMMERMANS	Wvd. Directeur Gouvernemente programma's - DGOS
Dhr. Bogdan VANDEN BERGHE	Secretaris-generaal - 11.11.11
Dhr. Dirk VAN DER MAELEN	Volksvertegenwoordiger - Vicevoorzitter van de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen - Voormalig Voorzitter van de Bijzondere Commissie belast met de opvolging van de problemen van het Algemeen Bestuur van Ontwikkelingssamenwerking
Dhr. Bruno VAN DER PLUIJM	Bestuurder - Strategische cel van Ontwikkelingssamenwerking
Mevr. Martine VAN DOOREN	Raadgevend Minister - Permanent adjunct-vertegenwoordigster van het Koninkrijk België bij het IFAD te Rome - Voormalig Directeur-generaal van de DGOS
Dhr. Paul VERLE	Afdelingshooft - BTC

EVALUATIE VAN DE WET VAN 1999

BIJLAGE 6

TRIPLE C CLASSIFICATIE VAN DE STRATEGISCHE DOCUMENTEN LAND

Wij nemen hier de classificatie over, opgesteld in het volgende document: Evaluation services of the European Union, *Triple C Evaluations N 3 - Evaluating co-ordination and complementarity of country strategy papers with national development priorities*, Maastricht, aksant, 2006, pp. 45-46¹⁶⁸.

"Four different types of CSPs

The CSPs are very different. Basically, there are four main types (sometimes the strategy papers have other names):

1. "Traditional CSPs" are national strategy documents, containing arguments and reflections for long-term donor planning, which reflect and ensure the coherence of a full range of development policies/strategies of a donor country in relation to a partner country. Normally such CSPs are finally approved at the donor headquarters and often a first draft for the CSP, or at least a rigid format for contents and form, has been elaborated by the headquarters. Such CSPs are public documents, used mainly for four purposes:

- a) To form a basis for allocation of funds from the donor to the partner country;
- b) To form the formal basis for decentralisation by defining a framework for delegation of competencies and responsibilities from headquarters to the delegation/ embassy in the partner country;
- c) To be used for information and debate among politicians and civil society in the donor country – a justification for use of taxpayers money and a basis for holding the donor agency accountable;
- d) To be used for information to the partner country and to other donor agencies at partner country level.

It is a very resource demanding process to have such a paper elaborated, and the normal life-time of a paper is at least five years, probably with a mid-term review to allow for the most needed adjustments.

2. "Working document CSPs" are national strategy documents, containing analysis and reflections on options for donor strategies and planning for development co-operation with a partner country. Such documents are elaborated mainly by the local embassy/delegation in the partner country, and after consultation with headquarters they are often approved at embassy/delegation level. These CSPs often contain an action plan for the first year or two, and are so flexible that they allow for adaption to local opportunities for policy development and dialogue. The documents may be updated as need be, for instance on a biannual basis. They are often fairly brief and outspoken, and to allow for that they may not be made public. As indicated by the name such CSPs are mainly thought as "working papers" for discussion and constant adjustment and development. They are "living documents", supplying a point of departure for local dialogue and allowing for the local embassy or delegation to raise issues for debate with headquarters on the basis of the specific conditions in the partner country.

3. "Minimal CSPs" are national indications of overall strategic principles for development co-operation in the partner country, formulated very briefly so as to allow for maximum alignment with partner country strategies and for joint strategic planning and implementation of development aid with other donors. Ideally, the Minimal CSP will be substituted by references to agreements on alignment and joint implementation strategies. These CSPs are public documents, aiming at the clarification of overall principal strategic positions of the donor. Being brief and confined to the level of principles, these CSPs may be revised or adjusted with short notice, if need be.

4. "Outdated CSPs" are CSPs which initially were approved as "Traditional CSPs", but for different reasons were not updated as planned and in a number of aspects have been "outdated". Reasons for not updating might, for instance, be that the donor agency is awaiting clarification of key questions in relation to the future development co-operation in the partner country, or that the development co-operation with the partner country is about to be scaled down and therefore does not justify the costly exercise of CSP elaboration/updating."

EVALUATIE VAN DE WET VAN 1999
BIJLAGE 7
LIJST VAN DE BELANGRIJKSTE LETTERWOORDEN

ODA	Officiële ontwikkelingshulp
KB	Koninklijk Besluit
BIO	Belgische Investeringsmaatschappij voor de Ontwikkelingslanden
DAC	Comité voor Ontwikkelingshulp van de OESO
CIUF	Conseil interuniversitaire de la Communauté française
CSP	Country strategy paper
BTC	Belgische Technische Coöperatie
CUD	Commission Universitaire pour le Développement
DGOS	Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking
DFID	Department for International Development (United Kingdom)
BOF	Belgisch overlevingsfonds
IFAD	International fund for Agricultural Development
IDA	International Development Association (Wereldbank)
HDI	Human development index
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
IPMS	Internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking
NGO	Niet-gouvernementele organisatie
BNP	Bruto nationaal product
UNDP	United Nations development programme
DRC	Democratische Republiek Congo
BNI	Bruto nationaal inkomen
FOD	Federale Overheidsdienst
UOS	Universitaire Ontwikkelingssamenwerking
USA	Verenigde Staten van Amerika
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad

Bibliografie

WETGEVING

- Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap, art. 177 tot 181.
- Grondwet, art. 167, 174.
- Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.
- Wet van 9 augustus tot hervorming der instellingen.
- Wet van 6 april 2008 die ertoe strekt de inbeslagneming of de overdracht te verhinderen van overheidsgeld bestemd voor de internationale samenwerking, met name via de techniek van de aasgierfondsen, *B.S.*, 16 mei 2008.
- Wet van 28 december 2006 houdende de algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2007, *B.S.*, 9 maart 2007.
- Wet van 8 mei 2007 houdende instemming met [verschillende Akten waaronder] Overeenkomst tot wijziging van de Partnerschapsovereenkomst tussen de leden van de Groep van Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar lidstaten, anderzijds, ondertekend te Cotonou op 23 juni 2000, en Slotakte, gedaan te Luxemburg op 25 juni 2005, *B.S.*, 30 april 2008.
- Wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen, *B.S.*, 13 februari 2007.
- Wet van 20 juli 2006 houdende diverse bepalingen, *B.S.*, 28 juli 2006.
- Wet van 15 juni 2006 betreffende de overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor de aanneming van werken, leveringen en diensten, *B.S.*, 15 februari 2007.
- Programmawet van 27 december 2005, *B.S.*, 30 december 2005.
- Wet van 19 juli 2005 tot wijziging van artikel 8 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, met betrekking tot de aandacht voor de kinderrechten, *B.S.*, 7 september 2005.
- Wet van 14 juni 2005 betreffende de follow-up van het optreden van de regering op het stuk van de Millenniumdoelstellingen inzake ontwikkeling, *B.S.*, 14 juli 2005.
- Wet van 15 januari 2003 houdende instemming met de Partnerschapsovereenkomst tussen de Leden van de Groep van Staten in Afrika, het Caribisch Gebied en de Stille Oceaan, enerzijds, en de Europese Gemeenschap en haar Lidstaten, anderzijds, en met de Bijlagen I, II, III, IV, V en VI, ondertekend te Cotonou op 23 juni 2000, *B.S.*, 28 maart 2003.
- Wet van 3 november 2001 tot oprichting van de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden en tot wijziging van de wet van 21 december 1998 tot oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een naamloze vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 17 november 2001.

- Bijzondere wet van 13 juli 2001 houdende overdracht van diverse bevoegdheden aan de gewesten en de gemeenschappen, *B.S.*, 3 augustus 2001, art. 6.
 - Programmawet van 2 januari 2001, *B.S.*, 3 januari 2001 en *Erratum*, *B.S.*, 13 januari 2001.
 - Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 1 juli 1999.
 - Wet van 9 februari 1999 tot oprichting van een Belgisch Overlevingsfonds, *B.S.*, 27 februari 1999.
 - Wet van 21 december 1998 betreffende de oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht, *B.S.*, 30 december 1998.
 - Wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en bepaalde opdrachten voor de aanneming van werken, leveringen en diensten, *B.S.*, 22 januari 1994.
 - Wet van 3 oktober 1983 houdende de oprichting van een "Overlevingsfonds Derde Wereld" ter uitvoering van de resoluties van de Senaat en van de Kamer van Volksvertegenwoordigers over het manifest van de Nobelprijswinnaars tegen uitroeiing door hongersnood en over de bijdrage die België aan die akte moet leveren, *B.S.*, 20 oktober 1983.
 - Wet van 3 juni 1964 tot wijziging van het Koninklijk Besluit nr. 42 van 31 augustus 1939, houdende reorganisatie van de Nationale Delcrederedienst en tot machtiging van de Minister van Financiën en van de Minister die de Buitenlandse Handelsbetrekkingen in zijn bevoegdheid heeft, leningen aan Staten of buitenlandse organismen toe te staan, *B.S.*, 17 juni 1964.
 - Wet betreffende het gebruik der talen in wetgevingszaken, het opmaken, bekendmaken en inwerkingtreden van wetten en verordeningen, *B.S.*, 21 juni 1961.
-
- Kaderdecreet van 22 juni 2007 met betrekking tot de ontwikkelingssamenwerking, *B.S.*, 14 augustus 2007.
 - Samenwerkingsakkoord van 1 juli 2002 tussen het Waalse Gewest, de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en de Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreffende de oprichting van de Conseil Wallonie-Bruxelles de la coopération internationale, *B.S.*, 8 mei 2003.
-
- K.B. van 9 mei 2008 tot vastlegging van de internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking, nog niet gepubliceerd op dit ogenblik (26 juni 2008).
 - K.B. van 7 februari 2007 voor de erkenning en betoelaging van de Federaties van de niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 22 februari 2007.
 - K.B. van 24 september 2006 betreffende de subsidiëring van programma's en projecten voorgelegd door de erkende niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 6 oktober 2006.
 - K.B. van 5 augustus 2006 houdende instemming met het derde beheerscontract tussen de Belgische Staat en de naamloze vennootschap van publiek recht met sociaal oogmerk "Belgische Technische Coöperatie", *B.S.*, 27 september 2006.
 - K.B. van 14 december 2005 betreffende de erkenning van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 30 december 2005.
 - K.B. van 26 januari 2004 tot wijziging van het koninklijk besluit van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 19 mei 2004.
 - K.B. van 19 december 2003 betreffende de boekhoudkundige verplichtingen en de openbaarmaking van de jaarrekening van bepaalde verenigingen zonder winstoogmerk, internationale verenigingen zonder winstoogmerk en stichtingen, *B.S.*, 30 december 2003.

- K.B. van 4 april 2003 houdende de oprichting van een dienst "Bijzondere Evaluatie van de Internationale Samenwerking", *B.S.*, 2 mei 2003.
- K.B. van 2 april 2003 tot vastlegging van de internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking, *B.S.*, 2 april 2003.
- K.B. van 17 februari 2003 houdende de oprichting van een dienst "Bijzondere Evaluatie van de Internationale Samenwerking", *B.S.*, 19 februari 2003.
- K.B. van 23 december 2002 tot uitvoering van artikel 11 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 20 januari 2003.
- K.B. van 23 oktober 2002 houdende instemming met het derde beheerscontract tussen de Belgische Staat en de naamloze vennootschap van publiek recht met sociaal oogmerk "Belgische Technische Coöperatie", *B.S.*, 21 november 2002.
- K.B. van 25 april 2002 tot uitvoering van artikel 12 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 30 april 2002.
- K.B. van 8 april 2002 tot wijziging van het K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 30 april 2002.
- K.B. van 8 maart 2002 houdende oprichting van de Federale Overheidsdienst Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *B.S.*, 15 maart 2002.
- K.B. van 26 juni 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 1, van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 31 augustus 2000.
- K.B. van 27 april 2000 tot vastlegging van de internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking, *B.S.*, 16 juni 2000.
- K.B. van 25 april 2000 tot uitvoering van de wet van 9 februari 1999 tot oprichting van het Belgisch Overlevingsfonds, *B.S.*, 31 mei 2000.
- K.B. van 7 april 2000 tot vastlegging van de procedure en modaliteiten voor het selecteren van de "internationale partnerorganisaties van de multilaterale samenwerking, in de zin van artikel 9 van de Wet van 25 mei 1999 met betrekking tot de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 18 mei 2000.
- K.B. van 17 september 2000 tot uitvoering van artikel 6, § 2, en artikelen 7 en 8 van de Wet van 25 mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking, *B.S.*, 9 februari 2001.
- K.B. van 5 mei 1999 houdende instemming met het derde beheerscontract tussen de Belgische Staat en de naamloze vennootschap van publiek recht met sociaal oogmerk "Belgische Technische Coöperatie", *B.S.*, 28 mei 1999.
- K.B. van 4 mei 1999 tot benoeming van een "Bijzonder Evaluator van de Internationale Samenwerking" bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Internationale Samenwerking en tot vaststelling van zijn administratief en geldelijk statuut, *B.S.*, 3 juni 1999.
- K.B. van 15 februari 1999 tot uitvoering van artikel 13 van de Wet van 21 december 1998 tot oprichting van de "Belgische Technische Coöperatie" in de vorm van een vennootschap van publiek recht - Belgische Technische Coöperatie, naamloze vennootschap van publiek recht met sociaal oogmerk - Statuten, *B.S.*, 27 februari 1999.
- K.B. van 18 juli 1997 betreffende de erkenning en subsidiëring van niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties en hun federaties, *B.S.*, 27 augustus 1997.
- K.B. van 30 mei 1997 houdende de versterking van de doeltreffendheid van de instrumenten voor financiële steun aan de export genomen met toepassing van artikel 3, §1, 1° en 6°, van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname

- van België aan de Europese Economische en Monetaire Unie, *B.S.*, 27 juni 1997.
- K.B. van 19 november 1996 in verband met noodhulp en hulp voor rehabilitatie op korte termijn ten gunste van ontwikkelingslanden, *B.S.*, 22 november 1996.
 - K.B. van 16 november 1994 betreffende de administratieve en begrotingscontrole, *B.S.*, 17 januari 1995.
 - Ministerieel Besluit van 30 mei 2007 tot uitvoering van het Koninklijk Besluit van 24 september 2006 betreffende de subsidiëring van programma's en projecten voorgelegd door de erkende niet-gouvernementele ontwikkelingsorganisaties, *B.S.*, 13 juni 2007.
 - Loi fédérale suisse du 19 mars 1976 sur la coopération au développement et l'aide humanitaire internationales, *Recueil officiel du droit fédéral*, 1977, p. 1352, *Recueil systématique*, n° 974.0.
 - Ley 23/1998, de 7 de julio, de Cooperación Internacional para el Desarrollo, BOE, n° 162, 8 juillet 1998, http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=1998/16303 (7 juillet 2008).
 - Legge 26 febbraio 1987, Nuova disciplina della cooperazione dell'Italia con i Paesi in via di sviluppo, *Gazz. Uff.*, n. 49, 28 février 1987, http://www.governo.it/Presidenza/DICA/ottopermille/aggiornamento/legge_49_87.pdf (7 juillet 2008).
 - Austrian Federal Act on Development Cooperation (2002) including its Amendment (2003), Engelse vertaling (niet-officiële vertaling), http://www.bmeia.gv.at/fileadmin/user_upload/bmeia/media/2-Aussenpolitik_Zentrale/EZA_englisch/269_joint_act.pdf (19 juin 2008).

PARLEMENTAIRE DOCUMENTEN

- Algemene beleidsnota van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting. 2007-2008, nr. 0995/22.
- Ontwerp van algemene uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2008, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting 2007-2008, nr. 0994/1.
- Algemene toelichting van de ontvangsten- en uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2008, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting 2007-2008, nr. 0992/1.
- Wetsvoorstel tot vrijwaring van de ontwikkelingssamenwerking en de schuldverlichting ten gevolge van het optreden van aasgierfondsen *Parl. St.*, Senaat, gew. zitting 2007-2008, nr. 4/482.
- Algemene toelichting van de ontvangsten- en uitgavenbegroting voor het begrotingsjaar 2007, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting 2006-2007, nr. 2703/1.
- Ontwerp van kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking, *Parl. St. Vl. Parl.*, Vl. Parl., gew. zitting 2006-2007, n° 1033/1.
- Ontwerp van decreet betreffende de microfinanciering in ontwikkelingslanden door middel van waarborgverlening aan ontwikkelingsfondsen, Advies van de Raad van State, gew. zitting 2003-2004, nr. 2098/1, pp. 25-50.
- Ontwerp van programmawet voor het begrotingsjaar 2001, Memorie van Toelichting, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting 2000-2001, nr. 0950/1.
- Algemene beleidsnota van de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting 1999-2000, nr. 0812/3.
- Algemene beleidsnota van de Staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking, *Parl. St.*, Kamer, gew. zitting 1999-2000, nr. 0812/1.
- Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Verslag opgesteld namens de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, *Parl. St.*, Senaat, gew. zitting 1998-1999, nr. 1309/4.

- Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Verslag namens de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen, *Parl. St., Kamer*, gew. zitting 1998-1999, nr. 1791/5.
- Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Wijzigingen, *Parl. St., Kamer*, gew. zitting 1998-1999, nr. 1791/4.
- Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, Wijzigingen, *Parl. St., Kamer*, gew. zitting 1998-1999, nr. 1971/3.
- Wetsontwerp betreffende de Belgische internationale samenwerking, *Parl. St., Kamer*, gew. zitting 1998-1999, nr. 1791/1.
- Opvolging van de problemen in het Algemeen Bestuur voor Ontwikkelingssamenwerking, Verslag opgemaakt namens de Bijzondere Commissie, *Parl. St., Senaat*, gew. zitting 1996-1997, nr. 1123/1.
- Lijst van jaarverslagen meegedeeld aan de Kamer, www.dekamer.be (24 juni 2008).
- Deze evaluatie heeft ook rekening gehouden met de gezamenlijke hoorzittingen van de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen en Landsverdediging van de Senaat en de Commissie voor de Buitenlandse Betrekkingen van de Kamer gehouden in het kader van een reflectie over het wetgevend kader van de ontwikkelingssamenwerking. Beknopt verslag van de hoorzittingen gehouden op 11 maart 2008, 29 april 2008, op 3, 10, 17 en 24 juni 2008 kunnen worden geraadpleegd op de websites van Senaat en Kamer: www.senaat.be ; www.dekamer.be.

ALGEMENE WERKEN

- AILI MARI TRIP, « Non-formal institutions, informal economies and politics of inclusion », *Reforming Africa's institutions. Ownership, incentives, and capabilities*, United Nation University Press, Tokyo/New-York/Paris, 2003, pp. 301-321.
- BALLEET, G., DUBOIS, J.L. et MAHIEU, F.-R., *L'Autre développement - Le développement socialement soutenable*, L'Harmattan, Paris, 2005.
- BEZES, P., « L'Etat et les savoirs managériaux : Essor et développement de la gestion publique en France », *30 ans de réformes de l'Etat - Expériences françaises et étrangères*, Paris, Dunod, 2005, pp. 9-40.
- BURCHELL, S., CLUBB, C., HOOPWOOD, A., HUGHES, J. et NAHAPIET, J., The role of Accounting in Organization and Society, *Accounting in Organisation and Society*, 1980, 5 (1), pp. 5-27.
- CHARNOZ, O. et SEVERINO, J.-M., *L'aide publique au développement*, Paris, La Découverte, 2007.
- DELPEREE, F. et DEPRE, S., *Le système constitutionnel de la Belgique*, Bruxelles, Larcier, 1998.
- DEVARAJAN, S., DOLLAR, D. et HOLMGREN H., *Aid and Reform in Africa*, World Bank: Washington, DC, 2001.
- DEVELTERE, P., *De Belgische ontwikkelingssamenwerking*, Leuven, Davidsfonds, 2005.
- DEVELTERE, P., *The unbearable lightness of public support for traditional development cooperation*, Working paper, Leuven, HIVA, 2008.
- DONZELOT, J., « Refonder la Cohésion sociale », *Esprit*, 2006, n° 330, pp. 5-23.
- EASTERLY, W. et PFUTEZ, T., « Where does the money go ? Best and Worst Practices in Foreign Aid », *Journal of Economics Perspectives*, vol. 22, n° 2.
- FUKUYAMA, F., *State-Building, Gouvernance et ordre du monde du XXIème siècle*, La Table ronde, Paris, 2005.
- JOHNSON, O.E.G. et WASTY, S.S., *Borrower Ownership of Adjustment Programs and Political Economy of Reform*, World Bank discussion Paper, n°19, World Bank, Washington, DC, 1993.

- KAYIZZI-MUGRRWA, S. et SULEMANE, J.A., « The Mozambican civil service Incentives, reforms and performance », *Reforming Africa's institutions. Ownership, incentives, and capabilities*, United Nation University Press, Tokyo/New-York/Paris, 2003, pp. 199-223.
- KLEIN, P., « La réforme de la coopération au développement », *Revue belge de droit international*, 2002, pp. 421-438.
- LIENERT, I., « Civil service Reform in Africa: mixed results after 10 Years », *Finance and Development*, 1998, 35(2).
- MANZO, K., « Africa in the rise of rights-based development », *Goeforum*, 2003, 34, pp. 437-456.
- MATTHIJS, H., *Overheidsbegrotingen – I Federale Staat, gemeenschappen en gewesten en bijzondere begrotingsstelsels*, Brugge, die Keure, 2005.
- MICHAÏLOF, S. et SEVERINO, J.-M., *A quoi sert-il d'aider le Sud?*, Economica, Paris, 2006.
- MICHEL, S. et BEURET, M., *La Chinafrique – Pékin à la conquête du continent noir*, Paris, Grasset, 2008.
- OST F., « La régulation : des horloges et des nuages... », *Elaborer la loi aujourd'hui, mission impossible*, Bruxelles, Publication des Facultés Saint-Louis, 1999.
- PLIHON, D., *Le nouveau capitalisme*, Flammarion, Paris, 2001.
- POIRIER, J., « Le droit public survivra-t-il à sa contractualisation ? Les accords de coopération dans le système fédéral », *Rev. dr. ULB*, 2006, pp. 262-314.
- RENARD, R., « Should Belgian aid be more focused », support de l'intervention lors des états généraux de la coopération, Bruxelles, Palais d'Egmont, 2008, http://www.dgdc.be/documents/assises/Robrecht_Renard.ppt#543,2,OUTLINE (25 juin 2008).
- ROSANVALLON, P., *La contre-démocratie - La politique à l'heure de la défiance*, Broché, Paris, 2006.
- SEVERINO, J.-M., « L'aide au développement, vestige du siècle? », *Marchés Tropicaux*, 1990, pp. 5-21.
- TSIKATA, Y., « Owning Economic Reforms: A comparative study of Ghana and Tanzania », *Reforming Africa's institutions. Ownership, incentives, and capabilities*, United Nation University Press, Tokyo/New-York/Paris, 2003, pp. 30-53
- UYTENDAELE, M., *Précis de droit constitutionnel belge*, 3ème édition, Bruxelles, Bruylant, 2005.
- VAN DER HEIDEN, H. « Zambian Policy Making in the donor Community 1990s », *Reforming Africa's institutions. Ownership, incentives, and capabilities*, United Nation University Press, Tokyo/New-York/Paris, 2003, pp. 77-101
- VERHOEVEN, J., *Droit international public*, Bruxelles, Larcier, 2000.
- WILLAME, J.-C., « Polycarpe et la coopération au développement », *Administration publique Trimestriel*, 2002, pp. 228-234.
- ZIEGLER, J., *L'Empire de la honte*, Paris, Fayard, 2005.

ANDERE GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Website van de DGOS (www.dgos.be) en meer bepaald de documenten geproduceerd tijdens de Staten-Generaal van de Belgische Ontwikkelingssamenwerking, Brussel, 13-14 mei 2008 (<http://www.dgos.be/staten-generaal/documenten.html>).
- Website van de FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking (www.diplomatie.be).
- Website van de OESO (www.oecd.org)

- Rekenhof, *Commentaar en opmerkingen bij de ontwerpen van staatsbegroting voor het begrotingsjaar 2008*, Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering op 2 april 2008, http://rekenhof.be/docs/reports/2008/2008_09_begroting2008.pdf (8 juli 2008).
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *DGOS – Jaarverslag 2007*, Brussel, DGOS, mei 2008.
- Regeerakkoord van 18 maart 2008, <http://www.premier.be/files/NVERKLARINGtien-zondervoettekst.pdf> (7 mei 2008).
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *Activiteitenverslag 2007*, Brussel, FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, februari 2008.
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Dienst Bijzondere Evaluatie, *Evaluatie van de Wet van mei 1999 betreffende de Belgische internationale samenwerking – Commentaren verzameld bij de FOD Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking, meer bepaald bij de DGOS, bij de attachés voor ontwikkelingssamenwerking en van de federaties van ngo's*, 2008.
- Verklaring van Lissabon van 9 december 2007, http://ec.europa.eu/development/services/events/eu-africa-summit-2007/index_en.cfm?CFID=159728&CFTOKEN=32471209&jsessionid=2430b44a2b2c546b1d1e# (23 juni 2008).
- Be-cause Health, *Conceptueel kader voor de Belgische samenwerking in gezondheidszorg: "Investeren in gezondheid voor een beter welzijn"*, Brussel, december 2007, http://www.itg.be/becausehealth/uploads/20080131_149741106_cadreconceptuelcooperationsanté.pdf (25 juni 2008).
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Verslag voor het Parlement over de actie die België onderneemt met het oog op de verwezenlijking van de Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen (MDG's)*, oktober 2007.
- Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Overzicht van de bijdragen aan de internationale organisaties - Periode 2001-2006*, DGOS, augustus 2007, http://www.dgos.be/nl/actoren/multi_samenwerking/pdf/gele_boek_2001-2006.doc (25 juni 2008).
- Education for Change en South Research, *Thematische evaluatie van de Belgische ontwikkelingssamenwerking in de educatie sector – Eindrapport*, Belgische Ontwikkelingssamenwerking, augustus 2007.
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *De verbetering van de doeltreffendheid van de Belgische gouvernementele bilaterale hulp – Plan voor de Harmonisatie en de Afstemming van de hulp*, 8 juni 2007.
- EU-gedragscode inzake complementariteit en taakverdeling in het ontwikkelingsbeleid, Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de lidstaten, in het kader van de raad bijeen van 15 mei 2007, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/nl/07/st09/st09558.nl07.pdf> (5 mei 2008).
- OESO – Directie ontwikkelingssamenwerking – Comité voor ontwikkelingshulp, *Directives pour l'établissement des rapports statistiques au CAD, DCD/DAC* (2007) 34, 6 april 2007, <http://www.oecd.org/dataoecd/6/41/38507939.pdf>, (19 juni 2008).

- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking - Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Beleidsnota – De Belgische bijdrage aan de ontwikkeling op het gebied van Gezondheid en reproductieve gezondheidszorg*, maart 2007.
- Mededeling van de Commissie aan de Raad en het Europees Parlement, van 28 februari 2007, getiteld "EU-gedragscode inzake de taakverdeling binnen het ontwikkelingsbeleid" [COM(2007) 72 definitief - Non publié au Journal officiel], http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!DocNumber&type_doc=COMfinal&an_doc=2007&nu_doc=72&lg=nl (5 mei 2008).
- CAD, Egalité des genres et la mise en œuvre de l'aide, Parijs, OESO, 2007.
- ECORYS Nederland BV (SLOB, A., DEWAELE, A., MARLEYN O., en ROTHMANN, I. en ZEVENBERGEN, J.) en South Research Belgium – Belgique, *Evaluatie van de directe bilaterale ontwikkelingssamenwerking – 1999-2005*, Rotterdam, Federale Overheidsdienst voor Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, België – Dienst Bijzondere Evaluatie van de ontwikkelingssamenwerking, 22 december 2006.
- Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Overzicht van de bijdragen van DGOS aan de internationale organisaties - Periode 2001-2005*, DGCD, juni 2005, http://www.dgos.be/nl/actoren/multi_samenwerking/pdf/gele_boek_livre_jaune_2005.doc (25 juni 2008).
- Mededeling van de Commissie van 2 maart 2006, getiteld: "EG-bijstand: "Meer, beter en sneller helpen" [COM(2006) 87 definitief - Niet gepubliceerd in het officieel journaal], <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0087:FIN:NL:PDF> (5 mei 2008).
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking - Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Beleidsnota – De Belgische bijdrage aan de internationale strijd tegen HIV/AIDS*, maart 2006.
- Gezamenlijke verklaring van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen van de Lidstaten, verenigd binnen de Raad, van het Europees Parlement en van de Commissie voor het ontwikkelingsbeleid van de Europese Unie, genoemd "De Europese consensus", *J.O.C.E.*, nr. C46 van 24 februari 2006.
- Evaluation services of the European Union, *Triple C Evaluations N 3 - Evaluating co-ordination and complementarity of country strategy papers with national development priorities*, Maastricht, aksant, 2006, http://www.three-cs.net/3cs_publications/triple_c_evaluations_n_3_evaluating_co_ordinatio_n_and_complementarity_of_country_strategy_papers_with_national_development_priorities (25 juni 2008).
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking - Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Activiteitenrapport 2006*
- FOD Financiën – FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, *FINEXPO – Jaarverslag 2006*.
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking - Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Belgisch memorandum voorgesteld aan het Comité voor Ontwikkelingshulp – Jaren 2001-2004*, juni 2005.
- Verklaring van Parijs over de doeltreffendheid van de hulp van 2 maart 2005, <http://www.oecd.org/dataoecd/53/38/34579826.pdf> (23 juni 2008).
- Comité voor ontwikkelingshulp – OESO, *Peer review – België*, OESO, 2005, <http://www.oecd.org/dataoecd/1/51/35890553.pdf> (25 juni 2008).
- Creditor reporting system – OESO, *Activités d'aide visant l'égalité homme-femme*, Parijs, OESO, 2005.

- Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Overzicht van de bijdragen van DGOS aan de internationale organisaties - Periode 2001-2004*, DGOS, april 2005, http://www.dgos.be/nl/actoren/multi_samenwerking/pdf/gele_boek_livre_jaune_2004.pdf (25 juni 2008).
- Het gezamenlijk memorandum van Marrakech van 5 februari 2004, www.mfdr.org (5 mei 2008).
- De Verklaring van Rome over harmonisatie van 25 februari 2003, http://www1.worldbank.org/harmonization/romehlf/Documents/languages/FR%20-%20Rome_Declaration.pdf (23 juni 2008).
- Health Research for Action, *Evaluation thématique – Evaluatie van de gezondheidssector van de Belgische ontwikkelingssamenwerking*, Belgische ontwikkelingssamenwerking, december 2005.
- Minister Marc VERWILGHEN, *Beleidsnota "Ondernemen tegen armoede en voor ontwikkeling"*, april 2004, http://www.dgdc.be/nl/themas/private_sector/index.html (26 juni 2008).
- Coopération universitaire au Développement, *Construire ensemble le savoir comme moteur de développement*, Plan quinquennal 2003-2007.
- FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking – Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, *Beleidsnota – Sociale economie*, november 2002.
- Rapport van de Wereldtop voor duurzame ontwikkeling in Johannesburg (Zuid-Afrika), 26 augustus - 4 september 2002, A/CONF. 199/20.
- Resolutie aangenomen door de Algemene Vergadering, internationale Conferentie voor ontwikkelingsfinanciering, A/RES/56/210 B (2002).
- Rapport van de Wereldtop voor duurzame ontwikkeling in Johannesburg (Zuid-Afrika), 26 augustus - 4 september 2002, A/CONF. 199/20 (2002).
- Resolutie aanvaard door de Algemene Vergadering, A/RES/55/2 (2000).
- Convention générale entre l'Etat belge et les Universités francophones (CIUF) concernant la coopération au développement (niet gepubliceerd).
- Persbericht van de Ministerraad van 19 december 1997 <http://www.residencepalace.be/archive/19971219/403413/?lang=nl> (25 maart 2008).